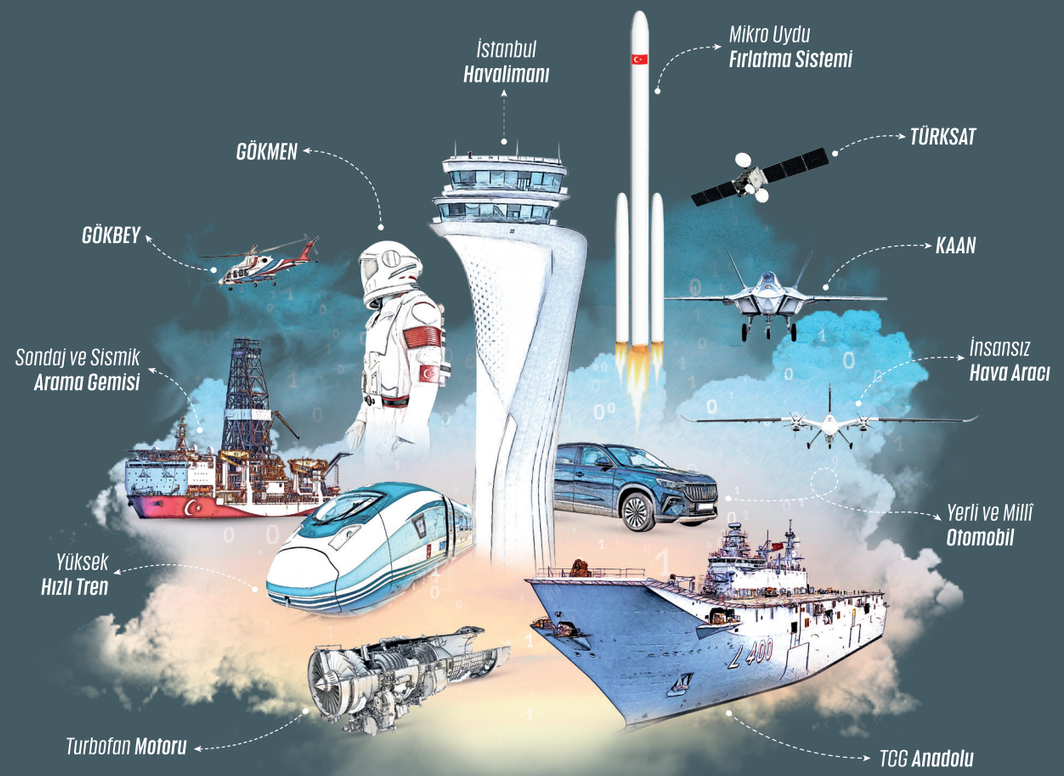
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU
TEMEL DİNÎ BİLGİLER (İslam 1)
DERS KİTABI

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU | DERS KİTABI

TEMEL DİNÎ BİLGİLER
(İslam 1)

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

TEMEL DİNÎ BİLGİLER

(İslam 1)

Ders Kitabı

Yazarlar

Dr. Saliha ÖZDEĞİRMENCİ
Dr. Sümeyra UZUN
Elif KOYUNCU
Erol ÇAM
Hatice Büşra PAKSOY
Hatice DÜLGEROĞLU
Kübra KAZAN
Sinan ÖZYURT
Zehra EREZ

DEVLET KİTAPLARI
....., 2026

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları No 11047
Ders Kitapları Dizisi No 2573

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

Editör
Şeyma KARATEPE

Dil Uzmanı
Hilal ARSLAN KUTLU

Görsel Tasarımcı
İzzettin Yılmaz BAŞKAR

Çoklu Ortam Tasarımcısı
Ubeydullah TAŞ

Program Geliştirme Uzmanı
Betül Sena ALABEY
Hatice YAVUZARSLAN

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Ayşe SUBAŞI
Turan ŞAHİN

Rehberlik Uzmanı
Murat AKIN
Sırma Tuğba YURTSEVER

ISBN 978-975-11-9954-6

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 03.07.2026 tarih ve 163627115 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir. Kurulca bu kitabın kabul edilmiş olması ders kitabından yayınevi ve yazarın/yazarların sorumluluğunu kaldırmaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

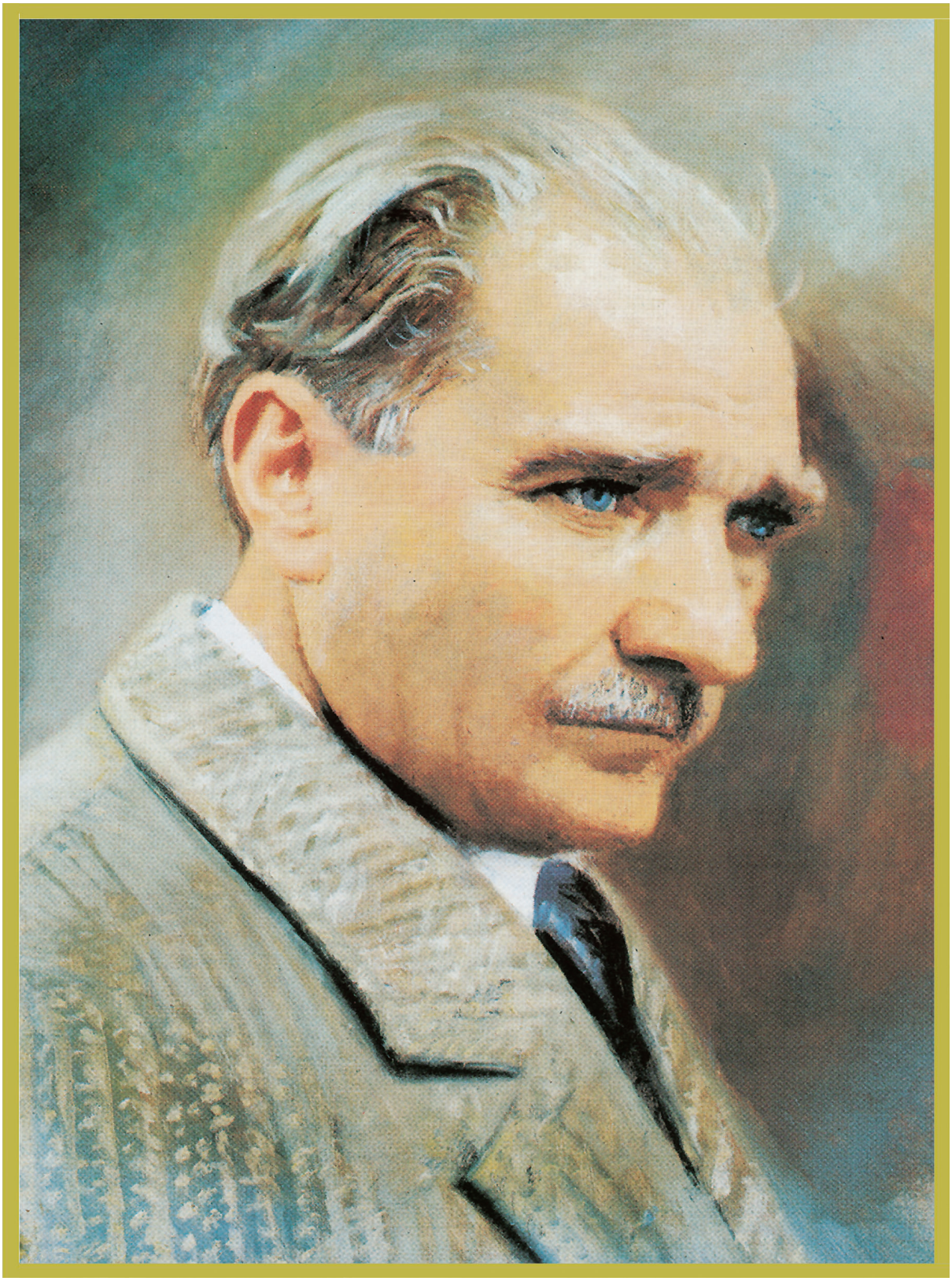
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

Kitabın Tanıtımı 9

1. ÜNİTE - DİNİMİZ İSLAM 14

1.1. Kur'an ve Sünnetin Hayatımdaki Yeri 16
1.2. Niçin İnanıyorum? 21
1.3. Mümin Kimliğim 28
1.4. Allah'ın Güzel İsimleri: Hâdi, Selam, Vekîl 33

Performans Görevi **38**
Dereceli Puanlama Anahtarı **39**
Öz Değerlendirme Formu **40**
1. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları **41**
Sonnotlar **47**

2. ÜNİTE - HAYATIMIZ İBADET 48

2.1. Allah'a Yaklaşmanın Yolu: İbadet 50
2.2. İbadetin Temel İlkeleri 61
2.3. Hükümlerine Göre İbadetler 65
2.4. Allah'ın Güzel İsimleri: Rakib, Şekur, Hamid 69

Performans Görevi **75**
Dereceli Puanlama Anahtarı **76**
Öz Değerlendirme Formu **77**
2. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları **78**
Sonnotlar **83**

3. ÜNİTE - İSLAM ÖLÇÜLÜ OLMAMIZI İSTER 84

3.1. Mahremiyette Ölçümüz 86
3.2. Kardeşlikte Ölçümüz 92
3.3. Tasarrufta Ölçümüz 101
3.4. Allah'ın Güzel İsimleri: Hafiz, Vedud, Kerim 107

Performans Görevi **114**
Dereceli Puanlama Anahtarı **115**
Öz Değerlendirme Formu **116**
3. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları **117**
Sonnotlar **123**

4. ÜNİTE - İSLAM'LA DEĞERLENEN HAYATIMIZ 124

4.1. Müslüman İrade Sahibidir ... 126
4.2. Müslüman İlim ile Yücelir ... 133
4.3. Müslüman Hayâ ile Güzelleşir ... 139
4.4. Allah'ın Güzel İsimleri: Muktedir, Hakim, Cemil ... 146

Performans Görevi ... **152**
Dereceli Puanlama Anahtarı ... **153**
Öz Değerlendirme Formu ... **154**
4. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları ... **155**
Sonnotlar ... **161**

Sözlük ... **162**
Kaynakça ... **165**
Cevap Anahtarı ... **166**
Görsel ve Genel Ağ Kaynakçası ... **166**
Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası ... **167**
Türk Dünyası Haritası ... **168**

Kitabın Tanıtımı

Kitap ünitelerden oluşmaktadır. Her ünite başında ünite kapak sayfası yer almaktadır. Ünite kapaklarında o ünite adı, alt konu başlıkları, öğrenilecek kavramlar, öğrenme çıktıları, ünite sonunda öğrenciden yapması beklenen görev ya da sorumluluklar hakkında bilgi verilmiştir. Ünite e-içeriklerine erişim için karekod yerleştirilmiştir.

İÇİNDEKİLER

İçindekiler

Kitabın Tanıtımı 9

1. ÜNİTE - DİNİMİZ İSLAM **14**

1.1. Kur'an ve Sünnetin Hayatımdaki Yeri 16
1.2. Niçin İnanıyorum? 21
1.3. Mümin Kimliğim 28
1.4. Allah'ın Güzel İsimleri: Hâdi, Selam, Vekîl 33

Performans Görevi **38**
Dereceli Puanlama Anahtarı **39**
Öz Değerlendirme Formu **40**
1. Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları **41**
Sonnotlar **47**

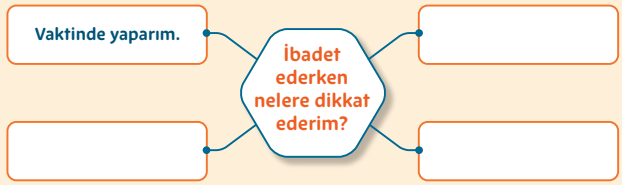
Konu başlığı

2.2. İBADETİN TEMEL İLKELERİ

Derse hazırlık ve ön değerlendirme yapılan "Konuya Başlarken" alanı

Konuya Başlarken

İbadet ederken nelere dikkat edersiniz? Tecrübelerinizden yararlanarak aşağıdaki zihin haritasını doldurunuz.

Vakti ve Şartları Belirlenmemiş İbadetler

Rızık:

Allah'ın (cc) yarattığı her varlığa kendi katından verdiği; yenilen, içilen, giyilen, maddi ve manevi yararlanılan her şey. (bk. Sürmeli vd., "rızık", 306)

Temel ibadetlerin yanı sıra herhangi bir şekle ve şarta bağlı olmayan ibadetler de vardır. Bu ibadetler belirli bir vakitle de sınırlandırılmamıştır. Dua etmek, Kur'an-ı Kerim'i okumak ve anlamaya gayret etmek, Allah'ı (cc) anmak ve tespih etmek bu tür ibadetlerdendir. Bir müminin İslam'ın koyduğu ölçülere ve Allah'ın (cc) rızasına uygun davranışları da ibadet sayılır. İnsanlara güler yüz göstermek, doğayı ve canlıları korumak, temiz olmak, sıkıntılar karşısında sabır göstermek, ilim öğrenmek, helal rızık için emek sarf etmek, alışverişte dürüst olmak bu kapsamda ibadet olarak görülür. Sadaka vermek, ihtiyaç sahiplerini koruyup gözetmek, anne babaya iyi davranmak, akrabaları ziyaret etmek ve onlarla iyi geçinmek, komşuluk haklarına riayet etmek, misafire ikramda bulunmak gibi günlük hayatta pek çok kez yapılabilen bu ve benzer davranışlar dinimizce birer ibadet kabul edilir.

Öğrencilere yol göstermek, ihtiyaç duyulan konularda ek bilgiler vermek, önemli görülen kelime, kavram veya tanımların açıklandığı metin alanlarıdır. Ok uçları ilgili satırı işaret eder.

Görsel 2.6
Hayvanlara merhamet göstermek salih amellerdendir.

Görsel işaretçisi

Kitap genelinde kullanılan tüm karekodlar akıllı cihazlarla okutularak ya da kitabın dijital kopyalarında karekod üzerine tıklanarak kitaba ait e-içeriklere ulaşılabilmektedir.

Konunun öğrenilmesini kolaylaştırmaya yönelik etkinlikler

Etkinlik-1

Adı	Niçin İbadet Ediyorum?
Amaç	İbadetle ilgili öğrendiklerine dayalı çıkarım yapabilme
Süre	20 dk.

Etkinliğe ait yönerge

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Dinimize göre ibadet kabul edilen davranışlardan hangilerini yerine getiriyorsunuz? Örnek veriniz.

Konu sonlarında öğrenilenleri pekiştirmek için konulan "Kontrol Noktası" alanı

Kontrol Noktası

1. Aşağıdaki tabloda verilen hükümleri kısaca açıklayarak her hüküm için bir ibadet örneği yazınız.

Hükümler	Açıklaması	Örnek
a. Farz		
b. Vacip		
c. Sünnet		
ç. Müstehap		

Konuyla ilgili bilgi görseli

Konuyla ilgili bilgi görselinin açıklaması

Bilgi Görseli 2.4

İbadetlerin hükümleri

Öğrenilenleri pekiştirmek için konulan "Sıra Sizde" alanı

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve metinlerde geçen Allah'ın (cc) güzel isimlerini belirleyiniz. Bu isimleri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sabah uyandın, koşup pencereyi açtın ve derin bir nefes alarak ciğerlerini tertemiz havayla doldurdun. Güneşin ışıl ışıl aydınlığını görebiliyorsun. Kuşların hoş seslerini işitebiliyorsun. Sıcacık ekmeğin lezzetini tadabiliyorsun. Elhamdülillah! Gölgesinde dinlendiğimiz ağaçlar, mis kokulu çiçeklerle süslenmiş kırlar, şırıl şırıl akan nehirler, göğe doğru dimdik yükselen dağlar... Hepsi Rabbimizin bize sunduğu güzellikler. İşte sahip olduğumuz tüm bu nimetler Allah'ın (cc) bize lütuflarıdır. O, her şeyin sahibidir. Çok yüce, çok büyük, çok güçlüdür. O'nun eşi ve bir benzeri yoktur. Bu yüzden tüm ibadetlere, övgülere ve teşekküre layık olan yalnız Yüce Allah'tır.

Sözlük

Kaynakça

SÖZLÜK

A

adalet: 1. Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme. 2. Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme.

ahenk: Bir bütünün parçaları arasında bulunan uygunluk; uyum.

ahiret: Dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

alçak gönüllü: Başkalarını küçük görmeyen, büyüklenmeyen (kimse); engin gönüllü, tevazulu, mütevazı.

âlem: 1. Gök varlıklarının bütünü; kâinat, evren. 2. Dünya, yeryüzü, cihan.

aleyhisselam: "Selam, esenlik, huzur, güven, sevgi ve bağlılık onun üzerine olsun." anlamında peygamberler için kullanılan dua cümlesi.

amel: Yapılan iş, eylem, fiil.

ashap: Hz. Muhammed'i (sav) görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar; ashabıkiram, sahabe.

B

bahşetmek: Bir kimse, kuruluş veya ülke ayni veya nakdi varlıklarını kendi iradesi ile bir başka kişi, kurum veya tüzel kişiliklere karşılıksız olarak devretmek; bağışlamak, bağış yapmak, hibe etmek.

bilinç: 1. İnsanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği; şuur. 2. Temel bilgi, temel görüş.

böbürlenmek: Övünerek kabarmak, üstünlük taslamak.

C-Ç

cellecelalüh: "O'nun şanı yücedir." anlamında Allah (cc) için kullanılan dua cümlesi.

cömert: Para ve malını esirgemeden veren, eli açık.

D

disiplin: Kurallara titizlikle uymak, sıkı düzen.

E

edep: İyi ahlak, incelik, terbiye.

eğilim: Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme; meyil.

elçi: Resul, peygamber, nebi.

empati: Kendini başka birinin yerine koyarak onun duygularını anlamaya çalışma; duygudaşlık.

erdem: Ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklerin genel adı.

ergenlik: Bir insanın çocukluk döneminden çıkıp dinî emirlere muhatap olma yaşı.

erteleme: Yapılması gereken bir işi sonraya bırakma.

esenlik: 1. Esen olma durumu; selamet, hastalık karşıtı. 2. Ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı, sıhhatli olan; salim.

esmayıhüsna: Allah'ın (cc) her an, her yerde ve her zerrede tecelli eden varlığını, birliğini, kâinat üzerindeki mutlak hâkimiyetini ve bütün yönleriyle erişilmez bir mükemmelliğe sahip bulunduğunu belirten en güzel adlar; esmayişerife.

evrensel: 1. Bütün insanlığı ilgilendiren. 2. Dünya ölçüsünde, dünya çapında.

F

fedakârlık: Bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi çıkarlarından vazgeçme; özveri.

G-Ğ

gayret: Herhangi bir işi yapmak için ortaya konan güç, zorlu, sürekli çalışma; çaba.

gıybet: Başkalarını çekiştirmek ve kınamak üzere yapılan konuşma; dedikodu.

göz dikmek: Bir şeyi ele geçirmek isteğine kapılmak.

gözetmek: 1. Korumak, bakmak; özen göstermek, himaye etmek. 2. Önem vermek, göz önünde bulundurmak.

H

had: 1. Bir şeyin yayılabileceği veya genişleyebileceği son çizgi; uç, sınır. 2. Bir şeyin nicelik bakımından inebileceği veya çıkabileceği en alt ve en üst yer; limit.

hayıflanmak: Yapılamayan bir şey için üzüntü duymak.

helal: Dinin kurallarına aykırı olmayan, dinî bakımdan yasaklanmamış olan, haram karşıtı.

hicret: 1. Göç. 2. İslam takviminde tarih başı sayılan Hz. Muhammed'in (sav) Mekke'den Medine'ye göç etmesi.

hikmet: Hak ve hakikate uygun, kısa ve anlamlı söz.

hüküm: Allah'ın (cc), sorumluluk çağına gelmiş insanların inanç, ibadet, ahlak ve davranışlarına dair yapınız veya yapmayınız şeklindeki emirleri, yasakları.

hürmet: Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu; saygı.

KAYNAKÇA

1. Ahmed bin Hanbel. *el-Müsned*. Ürdün: Beytü'l-Efkâri'd-Düveliyye, 2005.
2. Algül, Hüseyin. "Ensar". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11/251-252. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
3. Algül, Hüseyin. "Muâhât". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 30/314-315. İstanbul: TDV Yayınları, 2005.
4. Bardakoğlu, Ali. "Fıkıh". *İlmihal*. 1/141-182. Ankara: TDV Yayınları, 18. Basım, 2012.
5. Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn. *es-Sünenü'l-Kübrâ*. thk. Ebû Abdillah Abdusselâm. Riyâd: Mektebetü'r-Rüşd. 2004.
6. Bozkurt, Nebi - Küçükaşcı, Mustafa Sabri. "Medine". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28/305-311. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
7. Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmi`u's-sahîh*. nşr. Muhammed Züheyr b. Nasr. 8 Cilt. b.y.: Dâru Tavki'n-Necât, 2. Basım, 1422/2001.
8. Çağrıcı, Mustafa. "Kardeşlik". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/485-486. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
9. Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman b. Fadl, *Sünen-i Dârimî*; el-Kütübü's-Sitte, (Mevsûatü'l-Hadîs eş-Şerîf içinde, Haz. Sâlih b. Abdulazîz) Arabistan: Dâru's-Selâm, 2000.
10. Dönmez, İbrahim K. "Farz", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/184. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
11. Dönmez, İbrahim K. "Vâcip", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/410-414. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
12. Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî. *es-Sünen*. 4 Cilt, Beyrut: 1409/1988.
13. İbn Mâce, Ebû Abdullâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *es-Sünen*. nşr. Heyet. 4 Cilt, Kahire: Dâru't-Te'sîl, 1435/2015.
14. Koca, Ferhat. "İbadet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/240-247. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
15. Koca, Ferhat, "Sünnet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/154-155. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
16. Martı, Huriye vd., *Sorularla Mahremiyet Bilinci*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2019.
17. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni*. Ankara: 2026.
18. Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. *el-Câmi`u's-sahîh*. nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Kahire: y.y., 1374-75/1955-56.
19. Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali. *es-Sünen*. nşr. Abdülfettâh Ebû Guddе. 8 Cilt. Halep: Mektebetü'l-matbuât el-İslâmiyye, 1406/1986.
20. Sürmeli, Mehmet vd. *Dinî Terimler Sözlüğü*. ed. Ahmet Nedim Serinsu. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2009.
21. Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyûb el-Lahmî. *el-Mu'cemü'l-Kebîr*. thk. Hamdî Abdulmecîd es-Selefî. y.y.: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 2002.
22. Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyûb el-Lahmî. *el-Mu'cemu's-Sağîr*. nşr. Muhammed Şekûr Mahmûd el-Hâc Emrîr. 2 Cilt, Beyrut: el-Mektebu'l-İslâmî, Dâru `Ammâr, 1405/1985.
23. Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ. *es-Sünen*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir. 5 Cilt. Mısır: 1395/1975.
24. Topaloğlu, Bekir. "Esmâ-i Hüsnâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11/404. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
25. Topaloğlu, Bekir. "Hamd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15/442-445. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.
26. Topaloğlu, Bekir. "Hamîd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15/458-459. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Sembollerin Açıklaması

"Üniteye Başlarken" alanı

"Konuya Başlarken" alanı

"Kontrol Noktası" alanı

"Sıra Sizde" alanı

Bireysel etkinlik

Grup etkinliği

Rehberli etkinlik

Etkinliğin başladığı yer

Etkinliğin bittiği yer

Kitaptaki metinler aslına sadık kalınarak alınmıştır. Metinlerin yazıldığı dönemin dil özelliklerinden yahut metni hazırlayanların üslup ve inceleme yönteminden kaynaklı, metinlerde yazım ve noktalama farklılıkları görülebilmektedir. Ara metinler aslına sadık kalınarak kısaltılmıştır ve kısaltmalar (...) şeklinde gösterilmiştir.

KISALTMALAR

as	: Aleyhisselam	md.	: Madde
bk.	: Bakınız	MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
C	: Cilt	ra	: Radıyallahüanh / anha
cc	: Cellecelalüh	s.	: Sayfa
çev.	: Çeviren	sav	: Sallallahü aleyhi vesellem
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı	TDK	: Türk Dil Kurumu
dk.	: Dakika	TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
ed.	: Editör	thk.	: Tahkik
haz.	: Hazırlayan	vb.	: Ve benzeri
Hz.	: Hazreti	vd.	: Ve diğerleri

1. ÜNİTE

DİNİMİZ İSLAM

1.1. Kur'an ve Sünnetin Hayatımdaki Yeri
1.2. Niçin İnanıyorum?
1.3. Mümin Kimliğim
1.4. Allah'ın Güzel İsimleri: Hâdi, Selam, Vekîl

Ünite Dosyası

Bu ünitede öğrenilecek kavramlar

- iman
- İslam
- mümin
- sünnet

Ünite Sunusu

Bu ünitede sizlerden

- Kur'an ve sünnetin hayatınızdaki yerini özetleyebilmeniz,
- niçin inandığımızla ilgili Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilmeniz,
- mümin kimliği hakkında müşahede edebilmeniz,
- Allah'ın (cc) güzel isimlerini (Hâdi, Selam, Vekîl) ayırt edebilmeniz

beklenmektedir.

Üniteye Başlarken

Günlük hayatta çevremizdeki insanları gözlemlediğimizde selamlaşma, nazik bir dil kullanma, güler yüzlü olma gibi birçok güzel davranış dikkatimizi çeker. Güzel davranışlı insanlar çevre temizliğine dikkat eder, başkalarının hakkına saygı gösterir ve ihtiyaç sahiplerine yardımcı olur. Böyle davranmak insanlar arasındaki sevgi ve saygıyı artırır, insanların birbirleriyle daha iyi ilişkiler kurmasını sağlar. Kur'an'da öğütlenen ahlakla ve Peygamberimizin örnek hayatıyla yakından ilgili olan bu davranışlar, günlük hayatımızda nasıl hareket etmemiz gerektiğini bize gösterir.

Günlük hayatınızda çevrenizde gözlemlediğiniz güzel davranışlar nelerdir? Bu davranışlardan hangilerini uygulamak istersiniz?

1.1. KUR'AN VE SÜNNETİN HAYATIMDAKİ YERİ

Konuya Başlarken

İnsan, hayatını doğru bir şekilde sürdürebilmek için bir yol göstericiye ihtiyaç duyar. Müslümanlar için en güzel yol gösterici Kur'an-ı Kerim ile Peygamber Efendimiz'in örnek hayatıdır.

Buna göre aşağıdaki cümleleri kendi düşüncelerinize göre tamamlayınız.

1. Allah'ın (cc) emirlerine uymak için _____
2. Peygamber Efendimiz denince aklıma _____
3. Din, insanların hayatında _____
4. Kur'an-ı Kerim benim için _____
5. Güzel ahlaklı bir insan _____

Yüce Allah, insanlara doğruyu bulabilmeleri için düşünme, akletme ve seçim yapabilme kabiliyeti vermiştir. İlk insandan itibaren insanlara yol göstermek için peygamberler göndermiş, onlar aracılığıyla ilahi kitaplar indirmiştir. Bu süreç, son peygamber Hz. Muhammed (sav) ve ona indirilen Kur'an-ı Kerim ile tamamlanmıştır.

Kur'an-ı Kerim, Rabbimizin insanlara gönderdiği son ilahi kitaptır. Sünnet ise Peygamber Efendimiz'in bu ilahi mesajı nasıl anladığını ve hayatında nasıl uyguladığını gösterir. Bu nedenle Kur'an ve sünnet, İslam dininin anlaşılması ve yaşanmasında başvurulan iki temel kaynaktır. Birbirini tamamlayan bu iki kaynak, Müslümanlara yol gösteren güvenilir rehberlerdir. Kur'an-ı Kerim, Allah'ın (cc) emirlerini bildirir; sünnet ise bu emirlerin nasıl uygulanacağını gösterir. Bu iki kaynağa uyan Müslümanlar, dinlerini doğru öğrenir ve hayatlarını buna göre düzenler. Böylece hem dünyada hem de ahirette mutluluğa ulaşırlar.

Sözlükte okumak, toplamak ve bir araya getirmek anlamlarına gelen Kur'an, terim olarak Hz. Peygamber'e vahiy yoluyla gelen, mushaflarda yazılı olan, değişmeden günümüze kadar ulaşan ve okunmasıyla ibadet edilen Allah (cc) kelamıdır.[1] Kur'an-ı Kerim'den önce gönderilen ilahi kitaplarda zamanla insanlar tarafından çeşitli değişiklikler yapıldığından bu kitapların asıl metinleri günümüze ulaşmamıştır. Ancak Yüce Allah, Kur'an'ın korunacağını **"Şüphesiz o zikri (Kur'an'ı) biz indirdik biz! Onun koruyucusu da elbette biziz."**[2] ayetiyle bildirir. İndirildiği günden beri okunarak ve ezberlenerek korunan Kur'an-ı Kerim, hiçbir değişikliğe uğramadan günümüze kadar ulaşmıştır.[3]

Kur'an-ı Kerim aynı zamanda Peygamber Efendimiz'e verilen en büyük mucizedir. Çünkü Kur'an, insanlar tarafından ortaya konulamayacak üslup ve anlam bütünlüğüne sahiptir. **"... Andolsun, insanlar ve cinler bu Kur'an'ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar ve birbirlerine de destek olsalar yine onun benzerini getiremezler."**[4] ayetiyle Kur'an'ın Allah (cc) tarafından gönderildiği haber verilir.

Kur'an'da insanların neye inanması, nasıl ibadet etmesi, nasıl bir ahlaka sahip olması ve toplumsal hayatlarını hangi esaslar çerçevesinde düzenlemesi gerektiği bildirilir. İmanla ilgili ayetlerde Allah'a (cc), meleklere ve ahiret gününe

inanmanın önemi anlatılır. İbadetlerle ilgili ayetlerde namaz, oruç ve zekâtla ilgili hükümler bildirilir. Ahlakla ilgili ayetlerde ise doğru sözlü olmak, adaleti gözetmek, yardımlaşmak gibi güzel davranışlar öğütlenir; kötü davranışlardan sakınılması istenir. Ayrıca peygamberlerin kıssalarından örnekler verilerek insanlara yol gösterilir. İman, ibadet ve ahlakla ilgili bu hükümler, insanın bireysel ve toplumsal hayatını düzenler. Yüce Allah, Kur'an'ın bu özelliğini **"... De ki: O, inananlar için doğru yolu gösteren bir kılavuzdur..."**[5] ayetiyle ifade etmiştir.

Görsel 1.1
Kur'an-ı Kerim okuyup hükümlerini anlayarak hayatımıza yön verir, davranışlarımızı güzelleştirmeye çalışırız.

Kur'an'ın hükümlerini kavrayıp hayatımıza yansıtmak için onu okumak, anlamak ve yaşamak gerekir. Kur'an'ı okumak ibadettir. Peygamber Efendimiz *"Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretendir."*[6] buyurmuştur. Ancak Kur'an sadece okunmak için gönderilmemiştir. Ayetler üzerinde düşünmek ve verilen mesajları anlamak da önemlidir. Yüce Allah bu durumu **"Bu Kur'an, ayetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır."**[7] ayetiyle bildirir.

Kur'an'ı anlamak, onun mesajını kavramak demektir. Bu mesajların hayata geçirilmesi ise en önemli aşamadır. Çünkü Kur'an'ın rehberliği, onun ilkelerinin günlük hayatta uygulanmasıyla ortaya çıkar. **"De ki: Ey insanlar! Size Rabbinizden Hak (Kur'an) gelmiştir. Artık kim doğru yola gelirse ancak kendisi için gelecektir..."**[8] ayeti insanları bu rehberliğe uymaya çağırır. Kur'an'ın hayata nasıl aktarılacağı konusunda en güzel örnek ise Peygamber Efendimiz'in sünnetidir.

Hz. Peygamber ibadet hayatı, güzel ahlakı, kişiliği ve aile yaşantısıyla Müslümanlar için en güzel örnektir. Onun bu örnek hayatı ve yol göstericiliği **sünnet** olarak adlandırılır. Sözlükte yol, âdet ve gidişat anlamlarına gelen sünnet, dinî bir terim olarak "Hz. Peygamber'in sözleri, davranışları ve sahabenin yaptığı uygulamaları onaylaması" şeklinde tanımlanır.[9] **"Andolsun, Allah'ın Resulü'nde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örnek vardır."**[10] ayetinde onun Müslümanlara örnek olma vasfı vurgulanır.

Hz. Peygamber'in sünneti, İslam dininin temel kaynaklarından biridir. Peygamberimiz İslam'ı anlatarak, hükümlerini açıklayarak ve yaşayarak Müslümanlara rehberlik etmiştir. **"... İnsanlara, kendilerine indirileni açıklaman için ve düşünüp anlasınlar diye sana da bu Kur'an'ı indirdik."**[11] ayetiyle Peygamberimizin bu görevine işaret edilir.

Görsel 1.2
Kur'an'da emredilen namaz ibadetinin nasıl yerine getirileceği Peygamberimizin sünneti sayesinde anlaşılır.

Kur'an-ı Kerim'de bazı konu ve hükümler genel ifadelerle ele alınmış, ayrıntılara yer verilmemiştir. Söz konusu hükümlerin nasıl uygulanacağı sünnet sayesinde açıklığa kavuşmuştur. Hz. Peygamber, ayetlerde bildirilen hükümleri sözleriyle açıklamış, davranışlarıyla da bunların nasıl uygulanacağını göstermiştir. Peygamber Efendimiz'in söz ve davranışlarının Müslümanlara yol gösterdiği **"Kim Peygamber'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur..."**[12] ayetiyle bildirilir. Bu nedenle bir ayetin açıklamasına ihtiyaç duyulduğunda Peygamber Efendimiz'in o konudaki söz ve uygulamalarına başvurulur.

Namaz ibadeti bu konuda önemli bir örnektir. Kur'an'da namaz kılmanın farz olduğu bildirilmiş; namazın nasıl kılınacağı, vakitleri ve rekât sayıları ise sünnet sayesinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Peygamber Efendimiz *"Beni nasıl namaz kılıyor gördüyseniz siz de namazı öyle kılınız."*[13] buyurarak bu ibadetin nasıl yerine getirileceğini öğretmiştir.

Benzer şekilde Kur'an-ı Kerim'de zengin Müslümanların zekât vermeleri gerektiği bildirilmiş, hangi mallardan ne kadar zekât verileceği ise Peygamberimizin uygulamalarıyla ortaya konmuştur. Kur'an'da farz olduğu bildirilen hac ibadetinin zamanı, şartları ve uygulanışı da Peygamber Efendimiz'in sünnetiyle belirlenmiştir. O, *"Hacda yapacağınız ibadetleri benden öğrenin..."*[14] buyurarak bu ibadetin nasıl yerine getirileceğini bizzat göstermiştir.

Kur'an'ın bazı ayetlerinde geçen bir kısım ifadeler de herkes tarafından hemen anlaşılmayabilir. Hz. Peygamber, bu ayetleri açıklayarak onların anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. Kur'an'da **"Namazları ve orta namazı aksatmadan kılın..."**[15] buyrulur ancak "orta namaz" ifadesinin hangi namaz olduğu açık değildir. Hz. Peygamber *"Orta namaz, ikindi namazıdır."*[16] sözüyle bu konuyu açıklamıştır. Kendisi de ikindi namazına önem vermiş, bir hadisinde ikindi namazını kaçıran kimsenin büyük bir kayıp yaşamış gibi olacağını vurgulamıştır.[17]

Peygamber Efendimiz'in ayetleri açıklaması, Kur'an'ın hayatımıza yön veren ilkelerinin daha iyi anlaşılmasını da sağlamıştır. Bu yönüyle Kur'an bizlere Allah'a (cc) karşı sorumluluklarımızı ve insanlarla ilişkilerimizde dikkat etmemiz gereken temel ölçüleri öğretir. Peygamber Efendimiz de bu ilahi rehberliği söz ve davranışlarıyla açıklamış, hangi tutumları benimsememiz ve nelerden kaçınmamız gerektiği konusunda bize örnek olmuştur. Bu nedenle Kur'an-ı Kerim ve Peygamber Efendimiz'in sünneti, bizlere iyi bir insan olmanın ölçülerini gösterir.

Etkinlik-1

Adı	Dinimin Rehberliğinde Davranışlarım
Amaç	Kur'an ve sünnetin hayatındaki yeriyle ilgili çözümleme yapabilme
Süre	20 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

Aşağıdaki soruyu okuyunuz.

"İyi bir insan olmamızı sağlamak için Kur'an-ı Kerim ve sünnette teşvik edilen davranışlar nelerdir?"

DÜŞÜN
Sorunun cevabını düşününüz.

EŞLEŞ
Sıra arkadaşınızla eşleşerek cevap hakkındaki görüşlerinizi birlikte değerlendiriniz.

PAYLAŞ
Ulaştığınız ortak görüşleri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Tüm sınıfın görüşlerini dinledikten sonra beğendiğiniz üç görüşü aşağıya yazınız.

1. _____

2. _____

3. _____

Hz. Peygamber, Kur'an'daki ahlaki öğütleri davranışlarıyla hayata geçirmiştir. Sevgi, merhamet, samimiyet ve kardeşlik gibi değerleri davranışlarına yansıtmıştır. İnsanların kötü davranışlardan uzaklaşmalarına ve güzel ahlak sahibi olmalarına rehberlik etmiştir. Bu husus Kur'an'da şöyle ifade edilir: **" Nitekim kendi aranızdan, size ayetlerimizi okuyan, sizi her kötülükten arındıran, size kitap ve hikmeti öğreten, ayrıca bilmediklerinizi de öğreten bir peygamber gönderdik."**[18] Onun güzel ahlakı **"Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin."**[19] ayetiyle de ortaya konur.

Peygamber Efendimiz güzel ahlakıyla; besmeleyle işe başlama,[20] temizliğe dikkat etme,[21] israftan kaçınma,[22] büyüklere saygı gösterme,[23] küçüklere şefkatli davranma,[24] anne babaya iyilik etme,[25] selamlaşma[26] gibi pek çok davranışla Müslümanlara yol göstermiştir. **"Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara yardım etmeyi emreder..."**[27] ayeti gereğince Hz. Peygamber insanlar arasında adaleti gözetmiştir. Her koşulda doğruyu söylemiş, *"Doğruluktan ayrılmayın. Çünkü doğruluk (insanı) iyiliğe, iyilik de cennete götürür..."*[28] buyurarak Müslümanları dürüstlüğe teşvik etmiştir. Biz de Peygamber Efendimiz'i örnek alır; insanlara karşı adaletli ve dürüst davranmaya, güvenilir bir kişi olmaya özen gösteririz.

Konuyla İlgili
Daha Fazla Etkinlik

Etkinlik-2

Adı	Dinim Bana Yol Gösterir
Amaç	Kur'an ve sünnetin hayatındaki yerini özetleyebilme
Süre	20 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Aşağıdaki metni okuyunuz.

Kur'an'ın ve Peygamberimizin Öğrettikleri

Nida, Kur'an-ı Kerim'i okumaya ve anlamaya çalışan bir gençtir. Nida davranışlarında da Kur'an'ı, Peygamber Efendimiz'in sünnetini kendisine rehber edinir. Bu yüzden güne besmele çekerek başlar. Karşılaştığı komşularına, okula geldiğinde arkadaşlarına selam verir. Öğretmenleri ve arkadaşlarıyla konuşurken nazik ve saygılı olmaya dikkat eder, yalandan uzak durur. Her zaman Rabbimizin kendisini gördüğünü düşünerek hareket eder. Derslerini düzenli bir şekilde çalışır ve zamanını verimli kullanmaya özen gösterir. Aile içindeki görevlerini yerine getirir, anne ve babasına destek olur. Kardeşiyle oynar, ona kitap okur. Temizliğine özen gösterir, namaz vakti geldiğinde abdestini alır, namaz ibadetini yerine getirir. Namazdan sonra dua edip gönlünden geçenleri Rabbine anlatmayı çok sever. Arada unuttukları ve eksik yaptıkları olsa da Nida çok sevdiği Peygamberi gibi yaşamaya çalışmaktan çok mutludur.

(Metin, yazar tarafından bu kitap için oluşturulmuştur.)

Nida'nın Davranışı	**Davranışla İlgili Başlık**
Komşularına ve arkadaşlarına selam vermek	Sosyal Hayat

2. Metinde yer alan davranışları örnekteki gibi inanç, ibadet, ahlak ve sosyal hayat alanlarına göre sınıflandırınız.
3. Nida'nın günlük hayatına sünnete uygun başka hangi davranışları ekleyebileceğini düşününüz. Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme

Günlük hayatınızda uyguladığınız güzel bir davranışı seçiniz. Bu davranışın inanç, ibadet, ahlak veya sosyal hayat alanlarından hangisine girdiğini belirleyiniz ve bunun gerekçelerini açıklayınız.

Kontrol Noktası

sünnet, örnek, iyilik, selam, uygulamak, adalet, besmele

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle doldurunuz.

1. Peygamber Efendimiz, bir işe ..... ile başlardı.

2. Kur'an-ı Kerim'i okurken onu anlamaya çalışmak ve öğrendiklerimizi hayatımıza ..... önemlidir.

3. Peygamber Efendimiz, anne ve babaya karşı ..... etmeyi öğütlemiştir.

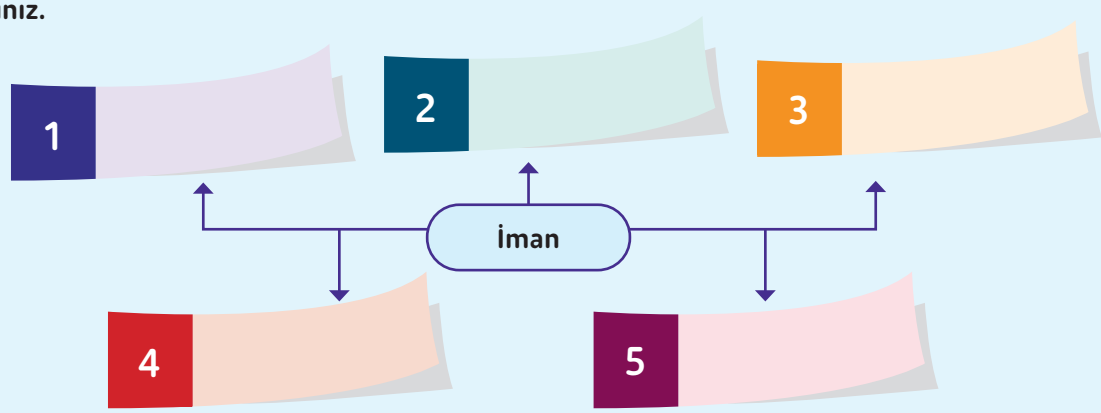
4. Kur'an-ı Kerim, insanlar arasında ..... ile davranılmasını emreder.

5. Peygamber Efendimiz, davranışlarıyla bizler için en güzel ..... olmuştur.

1.2. NİÇİN İNANIYORUM?

Konuya Başlarken

1. İman kavramının size çağrıştırdığı kelime veya kavramları bir dakika içinde aşağıdaki boşluklara yazınız.

2. Yazdığınız her kelime veya kavramı iman kavramıyla birlikte kullanarak anlamlı birer cümle kurunuz.

1.

2.

3.

4.

5.

Görsel 1.3
Rabbimizin yeryüzünde yarattığı güzellikler O'nun kudretini hatırlatır.

"Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır."
(Tevbe suresi 18. ayet)

İnsan, doğası gereği bir yüce varlığa inanma ve ona sığınma ihtiyacı hisseder. Her insan, yaradılışında Allah'ın (cc) varlığını ve birliğini kabul etme eğilimiyle dünyaya gelir. Hz. Peygamber bu durumu "*Her doğan çocuk fıtrat üzere doğar...*"[29] İnanmak, insana bu dünyada yalnız olmadığını hissettirir. Yüce bir yaratıcıya iman etmek; derin bir iç huzuru, güven duygusu ve manevi bir dayanıklılık kazandırır. Kur'an-ı Kerim'de bu durum, **"... Biliniz ki kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur."**[30] ayetiyle ifade edilir. "Niçin inanıyorum?" sorusu, bu ayetle birlikte insanın inanmaya duyduğu ihtiyacın temel cevabını verir.

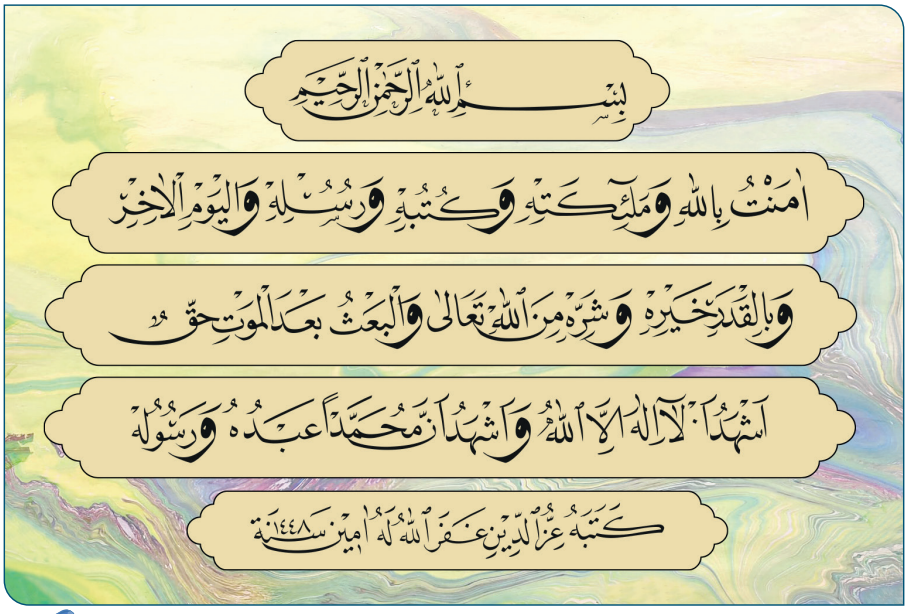
Çevremize baktığımızda gördüğümüz her güzellik, göz kamaştırıcı yıldızlardan gözle göremediğimiz varlıklara kadar her şey bir yaratıcının varlığını gösterir. Kupkuru ve cansız görünen toprağın bahar gelince rengârenk çiçeklerle süslenmesi tesadüf değildir. Kur'an-ı Kerim'de bu duruma **"Allah'ın rahmetinin izlerine bir bak: Ölü toprağa nasıl can veriyor..."**[31] ayetiyle dikkat çekilir. Yaratıcıya iman, ölümün bir son değil asıl hayatın başlangıcı olduğu bilincini bize kazandırır. "Dünyaya neden geldik, ölümden sonra bizi neler bekliyor ve hayatın gerçek amacı nedir?" gibi zihnimizi kurcalayan soruların cevaplarını bulmamızı sağlar.

Rabbimiz bizleri sayısız nimetle donatmış, kalbimize sevme ve sevilme duygusunu koymuştur. Çevremize baktığımızda gördüğümüz her güzellik, aslında O'nun bize olan sevgisinin birer yansımasıdır. Ailemize, arkadaşlarımıza ve diğer tüm canlılara duyduğumuz şefkat, Yüce Allah'ın sonsuz merhametinin bir yansımasıdır. Kur'an-ı Kerim'de **"... aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de onun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir..."**[32] buyrularak kalplerimizdeki o sıcak bağların bile Allah'ın (cc) bir lütfu olduğu hatırlatılır. İşte biz de yaratan, yaşatan ve her an nimetleriyle bizi kuşatan Rabbimize iman eder ve verdiği sonsuz nimetler için O'na şükrederiz.

Tasdik

"Doğrulama, gerçekliğini kabul etme, inanma, iman etme, gönülden bağlanma" anlamına gelir.
(bk. Sürmeli vd., "tasdik", 351)

İman; kelime olarak güvenmek, şüphe duymadan kabullenmek ve tasdik etmek anlamlarına gelir. İslam dininde iman; kişinin Allah'ın (cc) varlığını, birliğini, sıfatlarını, peygamberlerini, ahiret gününü ve bunlardan başka iman edilmesi gereken şeyleri kalp ile tasdik edip dil ile söylemesi demektir.[33] İslam'ın temel inanç esasları, Amentü duası çerçevesinde şekillenir. Bu inanç esasları, birbirini tamamlayan ve birbirinden ayrılması mümkün olmayan bir bütündür; bu şartlardan birine inanmamak imanın bütünlüğünü bozar. Kur'an-ı Kerim, gerçek müminleri tanımlarken onların hem Yüce Allah'a hem de O'nun gönderdiği tüm esaslara samimi bir şekilde bağlandıklarını ifade eder: **"Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler..."**[34]

Görsel 1.4
Amentü duası hüsnühattı

Okunuşu

Amentü Duası

Âmentü billâhi / Ve melâiketihî / Ve kütübihî / Ve rusülihî
Velyevmilâḫiri / Ve bilḳaderi ḫayrihî ve şerrihî minallâhi Teâlâ
Velba'sü ba'delmevti haḳḳun
Eşhedü ellâ ilâhe illallâh / Ve eşhedü enne Muḥammeden abdühû ve rasûlüh

Anlamı

Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna iman ettim. Ölümden sonra diriliş gerçektir. Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şehadet ederim.

Bilgi Görseli 1.1
İslam'ın inanç esasları

Etkinlik-3

Adı	Ayetlerin İzinde İman Esasları
Amaç	Ayetleri içeriklerine göre sınıflandırabilme
Süre	25 dk.
Araç Gereç	Kur'an-ı Kerim meali

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Bakara suresi 4, Bakara suresi 255, Al-i İmran suresi 9, Al-i İmran suresi 25, Nahl suresi 49, Lokman suresi 4, Fetih suresi 29, Hadid suresi 22, İhlas suresi 1. ayetlerin meallerini bulunuz.
2. Bulduğunuz ayet meallerini defterinize yazınız ve inceleyiniz.
3. Ayetlerde geçen inanç esaslarıyla ilgili konuları öğretmeninizin rehberliğinde belirleyiniz.
4. Sure adları ve ayet numaralarını tabloda ilgili oldukları inanç esasının altına yazınız.

Allah'a İman	Meleklere İman	Kitaplara İman

Peygamberlere İman	Ahirete İman	Kader ve Kazaya İman

Değerlendirme

Tabloyu doldururken ayetlerde geçen hangi kelime ve kavramlara dikkat ettiniz? Açıklayınız.

Görsel 1.5
İnanan bir insan, yardımlaşmanın dünyayı güzelleştireceğini bilir.

Yüce Allah, insanı en güzel şekilde yaratmış ve onun kalbine kendisine inanma eğilimini yerleştirmiştir. Fıtrat olarak adlandırılan bu kavram, her insanın doğuştan gelen inanma ihtiyacını ve iyiliğe olan yönelimini ifade eder. Peygamber Efendimiz, *"Her doğan çocuk fıtrat üzere doğar..."*[35] buyurarak insanın bu doğasına dikkat çekmiştir. Allah'ın (cc) gönderdiği hak din olan İslam, insanın bu tertemiz yaradılışına en uygun yaşam biçimidir. Kur'an-ı Kerim'de bu gerçek şöyle dile getirilir: **"Allah'a yönelmiş kimseler olarak yüzünüzü hak dine çevirin..."**[36]

İman, sadece dil ile ifade edilen bir kabul değildir. Kalbin derinliklerinde hissedilen bir güven ve teslimiyettir. Bu yönüyle iman, insanın davranışlarına yön veren bir rehber olur. Güzel davranışlarla beslenip olgunlaşarak kişiyi ahlaklı bir birey hâline getirir. Kişinin dürüst olmasını, yardımsever davranmasını ve kötülüklerden sakınmasını sağlar. Kur'an-ı Kerim'de inanç ile güzel davranışlar yani salih ameller yan yana birçok yerde tekrarlanmış, **"İman edip salih ameller işleyenler ise cennetliklerdir..."**[37] buyrulmuştur. Bu noktada iman ile salih ameller birbirini tamamlayan ayrılmaz parçalardır.

İman ile amel, bir ağacın kökü ile dalları gibidir; kök ne kadar sağlamsa dallar da o kadar canlı olur. İmanın meyve vermesi ve olgunlaşması için salih amellerle desteklenmesi gerekir. Güzel davranışlarla beslenmeyen bir iman, zamanla zayıflama tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. Peygamber Efendimiz bu konuda *"Allah, insanların suretlerine ve mallarına değil kalplerine ve amellerine bakar."*[38] buyurarak inancın ameller vasıtasıyla hayata yansıması gerektiğini bizlere söyler.

Sıra Sizde

"Yüzlerinizi doğuya ve batıya çevirmeniz erdemlilik değildir. Asıl erdemli kişi Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaba ve peygamberlere iman eden; sevdiği maldan yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, yardım isteyenlere ve özgürlüğünü kaybetmiş olanlara harcayan; namazı kılıp zekâtı verendir. Böyleleri anlaşma yaptıklarında sözlerini tutarlar; darlıkta, hastalıkta ve savaş zamanında sabrederler. İşte doğru olanlar bunlardır ve işte takva sahipleri bunlardır." (Bakara suresi 177. ayet)

Bu ayete göre inanan bir insanın davranışları nasıl olmalıdır?

Etkinlik-4

Adı	Ayetler Bana Ne Anlatıyor?
Amaç	Ayetlerle ilgili yaptığı çıkarımlara konulara uygun yer verebilme
Süre	20 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Aşağıdaki metinleri dikkatle okuyunuz.
2. Metinlerde verilen ayetleri inceleyiniz ve ayetlerden neler anladığınızı yazınız.

a. Nur, öğretmeni ve arkadaşlarıyla birlikte okul bahçesine çiçek tohumları ekti. Öğretmeni "Bir süre sonra bu tohumlar güzel bir çiçeğe dönüşecek." dedi. Nur, heyecanla her gün gelip bitkilerin çıkmasını bekledi. Bir sabah tekrar baktığında toprağın içinden minicik yeşil bir filiz çıktığını gördü ve düşündü: "Bu bitki, bu tohumun içinde nasıl bulunuyordu? Toprak bunu nasıl büyüttü?"

Bu sorunun cevabı Kur'an'da şöyle anlatılır: "Allah'ın rahmetinin izlerine bir bak: Ölü toprağa nasıl can veriyor..." (Rum suresi 50. ayet)

_____
_____
_____

b. Halil, kahvaltıda bal yemeyi çok severdi. Yine bir sabah ekmeğine bal sürerken düşündü: "Arılar balı nasıl üretiyor? Bu kadar küçük bir canlı nasıl böyle güzel bir şey yapabiliyor?"

Bu sorunun cevabı Kur'an'da şöyle bildirilir: "Rabbin bal arısına şöyle ilham etti: Dağlardan, ağaçlardan ve insanların yaptıkları çardaklardan (kovanlardan) kendine evler edin." (Nahl suresi 68. ayet)

_____
_____
_____

c. Reha, teneffüste arkadaşlarıyla oynarken bir arkadaşının kendisine seslendiğini duydu: "Reha, topu at-sana!" Nefes nefese kalan Reha topu arkadaşına attı, sonra da oyundan çıktı. Kalbi nasıl da hızlı hızlı atıyordu. Dinlenirken etrafını izledi; arkadaşlarına, ağaçlara, gökyüzüne baktı. İşiten kulağı, gören gözü, çarpan kalbi; hepsi ne güzel yaratılmıştı. Şu ayeti hatırladı: "... Şükredesiniz diye size kulaklar, gözler ve kalpler verdi." (Nahl suresi 78. ayet)

_____
_____
_____

ç. Meryem sınıfa yeni geldiği için biraz çekingendi. Esma onun bu hâlini fark etti. Meryem'in yanına gidip gülümsedi, kendini tanıttı, ona okulu gezdirmeyi teklif etti. Meryem ile Esma tüm gün sohbet ettiler, oyun oynadılar, birlikte vakit geçirmekten çok mutlu oldular. Esma düşündü: "Birbirini tanımayan insanlar nasıl birbirlerine yakınlık hisseder?"

Bu sorunun cevabı Kur'an'da şöyle ifade edilir: "... aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de O'nun (varlığının ve kudretinin) delillerindendir..." (Rum suresi 21. ayet)

_____
_____
_____

3. Yazdığınız cümlelerden faydalanarak aşağıdaki konulardan birini seçiniz.
   - Yaratan ve yaşatan Rabbimiz
   - Rabbimizin verdiği nimetler
4. Seçtiğiniz konuyla ilgili defterinize "Niçin inanıyorum?" sorusuna cevap veren, kısa bir yazı yazınız.

Değerlendirme

Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve yazınızı gözden geçirerek sizin için uygun olan kutucuğu işaretleyiniz.

Değerlendirme Ölçütü	Evet	Kısmen	Hayır
Okuduğum ayetlerin içeriğini doğru şekilde kavradım.			
Ayetlerden çıkardığım anlamları, seçtiğim konuyla ilişkilendirdim.			
"Niçin inanıyorum?" sorusuna ayetlerden elde ettiğim çıkarımları kullanarak tutarlı bir cevap oluşturdum.			
Yazımda kendi düşüncelerimi ve yorumlarımı ifade ettim.			
İfadelerimin açık ve anlaşılır cümlelerden oluşmasına özen gösterdim.			

İnsanlar inanç durumlarına göre üç temel grupta sınıflandırılır. Bu sınıflandırma, kişilerin Allah (cc) katındaki samimiyetlerini ve inanç karşısındaki duruşlarını ifade eder. Kalbiyle inanıp bunu diliyle söyleyen kişiye **mümin** denir.[39] Mümin, Allah'ın (cc) varlığını, birliğini ve Hz. Muhammed'in (sav) Allah'ın (cc) kulu ve elçisi olduğunu kalbiyle onaylayıp diliyle söyleyen kişidir. Kur'an-ı Kerim'de müminlerin sarsılmaz bir güven içinde oldukları şöyle belirtilir: **"Müminler ancak o kimselerdir ki Allah anıldığı zaman kalpleri ürperir. Onun ayetleri kendilerine okunduğu zaman (bu) onların imanlarını artırır..."**[40] Mümin bir kimse için iman, hayatın her anında Rabbimizin gözetiminde olduğu bilinciyle yaşamak ve O'nun rızasına uygun işler yapmaktır.

İslam dininin temel esaslarını, Allah'ın (cc) varlığını ve birliğini reddettiğini açıkça beyan eden kişiye kâfir denir. Kâfirlik, gerçeği bile bile reddetmek anlamına gelir.[41]

Yüce Allah'ın varlığına ve birliğine kalben inanmadığı hâlde, Müslümanların arasında inandığını söyleyerek ikiyüzlü bir tavır sergileyenlere münafık denir.[42] Münafıklık, inançtaki samimiyetsizliği ifade eder. Peygamber Efendimiz, münafıkların bu tutarsız karakterini şöyle özetlemiştir: *"Münafığın alameti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler, kendisine bir şey emanet edildiğinde ihanet eder, söz verdiği zaman sözünde durmaz."*[43]

Bilgi Görseli 1.2

İman bakımından insanlar

Konuyla İlgili
Daha Fazla Etkinlik

İslam'ın özü olan fıtrat, bizim mümince bir duruş sergilememizi desteklerken küfür ve münafıklık bu fıtrattan uzaklaşmamızı temsil eder. Bu tutumları bilmemiz, inancımızı ne kadar samimiyetle yaşadığımızın farkına varmamız açısından değerlidir. Çünkü bizim için iman, sadece dilde kalan bir söylem değil kalbimizde kök salan ve davranışlarımızla meyve veren derin bir bağlılıktır. Bu bağlılık, bizi hem dünyada hem de ahirette gerçek huzura kavuşturur.

Kontrol Noktası

Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Doğadaki harika düzeni gözlemlediğimizde neden bu düzenin bir yaratıcısı olduğunu düşünürüz? "Niçin inanıyorum?" sorusuna doğadan bir örnek vererek açıklayınız.

_____

_____

2. İman ve güzel davranışlar arasında nasıl bir bağ vardır? Bir örnekle açıklayınız.

_____

_____

1.3. MÜMİN KİMLİĞİM

Konuya Başlarken

1. Bir insanın mümin olabilmesi için söylemesi gereken cümle nedir?
2. Bir insanın imanını sözle ifade etmesi neden önemlidir?
3. Bir mümin hangi özelliklere sahip olmalıdır?

İslam

Teslim olmak, güven ve emniyette bulunmak anlamlarına gelir. İnsanın yaratıcısına gönülden bağlanmasını ifade eder.

(bk. Sürmeli vd., "İslam", 176)

İslam, Yüce Allah tarafından insanlara Hz. Muhammed (sav) aracılığıyla gönderilen son ilahi dindir.[44] Bu ilahi çağrıyı özgür iradesiyle kabul eden, Allah'ın (cc) var ve bir olduğunu söyleyen kişiye mümin denir. Mümin olmanın ve bu inancı kalpte yerleştirmenin anahtarı ise kelimeişehadettir. Bir kişi, "Ben şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şehadet ederim ki Hz. Muhammed, Allah'ın kulu ve resulüdür." diyerek İslam dinine girmiş ve mümin kimliğini ifade etmiş olur.[45] Peygamberimiz, "*İslam beş esas üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resulü olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, haccetmek ve ramazan orucunu tutmak.*"[46] buyurarak bu kimliğin çatısını belirtmiştir.

Bilgi Görseli 1.3

İslam'ın beş temel şartı

İslam'ın beş şartı, bir binayı ayakta tutan ana sütunlar gibidir ve İslam'ın temelini oluşturur. Birer ibadet olan bu beş şart, müminin ibadet hayatını, ahlakını ve günlük yaşam tarzını inşa eder. Kur'an-ı Kerim'de **"... Muhakkak ki namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak elbette (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir."**[47] buyrularak mümin kimliğinin, hayatın her anını bir bütün olarak şekillendirdiği anlatılır.

Kelimeişehadet Getirmek

Görsel 1.6
Kelimeişehadet nesih hüsnühattı

Kelimeişehadet, inancın dil ile söylenmesi ve kalple onaylanmasıdır. İslam'a girmenin ilk şartı ve mümin kimliğinin özüdür. "Eşhedü ellâ ilâhe illallah / Ve eşhedü enne Muḥammeden abdühû ve rasûlüh." diyerek Allah'ın (cc) birliğini ve Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğini kabul eden kişi Müslüman olur.

Namaz Kılmak

Namaz, müminin her gün belirli vakitlerde Allah'ın (cc) huzuruna çıkararak O'nunla bağ kurmasıdır. Akıllı ve ergenlik çağına gelmiş her müminin günde beş vakit yerine getirmesi gereken farz ibadettir. Namaz; Müslüman'ın gününü sabah, öğle, ikindi, akşam ve yatsı olarak bölümlere ayırır. Kur'an-ı Kerim'de **"... namaz, müminlere belirli vakitlere bağlı olarak farz kılınmıştır."**[48] buyrulur. Namaz sayesinde insan, zamanı planlı kullanma becerisi kazanır ve hayatına disiplin katar.

Oruç Tutmak

Oruç, mümin kimsenin ramazan ayı boyunca günün belli vakitlerinde yeme içmeden ve orucu bozacak davranışlardan uzak durmasıdır. Oruç tutan insan; iradesine hâkim olmayı, sabretmeyi, hâlden anlamayı öğrenir. İhtiyaç sahiplerine karşı merhamet duyar. Güzel davranışlar sergilemeye özen gösterir.

Zekât Vermek

Zekât, dinen zengin sayılan Müslümanların, mallarının belli bir kısmını her yıl ihtiyaç sahiplerine vermesidir. Zekât, sadece maddi bir yardım değil toplumsal bir paylaşma ve dayanışma köprüsüdür. Kişinin elindeki imkânları başkalarıyla bölüşmesini sağlayarak bencillik duygusunu yok eder.

Hacca Gitmek

Hac, imkânı olan Müslümanların, zilhicce ayının belirli günlerinde Kâbe'yi ve etrafındaki kutsal yerleri ibadet niyetiyle ziyaret etmesidir. Hacda dünyanın dört bir köşesinden gelen, dilleri ve kültürleri farklı Müslümanlar, aralarında hiçbir ayrım olmadan kardeşlik, birlik ve beraberlik duygusuyla bir araya gelir.

Etkinlik-5

Adı	Mümin Kimliğim
Amaç	Belirlediği meseleler hakkında soru sorabilme
Süre	20 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Sıra arkadaşınızla eşleşiniz.
2. Arkadaşınızla fikir alışverişinde bulunarak aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

MÜMİN KİMLİĞİ HAKKINDA

Merak Ettiklerim	Sorularım

3. Belirlediğiniz soruları grup arkadaşınızla birlikte tahtaya yazınız.

Değerlendirme

Belirlediğiniz sorulardan hangilerinin doğrudan mümin kimliği hakkında olduğunu öğretmeninizin rehberliğinde değerlendiriniz.

_____

_____

_____

Bilgi Görseli 1.4

Mümin kimliğim

Görsel 1.7
Ramazan ayında oruç tutan bir mümin, hem sabretmeyi öğrenir hem de yardımlaşma duygusunu güçlendirir.

Konuyla İlgili
Daha Fazla Etkinlik

Dinimizin temelini oluşturan namaz, zekât, oruç, hac gibi ibadetler müminin Allah'la (cc) olan bağını kurarak onun tüm hayatını düzenler. Beş vakit namaz, müminin zamanını planlı kullanmasını sağlar. Kur'an-ı Kerim'de **"Gündüzün güneş dönüp gecenin karanlığı bastırıncaya kadar (belli vakitlerde) namaz kıl; bir de sabah namazını..."**[49] ayetinde buyurulduğu üzere güne namazla başlayıp namazla devam eden kişi, disiplini ve vaktini verimli şekilde değerlendirmeyi öğrenir. Oruç tutmak; insanı bencillikten uzaklaştırır, ona sabırlı olma becerisi kazandırır. Peygamberimiz *"Oruç bir kalkandır. Oruçlu, saygısızlık yapmasın, kötü konuşmasın..."*[50] buyurarak orucun insanı her türlü kötülükten uzaklaştırdığını söylemiştir. Zekât ise insanın paylaşma ve yardımlaşma duygularını geliştirir. Zekât sayesinde insan, başkalarının ihtiyaçlarını gözetmeyi bir yaşam biçimi hâline getirir. Dolayısıyla ibadetler, Müslüman'ı hem Allah'a (cc) yakınlaştırır hem de onun nezaketli, sorumluluk sahibi ve güvenilir olmasını sağlar.

Görsel 1.8
Mümin kişi, karşılaştığı insanlara güler yüzle selam vererek nezaket gösterir.

İbadetler; bizi sadece Allah'a (cc) yakınlaştırmakla kalmaz, inancımızı davranışlarımızla yansıtmamızı da sağlar. Mümin kimliğinin en belirgin özelliği, kişinin yaptığı ibadetlerin ahlakına güzellik katmasıdır. Mümin; doğruluk, adalet, nezaket ve sorumluluk bilinci gibi erdemleri kişiliğinin bir parçası hâline getirmiş kişidir. Peygamber Efendimiz, *"Müslüman, dilinden ve elinden insanların selamette olduğu kişidir. Mümin ise insanların canları ve malları konusunda (kendilerine zarar vermeyeceğinden) emin oldukları kişidir."*[51] buyurmuştur. Çünkü iman ile güzel ahlak birbirini tamamlayan iki parçadır. Peygamberimiz *"Müminlerin iman bakımından en mükemmeli, ahlak bakımından en güzel olanıdır."*[52] buyurmuş ve bize bu bağı en güzel şekilde ifade etmiştir.

Etkinlik-6

Adı	Emir'in Seçimi
Amaç	Mümin kimliği hakkında müşahede edebilme
Süre	25 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde tüm sınıfın birbirini görebileceği şekilde bir daire oluşturunuz.
2. Paylaşım sürecini öğretmeninizin sağındaki arkadaştan başlatarak aşağıdaki sorulara ilişkin düşüncelerinizi sırayla ifade ediniz.
3. Sırası geldiğinde paylaşımda bulunmak istemeyenler, "pas" diyerek konuşma sırasını sağındaki arkadaşına devredebilir.
4. Tüm öğrenciler düşüncelerini ifade ettiğinde süreci tamamlayınız.
5. Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Emir, elinde tostu ve meyve suyuyla kantinden aceleyle çıktı. Koridorun köşesini hızla döndüğü anda Ahmet'le çarpışıverdi. Emir'in elindeki meyve suyu Ahmet'in çantasının üzerine döküldü.

Emir bir an duraksadı. Zilin çalmasına az kalmıştı ancak tostunu yiyecek kadar zamanı vardı. Ne yapmalıydı? Görmezden gelip sınıfa mı girse, kalıp çantasını temizlemeye çalışan Ahmet'e yardım mı etse? Bir mümin olarak nasıl davranması gerektiğini düşündü. Yaptıklarının sorumluluğunu alması gerektiğini biliyordu. Ahmet'e döndü "Çok özür dilerim Ahmet, dikkatsizlik ettim." dedi. Sadece özür dilemekle kalmadı, çanta tertemiz olana kadar uğraştı. O an, içinde büyük bir huzur hissetti.

Öğle arasında Ahmet, Emir'in yanına elinde iki meyve suyuyla geldi, birini Emir'e uzattı. Emir şaşkındı. Ahmet gülümseyerek "Önemli olan hatanı kabul edip düzeltmendi." dedi. Emir o gün şunu fark etti: Müslüman olmak sadece hata yapmamak değil hata yapınca sorumluluk alıp nezaketle bunu düzeltebilmekti. Artık her davranışından önce kendine şunu soruyordu: "Bu davranışım bir mümine yakışır mı?"

(Metin, yazar tarafından bu kitap için oluşturulmuştur.)

a. Emir'in mümin kimliğine uygun olan davranışlarını belirleyip açıklayınız.

b. Ahmet'in davranışlarının mümin kimliği açısından hangi değerleri yansıttığını açıklayınız.

c. Ahmet, Emir'in özrünü kabul etti. Sizce hataları affetmek mümin kimliğiyle nasıl ilişkilendirilebilir?

ç. Kendi hayatınızda mümin kimliğinize uygun hangi davranışlarda bulunuyorsunuz?

6. Mümin kimliği hakkında sizi en çok düşündüren şey ne oldu ve bundan hangi sonucu çıkardınız? Açıklayınız.

Değerlendirme

Çevrenizle ilişkilerinizde mümin kimliğinizin sizi nasıl daha güvenilir ve huzurlu biri hâline getireceğini düşünüyorsunuz? Bir örnekle açıklayınız.

Kontrol Noktası

Aşağıdaki çıkış kartını doldurunuz.

MÜMİN OLMAK HAKKINDA

NELER BİLİYORUM?	NELER ÖĞRENDİM?	BAŞKA NELERİ ARAŞTIRMAK İSTERİM?

1.4. ALLAH'IN GÜZEL İSİMLERİ: HÂDİ, SELAM, VEKÎL

Konuya Başlarken

Allah'ın (cc) birçok güzel ismi vardır. Kur'an-ı Kerim'de **"En güzel isimler Allah'ındır. O'na o güzel isimleriyle dua edin..."** (Araf suresi 180. ayet) buyrulur. Yüce Allah'ın isimlerini öğrenmek, O'nun nasıl bir yaratıcı olduğunu anlamamızı ve O'na doğru şekilde dua etmemizi sağlar.

Yüce Allah'ın hangi isimlerini biliyorsunuz? Arkadaşlarınızın cevaplarını dinleyerek yeni öğrendiğiniz isimleri not ediniz.

Dinimize göre Yüce Allah'ı tanımak, insanın en temel sorumluluklarındandır. Rabbimizi tanımanın yollarından biri de O'nun isimlerini öğrenmektir. Peygamber Efendimiz bir hadisinde *"Allah'ın yüzden bir eksik, doksan dokuz ismi vardır. Kim bu isimleri (öğrenip gereğiyle amel ederek) sayarsa cennete girer."*[53] buyurmuştur. Bu hadis, Allah'ın (cc) isimlerini öğrenmenin ve bu isimlerin anlamını hayatımıza yansıtmanın önemini gösterir.

Görsel 1.9
"el-Hâdi" hüsnühattı

Rabbimizin güzel isimleri esmayıhüsna olarak adlandırılır. Esma kelimesi isimler, hüsna ise en güzel anlamına gelir.[54] Hâdi, Selam ve Vekîl bu güzel isimlerdendir. Hâdi, insanlara doğru yolu gösteren, rehberlik eden, onların zihinlerini ve gönüllerini aydınlatarak hayır ve mutluluk veren demektir.[55] **"... Hiç şüphe yok ki Allah iman edenleri doğru yola iletir."**[56] ve **"... Yol gösterici ve yardım edici olarak Rabbin yeter."**[57] ayetleri insanın doğru yolu bulabilmesi için Yüce Allah'ın hidayetine ihtiyaç duyduğunu bildirir. Hz. Peygamber'in öğrettiği *"Allah'ım! Beni bağışla, bana merhamet et, beni doğru yola ilet, bana sıhhat ver ve beni rızıklandır."*[58] duası Müslümanların doğru yolu bulmak için Allah'tan (cc) yardım istemeleri gerektiğini anlatır.

Görsel 1.11
"el-Vekîl" hüsnühattı

Görsel 1.10
"es-Selam" hüsnühattı

Selam ismi; her türlü eksiklikten uzak ve yaratmasında kusursuz olan, kullarına güvenlik, barış, esenlik ve sağlık veren anlamlarına gelir.[59] **"O, öyle Allah'tır ki, kendisinden başka hiçbir tanrı yoktur. O, mülkün sahibidir, eksiklikten münezzehtir, selamet verendir..."**[60] ayetinde Rabbimizin bu ismine yer verilir. Peygamberimiz de namazdan sonra *"Allah'ım! Sen Selam'sın, selamet sendendir..."*[61] ifadesiyle Yüce Allah'ı Selam ismiyle anmıştır.

Vekîl ismi; bütün varlıkların işlerini düzenleyen, onları sevk ve idare eden, yardımını esirgemeden koruyup gözeten ve kullarının rızıklarına kefil olan anlamlarına gelir.[62] **"... Kim Allah'a dayanıp güvenirse Allah ona yeter..."**[63] ayeti Allah'ın (cc), kullarına vekil olduğunu ve onlar adına her şeyi en güzel şekilde düzenleyip yönettiğini bildirir. Hz. Peygamber'in *"... Allah bize yeter, O ne güzel vekildir..."*[64] hadisi Müslümanların Allah'a (cc) güvenerek O'na yönelmeleri gerektiğini anlatır.

Sıra Sizde

1. "Küçük Adımlar, Doğru Kararlar" başlıklı hikâyeyi okuyunuz.

Küçük Adımlar, Doğru Kararlar

Akşam saatleriydi. Mustafa gün boyu uğraşmış, çalışıp yorulmuştu. Yeni açtığı dükkân iş yapacak mıydı, borçlarını nasıl ödeyecekti, endişeleri vardı. Dükkânın ışıklarını kapatmadan önce son kez etrafına baktı. Peygamberimizin "Hasbünallah ve nimelvekîl. Allah bize yeter, O ne güzel vekildir." duasını geçirdi içinden. O an omuzlarındaki yükün biraz olsun hafiflediğini hissetti. Çünkü elinden geleni yapmış, gerisini Allah'a bırakmıştı. Kapıyı kilitleyip sokağa çıktı.

Sokağın köşesinde komşusu Nuri amca ile karşılaştı. "Selamünaleyküm." dedi Nuri amca. Mustafa gülümseyerek karşılık verdi, "Aleykümselam." Kısa bir selamlaşmaydı ama insana iyi gelen bir tarafı vardı. Eve geldi, biraz dinlendi. Günün yorgunluğu hâlâ üzerinde olsa da zihni artık daha sakindi. Sonra kalktı, abdest aldı, namaza durdu. Fatiha'yı okurken "İhdinassırâtalmüstakîm. (Bizi dosdoğru yola ilet!)" ayetinde durakladı. Her gün namazda pek çok kez okuduğu bu ayet, yüreğinden kopup gelen bir duaydı sanki. Tam olarak ne yapması gerektiğini bilmediği bir konuda, doğruyu bulmak için yön arıyordu.

Dükkânda yapılacak işler çoktu. Borçları ödeme günü yaklaştıkça Mustafa'nın endişeleri de artıyordu. Mustafa derin düşünceler içindeyken dükkâna yaşlı bir müşteri geldi. Alışverişini yaptı, parasını bırakıp çıktı. Mustafa parayı aldı, saydı. Olması gerekenden çok fazla para vardı. Kimse görmemiş, amca da gitmişti. Parayı alsa, kasaya koysa kim fark edebilirdi ki! Ama Mustafa duraksamadan adamın peşinden koştu, para üstünü verdi. Yaşlı adam şaşırdı, "Teşekkür ederim evladım, gerek yoktu." dedi. Mustafa gülümseyerek "Olur mu! Doğru olan bu." diye karşılık verdi. Adamın da yüzü gülüyordu. "Allah gönlüne ferahlık versin." diye dua ederek gitti. Mustafa o an içindeki huzuru fark etti. Sanki dün akşam Fatiha'da geçen o dua, böyle küçük anlar için de bir yol açıyordu. Doğruyu seçmek bazen büyük kararlarla değil böyle küçük adımlarla başlıyordu. İnsan doğruyu istediğinde o yol birdenbire olmasa da yavaş yavaş önünde beliriyordu.

(Metin, yazar tarafından bu kitap için oluşturulmuştur.)

2. Bu hikâyede Allah'ın (cc) hangi güzel isimlerinden bahsedildiğini tespit ediniz.

Etkinlik-7

Adı	Rabbimizin Güzel İsimlerini Keşfedelim
Amaç	Metinlerde geçen Allah'ın (cc) güzel isimlerinin İslam'daki yeri ve önemini araştırabilme
Süre	25 dk.

Ön Hazırlık

Karekodla verilen genel ağ adresinden Allah'ın (cc) Hâdi, Selam, Vekîl isimleri hakkında kısa bir araştırma yapınız. Aşağıdaki soruları dikkate alarak bu isimler hakkında defterinize not alınız.

- Bu isimler bize Allah'ın (cc) hangi özelliklerini anlatmaktadır?
- Bu isimleri bilmenin Allah'ı (cc) tanımamız açısından önemi nedir?

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmeniniz rehberliğinde dörder kişilik gruplar oluşturunuz.
2. Her grup için bir sözcü belirleyerek sunum sırasını planlayınız.
3. Sınıfta uygun bir alanda çember düzeni oluşturunuz ve çemberin ortasına bir sandalye yerleştiriniz.
4. Belirlenen sunum sırasına göre aşağıdaki sorular çerçevesinde araştırma sonuçlarınızı ve görüşlerinizi paylaşınız.
   - Hâdi, Selam ve Vekîl isimleri hangi anlamları ifade etmektedir?
   - Bu isimleri bilmek insanın davranışlarına nasıl yön verir?

Değerlendirme

Tüm sınıfın görüşlerini dinledikten sonra öğrendiğiniz en önemli üç bilgiyi yazınız.

1. _____
2. _____
3. _____

Hâdi ismi, Allah'ın (cc) kullarını doğru yola iletmesi anlamını ifade eder. Yüce Rabbimiz insanlara doğruyu ve yanlışı ayırt edebilmeleri için akıl vermiş, ayrıca peygamberler ve ilahi kitaplar göndererek onlara rehberlik etmiştir. Böylece insanlar, kendilerini dünya ve ahiret mutluluğuna ulaştıracak yolu öğrenir, bu yolda kararlılıkla ilerleyebilmek için de Allah'tan (cc) hidayet ve yardım dilerler. Namazların her rekâtında okunan Fatiha suresindeki **"Bizi dosdoğru yola ilet."**[65] ayeti insanın Allah'tan (cc) hidayet dilemesi ve bu isteğini sürekli yenilemesi gerektiğini hatırlatır.

Selam; Rabbimizin kullarına huzur, güven ve esenlik veren yönünü ifade eder. Kur'an-ı Kerim'de **"Allah onunla rızası peşinde olanları selamet yollarına iletir ve onları izniyle, karanlıklardan aydınlığa çıkarıp kendilerini dosdoğru bir yola iletir."**[66] buyrulur. Bu ayet, Allah'a (cc) yönelen kimselerin dünyada ve ahirette esenliğe kavuşacağını gösterir. Selam ismini bilen bir Müslüman; çevresine güven veren, kimseye zararı dokunmayan ve insanlarla iyi ilişkiler kurmaya özen gösteren bir kişi olmaya çalışır. Bu anlayışın bir yansıması olarak Müslümanlar birbirleriyle selamlaşır. Kur'an-ı Kerim'de **"Size bir selam verildiğinde ondan daha güzeliyle veya aynı şekilde karşılık verin..."**[67] ayetiyle selamlaşmanın önemi vurgulanır. Dinimizde selamlaşmak, bir Müslüman'ın diğerine "selamünaleyküm" demesi, diğerinin de ona "aleykümselam" diyerek karşılık vermesidir. Bu sözler, "Allah sana sağlık, afiyet, esenlik, güven, huzur versin." anlamına gelen bir dua niteliğindedir.[68]

Vekîl ismi, tevekkül kavramıyla yakından ilişkilidir. Tevekkül, insanın sorumluluklarını yerine getirdikten sonra sonucu Allah'a (cc) bırakması ve O'na güvenmesidir.[69] Kur'an-ı Kerim'de **"... Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever."**[70] buyrularak önce çaba gösterilmesi ardından Allah'a (cc) güvenilmesi gerektiği ifade edilir. Peygamber Efendimiz de *"Eğer siz gereği gibi Allah'a tevekkül etmiş olsaydınız tıpkı sabahleyin kursakları boş olarak çıkıp (akşam) doymuş bir şekilde dönen kuşların rızıklandırıldığı gibi sizler de rızıklandırılırdınız."*[71] buyurmuş, amacına ulaşabilmek için çalışıp çabalayan kimsenin Rabbimizin yardımıyla rızkına kavuşacağını ifade etmiştir. Bu nedenle Müslümanlar önce üzerlerine düşeni yapar, sonrasında Allah'a (cc) tevekkül ederler.

Allah'a dayan, sa'ye sarıl, hikmete râm ol...
Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol.

(Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*, 853)
(say: çalışıp çabalama, hikmet: hak ve hakikate uygun, râm: boyun eğen.)

Etkinlik-8

Adı	Esmayıhüsna Hayatıma Yön Verir
Amaç	Allah'ın (cc) güzel isimlerini ayırt edebilme
Süre	20 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Aşağıda verilen üç örnek olayı dikkatlice okuyunuz.

- Zahide, sınavına hazırlanırken düzenli şekilde çalışır ve elinden gelen gayreti gösterir. Sınav bittikten sonra üzerine düşeni yapmanın verdiği rahatlıkla sonucu Allah'a (cc) bırakır.
- Salih, Kur'an-ı Kerim'i daha bilinçli okumak ve dinini daha iyi öğrenmek istemektedir. "Allah'ım, bana doğruyu öğret ve beni doğru yola ilet." diye dua eder.
- Selvi, apartmana girerken merdivenlerde karşılaştığı komşusuna selam verir. Komşusu da gülümseyerek onun selamını alır. Kısaca hâl hatır sorulduktan sonra iki komşu yollarına devam ederler. Selvi selamlaşmanın insanlar arasında samimiyet ve güven oluşturduğunu fark eder.

2. Bu örnek olayların Hâdi, Selam ve Vekîl isimlerinden hangisiyle ilişkili olduğunu gerekçesiyle birlikte açıklayınız.

3. Aşağıdaki bilmecelerin Allah'ın (cc) Hâdi, Selam ve Vekîl isimlerinden hangisiyle ilgili olduğunu yazınız.

Zarar gelmez hem elinden,
Müslüman'ın hem dilinden.
Çünkü Rabbimdir yerleştiren,
Kalbime huzur ve güven.

_____

Ne yapacağımı bilemedim,
İyiyi kötüyü seçemedim.
Elimi açtım, dua ettim,
Beni doğruya ilet, dedim.

_____

Eşeğini bağla kazığa,
Sonra emanet et Allah'a.
Elinden geleni yapıp da
Sonucunu bırak O'na.

_____

Değerlendirme

Üç örnek olayda gayret ve samimiyet nasıl ortaya çıkmaktadır? Siz olsaydınız bu durumlarda nasıl davranırdınız? Düşüncelerinizi paylaşınız.

Kontrol Noktası

1. Aşağıdaki tabloda iki parçaya ayrılmış cümleleri örnekteki gibi anlamlı bir bütün olacak şekilde eşleştiriniz.

a	*Allah'ın (cc) güzel isimleri*	*onları doğruya yöneltir.*
b	*Kişi, üzerine düşeni yaptıktan sonra*	*kullarının rızıklarına kefil olan anlamına gelir.*
c	*Selamlaşmak, insanlar arasında*	*esmayıhüsna olarak adlandırılır.*
ç	*Vekîl ismi koruyup gözeten,*	*gönderilen bir hidayet rehberidir.*
d	*Yüce Allah, insanlara doğru yolu gösterir,*	*güven ve huzur oluşturur.*
		sonucu Allah'a (cc) bırakmalıdır.

2. Aşağıdaki soruları, verilen dörtlüklere göre cevaplayınız.

es-Selâm

Cennetteki herkese
Verir bir güzel selam
Çıkarır selamete,
İşte adı; es-Selâm

el-Vekîl

Herkes O'na güvenir
Herkes O'na dayanır
İşleri elbette ki,
El-Vekîl sonlandırır

el-Hâdî

Ebedi mutluluğa
Bir yol var görüyorum
Yolu gösteren bana
El-Hâdî biliyorum

(Mustafa Yılmaz, *Esmâu'l-Hüsna*, 12, 59, 100)

a. "Herkes O'na dayanır" ifadesine göre Rabbimizin Vekîl ismini bilen bir kişi üzerine düşen vazifeyi yerine getirdikten sonra nasıl bir tutum sergilemelidir? Açıklayınız.

_____

_____

b. "Verir bir güzel selam" ifadesine göre Rabbimizin Selam ismini bilen bir kişi insanlara karşı nasıl davranmalıdır? Örnek vererek açıklayınız.

_____

_____

c. "Yolu gösteren bana / El-Hâdî biliyorum" dizelerinden hareketle Hadî ismini bilen bir kişi doğru davranışları seçerken nelere dikkat etmelidir? Örnek vererek açıklayınız.

_____

_____

PERFORMANS GÖREVİ

Amaç:
- Kur'an ve sünnetin hayatındaki yerini özetleyebilme
- Niçin inandığıyla ilgili Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme
- Mümin kimliği hakkında müşahede edebilme

Görev: Kur'an ve sünnetin hayatımızla olan irtibatını özetleyen, niçin iman ettiğimize dair Kur'an-ı Kerim meallerine başvuran ve mümin kimliğine ilişkin gözlemlerinizi ele alan bir konuşma metni hazırlamanız istenmektedir.

Beceriler: Özetleme, Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma, Müşahede Etme

Süre: Hazırlık: 2 hafta
Sınıf İçi Performans: 40 dakika

Ürün: Konuşma Metni

Puanlama Yöntemi: Dereceli Puanlama Anahtarı ve Öz Değerlendirme Formu

Yönerge: ***Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.***

Hazırlık Aşaması

1. Hazırlayacağınız konuşma metninin değerlendirilmesinde kullanılacak Dereceli Puanlama Anahtarı'nı inceleyiniz.
2. Kur'an ve sünnetin hayatımızla olan irtibatı hakkında bilgi veriniz.
3. Niçin iman ettiğimize dair Kur'an-ı Kerim meallerinden örnek ayetler belirleyiniz.
4. Mümin kimliğinin temel özelliklerine ilişkin gözlemler yapınız ve bu hususta örnekler derleyiniz.

Sınıf İçi Performans Aşaması

5. Topladığınız bilgilerden hareketle Kur'an ve sünnetin hayatımızdaki yerini özetleyen, niçin iman ettiğimizi ayetler üzerinden temellendiren ve mümin kimliğine dair gözlemlerinizi içeren bir konuşma metni hazırlayınız.

Görevinizi yaparken şunlara dikkat etmelisiniz:

- Kullandığınız bilgilerin güvenilir ve doğru olmasına özen gösteriniz.
- Konuşma metninizi giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine uygun şekilde yapılandırınız.
- Ayet meallerini Diyanet İşleri Başkanlığı yayınlarından almaya özen gösteriniz.
- Yazım ve noktalama kurallarına riayet ediniz.
- Çalışmanızın sonunda yararlandığınız kaynakları belirtiniz.

Değerlendirme Ölçütleri:

Bu çalışmada ortaya koyduğunuz ürün aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir.

- **Konu hakkında bilgi toplama:** Ayet, hadis, TDV İslam Ansiklopedisi, Dinî Terimler Sözlüğü, TDK Güncel Türkçe Sözlük'ten konu ile ilgili bilgi toplama
- **Özetleme:** Kur'an ve sünnetin hayatımızdaki yerini ana fikri koruyarak açık ve anlaşılır şekilde ifade etme
- **Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma:** Niçin iman ettiğimize dair ayetlerin meallerini inceleme ve bu ayetlerde vurgulanan temel hususları belirleme
- **Müşahede Etme:** Mümin kimliğine dair günlük hayatta gözlemler yapma, bu gözlemleri örnek davranışlarla açıklama ve konuşma metnine yansıtma
- **Görsel Materyal Kullanımı:** Çalışmada resim ve fotoğraflardan yararlanma

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Ölçütler	Geliştirilmesi gerekir (1)	Kabul edilebilir (2)	Başarılı (3)	Puan
Özetleme	Kur'an ve sünnetin hayatla ilişkisi sınırlı ve parçalı biçimde ifade edilmiştir.	Kur'an ve sünnetin hayatla ilişkisi genel hatlarıyla özetlenmiş ancak bazı yerlerde anlam bütünlüğü zayıf kalmıştır.	Kur'an ve sünnetin hayatla irtibatı açık, tutarlı ve bütüncül bir çerçevede özetlenmiştir.	
Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma	Konuyla ilgili ayet meallerine yer verilmemiş ya da verilen örnekler konuyla ilişkilendirilmemiştir.	İçeriklerine göre sınıflandırılan ayet meallerinden konuya uygun çıkarım yapılmamıştır.	İçeriklerine göre sınıflandırılan ayet meallerinden çıkarım yapılmış, bu çıkarımlara günlük hayatla ilişkili konularda yer verilmiştir.	
Müşahede Etme	Mümin kimliğine dair gözlemler sınırlı ve geneldir.	Metin konuya uygun ilerlemekte ancak konu yeterince detaylandırılmamıştır.	Mümin kimliğine dair gözlemler dikkatli, somut ve konuyla irtibat kuracak şekilde ortaya konmuştur.	
İçerik	Metin genel hatlarıyla oluşturulmuş, kavramsal çerçeve ve bağlantılar geliştirilebilir.	Mümin kimliğine ilişkin bazı gözlemler yapılmış ancak örnekler sınırlı kalmıştır.	Metin girişten sonuca kadar tutarlı bir yapı arz etmekte, kavramlar yerli yerinde kullanılarak anlamlı bir bütünlük oluşturmaktadır.	
Sunma	Çalışmanın sunumunda bir düzen yoktur. Sunumun geneli dikkat çekici şekilde hazırlanmamıştır.	Çalışma belirli bir düzenle hazırlanmıştır.	Anlatım akıcı, açık ve dinleyicinin dikkatini canlı tutacak niteliktedir.	
Toplam				

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Bu form, kendi performansınızı değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda verilen maddeleri dikkatlice okuyunuz ve her bir madde için size en uygun seçeneği (X) ile işaretleyiniz. Bu değerlendirme not verme amacıyla değil güçlü yönlerinizi ve geliştirilmesi gereken alanları belirlemek amacıyla kullanılacaktır.

	İFADELER	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Çalışmayı yapmadan önce konuyla ilgili bir ön hazırlık yaptım.			
2	Çalışma boyunca ilgili ve istekliydim.			
3	Çalışmamı yazım kurallarına uyarak yazmaya çalıştım.			
4	Çalışmanın bütününü kendim yaptım.			
5	Çalışmam sırasında Kur'an ve sünnetle ilgili yeni bilgiler edindim.			
	Açıklama:			

Aşağıdaki soruları, çalışmayla ilgili görüşlerinizi dikkate alarak cevaplayınız.
Öğretmeninizin çalışmanızla ilgili geri bildirimini "Öğretmenin Yorumu" bölümüne yazınız.

1 Çalışma sırasında şu noktaları kolaylıkla yaptım:

2 Çalışma sırasında şu kısımlarda zorlandım:

3 Çalışmayı yeniden yapacak olsaydım şunlara dikkat ederdim:

Öğretmenin Yorumu:

ÜNİTE SONU ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

Üniteyle İlgili
Daha Fazla Soru

1. Aşağıda verilen cümleleri dikkatlice inceleyiniz. İfadelerin Kur'an, sünnet ya da her ikisiyle olan ilişkisini belirleyerek uygun sütunu işaretleyiniz.

Cümleler	Kur'an	Sünnet
a. İslam'ın temel kaynaklarındandır.		
b. İlahi vahiy olarak Allah (cc) tarafından gönderilmiştir.		
c. İnsanları iyi ve güzel davranışlara yönlendirir.		
ç. Müslümanlar için yol göstericidir.		
d. Okunması ibadet kabul edilir.		
e. Peygamber Efendimiz'in söz, davranış ve onaylarını içerir.		
f. İnsan hayatını inanç, ibadet ve ahlak yönünden düzenler.		
g. İnsanların dünya ve ahiret mutluluğunu hedefler.		

Aşağıdaki kutucuklarda İslam inanç esasları ve İslam'ın şartlarıyla ilgili bazı kavramlar verilmiştir. Size yöneltilen soruları kutucuklardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. Aynı harfi birden fazla soruya cevap olacak şekilde kullanabilirsiniz.

a	b	c	ç	d
Fıtrat	Mümin	İman	Tasdik	Salih Amel

e	f	g	ğ
Münafık	Kelimeişehadet	Kâfir	Amentü

2. Allah'ın (cc) varlığının ve birliğinin kalp ile onaylanıp dil ile söylenmesi anlamına gelen kavram hangisidir?

_____

3. İnsanın doğuştan getirdiği, Yüce Allah'a inanma ihtiyacıyla ilgili kavram hangisidir?

_____

4. İslam'ın esaslarına inanmadığı hâlde Müslüman gibi görünen kişileri tanımlayan ifade hangisidir?

_____

5. İslam'a girişin anahtarı sayılan ve iman esaslarını vurgulayan ifadeler hangileridir?

_____

6. Müminin yaptığı güzel ve faydalı işleri hangi kavram ifade eder?

_____

7. İman bakımından insanların durumunu ifade eden kavramlar hangileridir?

_____

Aşağıdaki önermeleri okuyunuz. Önermelerin doğru veya yanlışlığını uygun kutucuğu işaretleyerek gösteriniz. Cevabınızın gerekçesini yazınız.

8. İman ve salih amel, birbirini tamamlayan parçalardır.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

9. Kelimeişehadet, İslam'ın beş temel şartını içeren bir duadır.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

10. İnanmak, insanın iç huzurunu artırarak ona manevi bir güç kazandırır.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

11. Namaz ibadeti, müminin paylaşma ve yardımlaşma bilinci kazanmasına yardımcı olur.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

12. Allah'ın (cc) varlığını ve birliğini kabul etmediğini açıkça ifade eden kişiye mümin denir.

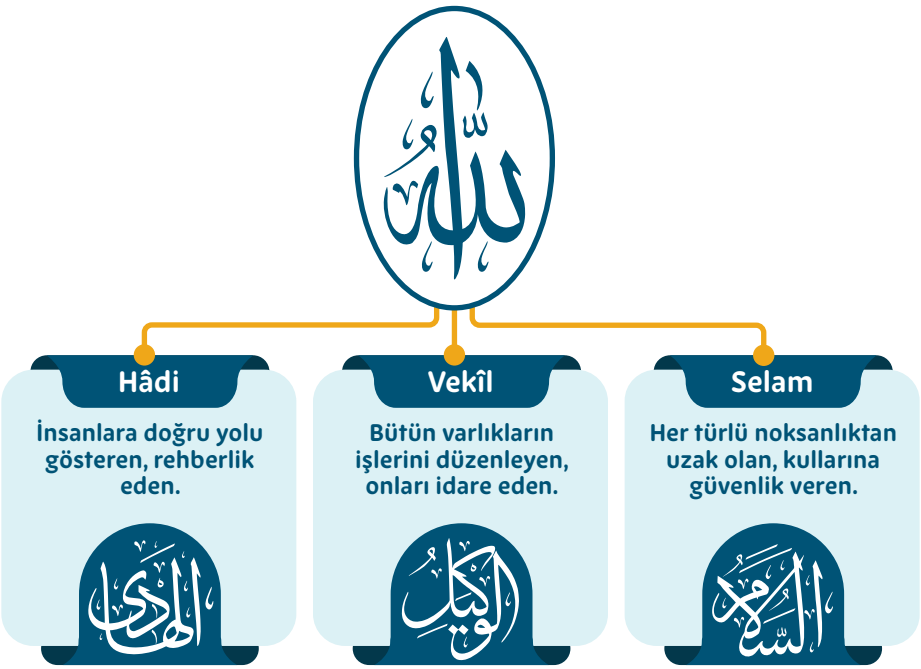
Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

Bilgi görselinden yararlanarak aşağıdaki 13-17. numaralı günlük hayat durumlarının Allah'ın (cc) güzel isimlerinden hangisiyle ilişkili olduğunu yazınız.

Günlük Hayattaki Durum	Alakalı Olduğu İsim
13. Bir konuda elimizden gelen gayreti gösterir, sonucunu Allah'a (cc) bırakırız.	
14. Doğruyu öğrenmek için Kur'an'ın ve Peygamberimizin rehberliğine yöneliriz.	
15. Bir ortama girdiğimizde "Selamünaleyküm." diyerek söze başlarız.	
16. Kur'an'ı okuyarak Allah'ın (cc) bize gösterdiği yolu öğrenmeye gayret ederiz.	
17. Sorumluluklarımızı yerine getirdikten sonra Allah'a (cc) güveniriz.	

Aşağıdaki 18-21. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.
18-20. soruları verilen metinden hareketle cevaplayınız.

KUR'AN VE SÜNNET BİZE NELERİ ÖĞRETİR?

Biz Müslümanlar olarak hayatımızı anlamlandırırken Kur'an ve sünneti rehber ediniriz. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın (cc) insanlara yol göstermek için bildirdiği hükümler, öğütler ve hayatı düzenleyen temel ilkeler yer alır. Biz Kur'an'ı okur, ayetlerin anlamı üzerinde düşünür ve bu anlamları günlük hayatımıza taşımaya çalışırız. Peygamber Efendimiz'in sözleri, davranışları ve onaylarından oluşan sünnet ise Kur'an'ın nasıl yaşanacağını gösteren en güzel örnektir. Bu sayede doğruyu ve iyiyi daha kolay fark eder, güzel davranışlar kazanmaya çalışırız. Arkadaşlarımıza karşı anlayışlı olur, ailemizle daha güzel iletişim kurar ve çevremize faydalı bireyler olmaya gayret ederiz.

18. Metne göre Kur'an-ı Kerim ile nasıl bir bağ kurarız? Açıklayınız.

_____
_____
_____
_____

19. Metne göre Peygamber Efendimiz'in sünneti bize neyi öğretir? Bir örnekle anlatınız.

_____
_____
_____
_____

20. Metinde geçen davranışlardan birini seçiniz ve bunu hayatınıza nasıl yansıtabileceğinizi açıklayınız.

_____
_____
_____
_____

21. İslam'ın şartlarını yazınız. Bunlara iman etmenin davranışlarınıza etkisini değerlendiriniz.

_____
_____
_____
_____

Aşağıdaki 22-28. soruların cevaplarını işaretleyiniz.

22. "Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri; Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler..." (Bakara suresi 285. ayet)

Bu ayet aşağıdaki konulardan hangisiyle ilgilidir?

A) İslam'ın şartları
B) Güzel ahlak
C) İslam'ın inanç esasları
D) Peygamberlerin hayatı

23. Aşağıda günlük hayattan bazı örnek durumlar verilmiştir:

- Ali, Allah'ın (cc) her şeyi gördüğünü düşünerek davranışlarına dikkat eder.
- Mehmet, arkadaşlarına karşı dürüst ve adaletli davranır.
- Sare, komşularına yardım eder ve çevresindeki insanlarla iyi ilişkiler kurmaya özen gösterir.

Bu örneklerde Kur'an ve sünnetin hayatımızdaki yeri farklı başlıklarla ilişkilendirilmiştir.

Buna göre aşağıdaki başlıklardan hangisine ait bir örnek verilmemiştir?

A) Ahlak
B) İbadet
C) İnanç
D) Sosyal Hayat

24. Kerem, okulun basketbol takımındadır. Takım arkadaşları antrenman bittikten sonra yorgun olduklarını söyleyerek malzemeleri toplamadan sahadan ayrılırlar. Kerem de çok yorgundur ve bir an önce eve gitmek istemektedir. Ancak bir Müslüman olarak sorumluluklarını yerine getirmesi ve emanetleri koruması gerektiğini düşünür. Okulun malzemelerini birer emanet olarak görür ve yorgun olmasına rağmen tek başına hepsini toplayıp yerine koyar. Kerem; bu davranışıyla sadece bir işi bitirmemiş, aynı zamanda inancının gerektirdiği güvenilir insan duruşunu sergilemiştir.

Buna göre Kerem'in davranışı aşağıda verilen İslami kavramlardan hangilerinin birbiriyle olan bağına örnek olarak verilebilir?

A) İman - Tevekkül
B) İman - Salih amel
C) İbadet - Tasdik
D) Fıtrat - Tevekkül

25. Hafsa, önemli bir karar verirken acele etmez; doğru olanı araştırır ve öğrendiklerini dikkate alarak hareket eder. Zorlandığında ise "Allah bana yeter." diyerek O'na tevekkül eder.

Hafsa'nın bu davranışlarının ilişkilendirileceği Allah'ın (cc) isimleri aşağıdakilerden hangisinde verilmiştir?

A) Hâdi - Vekîl
B) Vekîl - Selam
C) Hâdi - Selam
D) Selam - Kadir

26. Mert markette oyuncaklara bakarken yanlışlıkla yan reyonda bulunan bardaklardan birini düşürüp kırdı. Etrafa bakındı, onu gören kimse yoktu.

Bu durumda Mert'in yapması gereken mümin kimliğine uygun davranış aşağıdakilerden hangisidir?

A) "Nasıl olsa kimse görmedi." diyerek marketten çıkmak
B) Durumu market görevlisine bildirerek bardağın parasını ödemek
C) Kırılan bardağı gizlice rafın arkasına saklamak
D) Bardağı olduğu yerde bırakıp hiçbir şey olmamış gibi alışverişe devam etmek

27. Öğretmenin sorduğu bir soruya Mehmet şu cevapları vermiştir:

• Peygamberimizin sözleri
• Peygamberimizin davranışları
• Sahabenin yaptığı bazı uygulamaları Peygamberimizin onaylaması

Buna göre öğretmenin Mehmet'e sorduğu soru aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sünnetin tanımı nedir?
B) Peygamberimizin görevleri nelerdir?
C) İbadetler neden önemlidir?
D) Kur'an-ı Kerim'in özellikleri nelerdir?

28. Dinimizde bir kişi Müslüman olduğunu kelimeişehadetle ifade eder. Müminler, namaz ibadetini günün belirli vakitlerinde yerine getirerek Yüce Allah ile bağlarını canlı tutarlar. Oruç, kişinin kendini kontrol etmesine ve sabır kazanmasına yardımcı olur. Dinen zengin sayılan Müslümanların zekât vermesi, toplumda yardımlaşma ve dayanışmayı güçlendirir. Hac ibadeti, farklı coğrafyalardan gelen Müslümanların aralarındaki kardeşlik duygusunu pekiştirir.

Bu metinden hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) İbadetler insanın Allah (cc) ile bağını güçlendirir.
B) Zekât toplumsal dayanışmaya katkı sağlar.
C) Hac ibadeti Müslümanlar arasında birlik duygusunu güçlendirir.
D) İbadetler bireysel kazanç sağlamak içindir.

Sonnotlar

1 bk. Sürmeli vd., "Kur'an-ı Kerim", 209-210.
2 Hicr suresi 9. ayet.
3 bk. Görgün, "Kur'an", 26/388-389.
4 İsra suresi 88. ayet.
5 Fussilet suresi 44. ayet.
6 Tirmizi, "Fedailü'l-Kur'an", 15.
7 Sad suresi 29. ayet.
8 Yunus suresi 108. ayet.
9 bk. Sürmeli vd., "sünnet", 334.
10 Ahzab suresi 21. ayet.
11 Nahl suresi 44. ayet.
12 Nisa suresi 80. ayet.
13 Buhari, "Ezan", 18.
14 Müslim, "Hac", 310.
15 Bakara suresi 238. ayet.
16 Tirmizi, "Tefsir", 3.
17 bk. Buhari, "Mevakitü's-salat", 14.
18 Bakara suresi 151. ayet.
19 Kalem suresi 4. ayet.
20 bk. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 2/360.
21 bk. Tirmizi, "Deavat", 86.
22 bk. Müslim, "Eşribe", 136.
23 bk. Tirmizi, "Birr", 75.
24 bk. Ebu Davud, "Edeb", 58.
25 bk. Buhari, "Edeb", 2.
26 bk. Müslim, "İman", 93.
27 Nahl suresi 90. ayet.
28 Müslim, "Birr", 105.
29 Buhari, "Cenaiz", 92.
30 Rad suresi 28. ayet.
31 Rum suresi 50. ayet.
32 Rum suresi 21. ayet.
33 bk. Sürmeli vd., "iman", 167-168.
34 Bakara suresi 285. ayet.
35 Müslim, "Kader", 22.
36 Rum suresi 30. ayet.
37 Bakara suresi 82. ayet.
38 Müslim, "Birr", 34.
39 bk. Sürmeli vd., "mümin", 259.
40 Enfal suresi 2. ayet.
41 bk. Sürmeli vd., "kâfir", 190-191.
42 bk. Sürmeli vd., "münafık", 262.
43 Buhari, "Edeb", 69.
44 bk. Sürmeli vd., "İslam", 176.
45 bk. Müslim, "İman", 1.
46 Buhari, "İman", 2.
47 Ankebut suresi 45. ayet.
48 Nisa suresi 103. ayet.
49 İsra suresi 78. ayet.
50 Buhari, "Savm", 2.
51 Nesai, "İman", 8.
52 Ebu Davud, "Sünnet", 15.
53 Buhari, "Şürut", 18.
54 bk. Topaloğlu, "Esmâ-i hüsnâ", 11/404.
55 bk. Sürmeli vd., "Hâdi", 112.
56 Hac suresi 54. ayet.
57 Furkan suresi 31. ayet.
58 Müslim, "Zikir", 35.
59 bk. Sürmeli vd., "selam", 327.
60 Haşr suresi 23. ayet.
61 Müslim, "Mesacid", 135.
62 bk. Sürmeli vd., "Vekil", 383.
63 Talak suresi 3. ayet.
64 Tirmizi, "Sıfatü'l-kıyame", 8.
65 Fatiha suresi 6. ayet.
66 Maide suresi 16. ayet.
67 Nisa suresi 86. ayet.
68 bk. Sürmeli vd., "Selam (es-Selam)", 326-327.
69 bk. Sürmeli vd., "tevekkül", 365.
70 Al-i İmran suresi 159. ayet.
71 Tirmizi, "Zühd", 33.

2. ÜNİTE

HAYATIMIZ İBADET

2.1. Allah'a Yaklaşmanın Yolu: İbadet
2.2. İbadetin Temel İlkeleri
2.3. Hükümlerine Göre İbadetler
2.4. Allah'ın Güzel İsimleri: Rakib, Şekur, Hamid

Ünite Dosyası

Bu ünitede öğrenilecek kavramlar

- **hamt**
- **ihlas**
- **mükellef**
- **salih amel**

Ünite Sunusu

Bu ünitede sizlerden

- ibadetle ilgili öğrendiklerinizi kendi hayatınıza yansıtabilmeniz,
- ibadetin temel ilkeleri konusunda analitik düşünebilmeniz,
- ibadetin hükümlerini mukayese yapabilmeniz,
- Allah'ın (cc) güzel isimlerini (Rakib, Şekur, Hamid) ayırt edebilmeniz

beklenmektedir.

Üniteye Başlarken

Ezanı daha iyi duymak için pencereyi araladığında dışarıdan gelen rüzgâr hafifçe yüzünü okşadı. Bahar artık iyiden iyiye kendini hissettirse de hava hâlâ serindi. Esra ilk defa oruç tuttuğu için biraz heyecanlı ve sabırsızdı. Vakit geçirmek için gün boyu türlü işlerle oyalanmış, çiçekleriyle de ilgilenmişti. Önce çiçeklerin topraklarını nazikçe kabartıp kuruyan yapraklarını ayıklamış, sonra da onlara su vermişti. Suyu gören çiçekler nasıl da canlanmışlardı!

Esra, pencereden iftara yetişmeye çalışan insanları izlerken kiraz ağacının dalları arasındaki kumruları fark etti. Hemen mutfağa koştu. Masanın üzerindeki ekmeklerden minik parçalar koparak pencerenin önüne bıraktı. Biraz sonra kumruların gelip bu minik ekmeklerle karnını doyurması Esra'nın içini tarifsiz bir sevinçle doldurdu. Annesi seslenince mutfağa gitti. Onun hazırladığı yemekleri komşuları Emine teyzeye götürecekti. Emine teyze yaşlı olduğu için yemek yapmakta zorlanıyordu. Tepsiyi kucaklayıp merdivenleri dikkatlice çıktı, zile bastı. Emine teyze tepsiyi alırken "Allah (cc) razı olsun yavrucuğum." diyerek gülümsedi.

Akşam iftar sofrasında orucunu heyecanla açan Esra, bugün yaptıklarını düşündü. Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için bir şeyler yapmanın verdiği mutlulukla Rabbine defalarca şükretti.

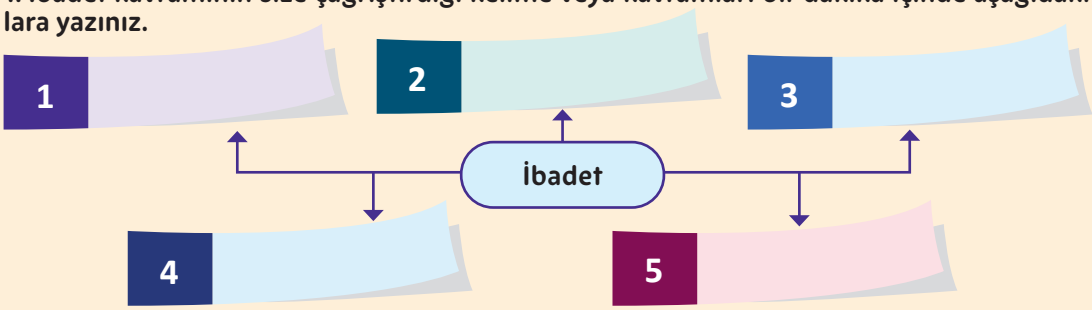
1. Allah'ın (cc) razı olduğu davranışlar neler olabilir?

2. Sizce Esra'nın hangi davranışları ibadet olarak nitelendirilebilir? Gerekçesiyle açıklayınız.

2.1. ALLAH'A YAKLAŞMANIN YOLU: İBADET

Konuya Başlarken

1. İbadet kavramının size çağrıştırdığı kelime veya kavramları bir dakika içinde aşağıdaki boşluklara yazınız.

2. Yazdığınız her kelime veya kavramı ibadet kavramıyla birlikte kullanarak anlamlı birer cümle kurunuz.

1.

2.

3.

4.

5.

Yüce Allah'ın insanlara emrettiği ve insanların da Allah'a (cc) karşı yapmakla yükümlü oldukları davranışlara ibadet denir. İbadet Allah'ı (cc) yüceltmek ve övmek; O'na boyun eğmek, itaat etmek, saygı göstermek ve kulluk etmek demektir.[1] Allah'ın (cc) razı olacağı her davranış, duygu ve düşünce bir ibadettir. İbadet etmek kulun Rabbine bağlılığını gösterme ve O'na yaklaşma çabasıdır. İnsan ibadet ederek Allah'a (cc) yönelir, sevgi ve saygısını ifade etmiş olur.

İbadetler hürmetin, övgünün, şükrün ve bağlılığın en güzel ifadesidir ve yalnız Allah (cc) için ibadet edilir. Kur'an-ı Kerim'de bununla ilgili şöyle buyrulur: **"Rabbin, kendisinden başkasına asla ibadet etmemenizi, anaya-babaya iyi davranmanızı kesin olarak emretti..."**[2] Kâinattaki her varlık Allah (cc) tarafından yaratılmıştır ve varlığını O'na borçludur. Her şeyin yaratıcısı olan Yüce Allah, varlıklar arasında sevilmeye ve övülmeye en çok layık olandır. Bu nedenle gökte ve yerde ne varsa Allah'a (cc) yönelmekte ve kendi diliyle ibadet etmektedir. Kur'an-ı Kerim'de de güneşin, ayın, yıldızların, dağların, ağaçların, sıra sıra uçan kuşların, yerdeki ve gökteki tüm varlıkların Rablerine secde ettikleri ve O'nu tespih ettikleri buyrulur.[3] Her varlık gibi insanın sorumluluğu da Allah'a (cc) ibadet etmektir ve yaratılış amacı da budur.[4]

"Ben cinleri ve insanları, ancak bana ibadet etsinler diye yarattım."
(Zariyat suresi 56. ayet)

Görsel 2.1

Görsel 2.2

Gökyüzü, yeryüzü ve canlılar, bize her şeyin yaratıcısının ve ibadet edilmeye layık olanın Yüce Allah olduğunu hatırlatır.

İbadet, dinin özü olan iman esaslarından hemen sonra gelir.[5] Kur'an-ı Kerim'de Allah'a (cc) iman edenlerin, iyi işler yapanların, namaz kılanların ve zekât verenlerin doğru yol üzerinde oldukları bildirilmiş, kurtulacakları müjdelenmiştir.[6]

Peygamber Efendimiz de bir hadisinde İslam'ın beş esas üzerine kurulu olduğunu söylemiş; Allah'a (cc) imandan sonra namaz, oruç, zekât ve hac ibadetlerini sıralamıştır.[7] Dolayısıyla iman ile ibadetler arasında güçlü bir bağ vardır. Ayrıca ibadetler imanın göstergesidir. Allah'a (cc) iman eden bir kimse, sahip olduğu inancı gereği güzel davranışlar sergilemeye dikkat eder. Hayatının her alanında Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanmaya özen gösterir. İman, ibadetler sayesinde kalbe yerleşir ve güçlenir. İbadetler ise insanın sahip olduğu imanla bir anlam kazanır. Bir Müslüman'ın tüm hayatını kuşatması beklenen bu anlayış, Kur'an-ı Kerim'de **"... De ki: "Şüphesiz benim namazım da diğer ibadetlerim de yaşamam da ölümüm de âlemlerin Rabbi Allah içindir."**[8] ayetiyle ifade edilir.

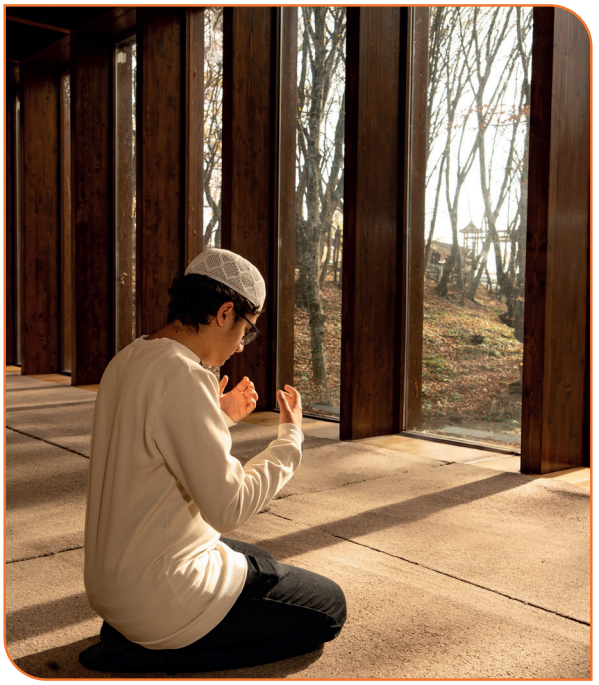

Görsel 2.3

Görsel 2.4

Tabiatın güzellikleri bize Rabbimizin kudretini gösterir.

Görsel 2.5
İbadet etmek Allah'a (cc) imanımızın bir gereğidir.

İbadetin Amacı

İbadetin esas gayesi Allah'ın (cc) rızasını kazanmaktır. Rabbini seven ve O'nu hoşnut etmek isteyen bir kimse bu sevginin bir ifadesi olarak ibadet eder. Böylece sayısız lütfun, iyiliğin ve güzelliğin kaynağı olan Yüce Allah'a hamdetmiş olur. **Hamt**, "Allah'ı (cc) övmek ve yüceltmek, O'na şükretmek" demektir.[9] Yarattıklarına türlü türlü nimetler veren, onları koruyup gözeten, her birini sevgisiyle ve sonsuz merhametiyle kuşatan bir yaratıcıya karşı insan, şükrünü göstermek ister. İşte ibadet, Rabbimize teşekkür etmenin bir ifadesidir. Kur'an-ı Kerim'de bununla ilgili **"...Yalnız Allah'a ibadet et ve şükredenlerden ol!"**[10] buyrulur.

İnsanın yaratılış amacı Rabbine kulluk etmektir. Kulluk ise O'na itaat etmektir. O'nun "Yap!" dediklerini yerine getirmek, "Yapma!" dediklerinden uzak durmaktır. Bu hassasiyetle hayatını düzenleyen bir kimse, yaratıcısına olan bağlılığını ve sadakatini ortaya koymuş olur. Kulluğun en önemli göstergesi ibadetlerdir. Bu nedenle Yüce Allah Kur'an'da insanlara ibadet etmelerini emretmiştir: **"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet edin..."**.[11] Bu emir doğrultusunda hareket eden bir Müslüman, Rabbine karşı kulluk görevini yerine getirmiş olur.

Bilgi Görseli 2.1
İbadetin amacı

Salih Amel

İslam'da Allah (cc) rızası için yapıldığında ibadet kapsamında değerlendirilen iş ve davranışlara **salih amel** denir. Salih iyi, doğru ve faydalı;[12] amel ise iş demektir.[13] Salih ameller; Yüce Allah'ın yapılmasını emir veya tavsiye ettiği, sevap kazanmaya vesile olan, iyi, doğru ve faydalı işlerdir.[14] Kimseden karşılık beklemeden Rabbimizin sevgisini kazanmak için söylenen güzel sözler ve işlenen yararlı fiillerdir. Namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek gibi ibadetler; tebessüm etmek, ağaç dikmek, selamlaşmak, ihtiyaç sahiplerine yardım etmek gibi güzel davranışlar salih amellerdendir.

Görsel 2.6
Hayvanlara merhamet göstermek salih amellerdendir.

Bir iyiliğin salih amel sayılması için onu yapanın mümin olması gerekir. İslam'ın temel esası tevhit inancıdır ve bu inancın bir gereği olarak öncelikli şart Allah'a (cc) iman etmektir. Yüce Allah'a iman eden bir kimsenin, O'nun hoşnutluğunu gözeterek ve Hz. Muhammed'i (sav) örnek alarak yaptığı her davranış birer salih ameldir. Kur'an-ı Kerim'de salih amel ile iman kavramları birlikte zikredilmiş; salih amel işleyenlerin yaratılmışların en hayırlısı olduğu[15] ve cennetle ödüllendirilecekleri[16] buyrulmuştur. Peygamber Efendimiz de en hayırlı kimseyi ameli güzel insan olarak tanımlamış ve salih amelin önemini ifade etmiştir.[17]

"Mümin olarak erkek veya kadın, her kim salih ameller işlerse işte onlar cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmazlar."
(Nisa suresi 124. ayet)

Vakti ve Şartları Belirlenmiş İbadetler

İslam dininde ibadetler, iman eden kimsenin tüm hayatını kuşatır. Bir müminin her anı ve her davranışı ibadet hükmünde olabilir. Bununla birlikte dinimizde bazı ibadetler için vakitler belirlenmiş, şekil veya miktar gibi şartlar konulmuştur. Bunların başında namaz ibadeti gelir. Akıllı ve ergenlik çağına gelmiş Müslümanlara günün belli vakitlerinde, şartlarını yerine getirerek namaz kılmaları emredilmiştir.[18] Peygamber Efendimiz de amellerin en üstününün vaktinde kılınan namaz olduğunu söylemiştir.[19] Namaz Rabbimize kulluğumuzun bir ifadesidir. Bir kimse namaz kıldığında Yüce Allah ile bağ kurar ve O'na yaklaşır. Bedeni, dili ve kalbiyle Allah'a (cc) yönelmiş olur. Bu nedenle namaz tüm ibadetlerin özü kabul edilir.[20]

"Dinin başı İslam (kelimeişehadet getirerek Allah'a teslim olmak), direği ise namazdır."
(Tirmizi, "İman", 8)

Görsel 2.7
Namaz, müminlerin belli vakitlerde Allah'a (cc) yönelmeleri ve kulluklarını ifade etmeleridir.

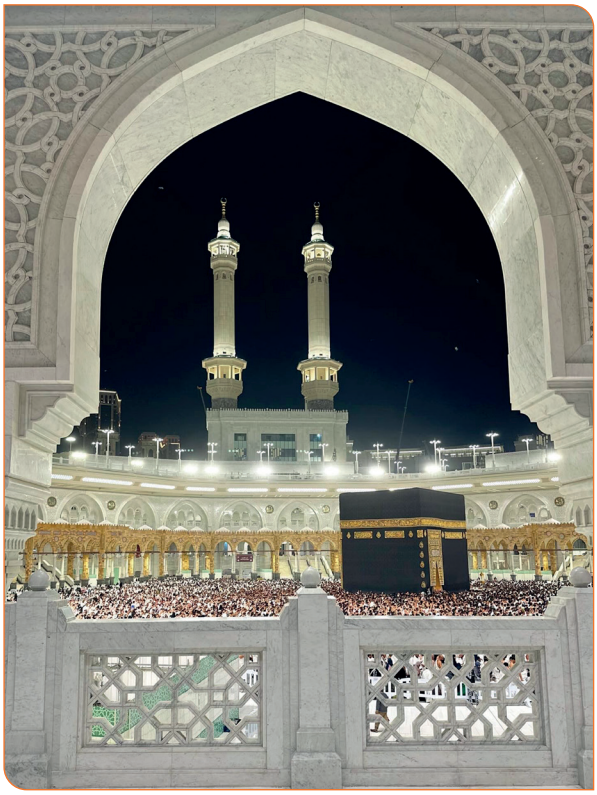

Görsel 2.8
İftar, oruç tutanlar için sevinç ve şükür vaktidir.

Dinimizde vakti ve şartları belirlenmiş bir diğer ibadet olan oruç, İslam'ın beş şartından biridir. Oruç; imsak vaktinden iftar vaktine kadar ibadet niyetiyle yeme, içme gibi orucu geçersiz kılan davranışlardan uzak durmaktır.[21] Akıl sahibi, ergenlik çağına gelmiş ve sağlıklı Müslümanlara ramazan ayında oruç tutmaları emredilmiştir.[22] Oruç ibadeti insanın gün boyunca Rabbiyle irtibat hâlinde olmasıdır. Allah'ın (cc) verdiği akıl, beden, sağlık ve diğer nimetlere karşı şükrünün bir ifadesidir. Peygamberimiz samimiyetle tutulan orucun karşılığının Allah (cc) katında özel olacağını buyurmuştur: "*... Oruç benim içindir. Onun mükâfatını ben vereceğim...*"[23] Oruç dışında ramazan ayı içerisinde yerine getirilmesi gereken ibadetlerden biri de fıtır sadakasıdır. Fitre de denilen fıtır sadakasını imkân sahibi Müslümanlar Allah'a (cc) şükür amacıyla ihtiyaç sahiplerine verir. [24]

"Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin. Kendiniz için her ne iyilik işlemiş olursanız Allah katında onu bulursunuz..."
(Bakara suresi 110. ayet)

İslam'ın beş şartından biri de zekâttır. Zekât, dinen zengin olan Müslümanların, mallarının belli bir miktarını yılda bir defa ihtiyaç sahipleriyle paylaşmasıdır. Kimlerin ne kadar zekât vermesi gerektiği ile zekâtın kimlere verilebileceği dinimizde belli şartlara bağlanmıştır. Müslümanların zekât verirken söz konusu şartlara uymaları gerekir. Zekât ibadeti Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette namaz ibadetiyle birlikte anılmış,[25] Peygamber Efendimiz de birçok hadisinde zekât vermenin öneminden bahsetmiştir.[26] Zekât, tıpkı diğer ibadetler gibi Allah'a (cc) şükrün, bağlılığın ve O'nun emrine itaatin bir göstergesidir.

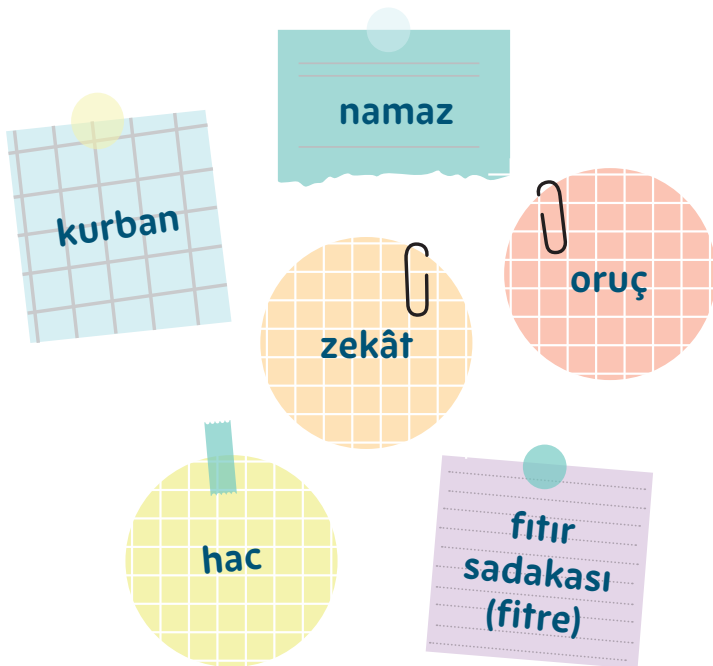

Görsel 2.9
Hac ibadeti için Kâbe'yi ve diğer kutsal mekânları ziyaret ederiz.

Hac, yılın belli bir vaktinde Kâbe'nin ve etrafındaki kutsal mekânların usulüne uygun şekilde ziyaret edilmesiyle gerçekleştirilen bir ibadettir.[27] İslam'ın beş şartından biri olan bu ibadet, birtakım şartlara uyularak yerine getirilir. **"Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır."**[28] ayeti de belli şartları taşıyan Müslümanların bu ibadeti yapmakla sorumlu olduklarına işaret eder.

Dinimizde şartları ve vakti belirlenmiş ibadetlerden biri de kurbandır. Kurban, dinen zengin sayılan Müslümanların yerine getirmesi gereken bir ibadettir.[29] Belli özelliklere sahip olan bir hayvan, Kurban Bayramı günlerinde ibadet niyetiyle usulüne uygun şekilde kurban edilir. Kurban, Allah'a (cc) teslimiyetin bir göstergesidir.

"Bugün ilk işimiz, (bayram) namazı kılmak, sonra dönüp kurban kesmektir. Kim böyle yaparsa sünnetimize uymuş olur."
(Buhari, "İdeyn", 3)

Bilgi Görseli 2.2
Vakti ve şartları belirlenmiş ibadetler

Vakti ve Şartları Belirlenmemiş İbadetler

Rızık:

Allah'ın (cc) yarattığı her varlığa kendi katından verdiği; yenilen, içilen, giyilen, maddi ve manevi yararlanılan her şey.

(bk. Sürmeli vd., "rızık", 306)

Temel ibadetlerin yanı sıra herhangi bir şekle ve şarta bağlı olmayan ibadetler de vardır. Bu ibadetler belirli bir vakitle de sınırlandırılmamıştır. Dua etmek, Kur'an-ı Kerim'i okumak ve anlamaya gayret etmek, Allah'ı (cc) anmak ve tespih etmek bu tür ibadetlerdendir. Bir müminin İslam'ın koyduğu ölçülere ve Allah'ın (cc) rızasına uygun davranışları da ibadet sayılır. İnsanlara güler yüz göstermek, doğayı ve canlıları korumak, temiz olmak, sıkıntılar karşısında sabır göstermek, ilim öğrenmek, helal rızık için emek sarf etmek, alışverişte dürüst olmak bu kapsamda ibadet olarak görülür. Sadaka vermek, ihtiyaç sahiplerini koruyup gözetmek, anne babaya iyi davranmak, akrabaları ziyaret etmek ve onlarla iyi geçinmek, komşuluk haklarına riayet etmek, misafire ikramda bulunmak gibi günlük hayatta pek çok kez yapılabilen bu ve benzer davranışlar dinimizce birer ibadet kabul edilir.

Görsel 2.10
Helal rızık için çaba sarf etmek ibadettir.

Etkinlik-1

Adı	Niçin İbadet Ediyorum?
Amaç	İbadetle ilgili öğrendiklerine dayalı çıkarım yapabilme
Süre	20 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Dinimize göre ibadet kabul edilen davranışlardan hangilerini yerine getiriyorsunuz? Örnek veriniz.

2. Bu ibadetleri yerine getirirken neler hissediyorsunuz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. Verilen ayetleri okuyunuz ve bu ayetlerden yararlanarak insanın niçin ibadet ettiğini kısaca açıklayınız.

"O hâlde, Rabbin için namaz kıl, kurban kes."

(Kevser suresi 2. ayet)

"Ben cinleri ve insanları, ancak bana ibadet etsinler diye yarattım."

(Zariyat suresi 56. ayet)

"Şüphe yok ki ben Allah'ım. Benden başka hiçbir ilah yoktur. O halde bana ibadet et ve beni anmak için namaz kıl."

(Taha suresi 14. ayet)

"Allah'ın nimetini saymaya kalksanız, onu sayamazsınız..."

(Nahl suresi 18. ayet)

"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, size de farz kılındı."

(Bakara suresi 183. ayet)

Değerlendirme

Aşağıdaki çıkış kartında yer alan cümleyi kendinize uygun şekilde tamamlayınız.

Çıkış Kartı

Bu etkinlikten sonra ibadetlerin hayatımızdaki yeri hakkında _____ _____ fark ettim.

İbadetin İnsana Kazandırdıkları

İbadetler, insanın varoluş amacının farkına varmasını ve hayatını bu amaca uygun şekilde yaşamasını sağlar. İbadetler sayesinde insanın hayatı daha anlamlı hâle gelir. Duygu, düşünce ve davranışları aynı amaca yönelir. İbadet eden kimse dünya hayatını kulluk bilinciyle düzenler ve ahireti kazanmayı hedefler.

Görsel 2.11
İbadetler bizi Allah'a (cc) yaklaştırır.

"Bir kimse abdest alır ve güzelce abdest almaya özen gösterir, ardından da namaz kılarsa, bu abdestle namaz arasında işlediği (günahlar) o namazı kılıncaya kadar mutlaka bağışlanır."

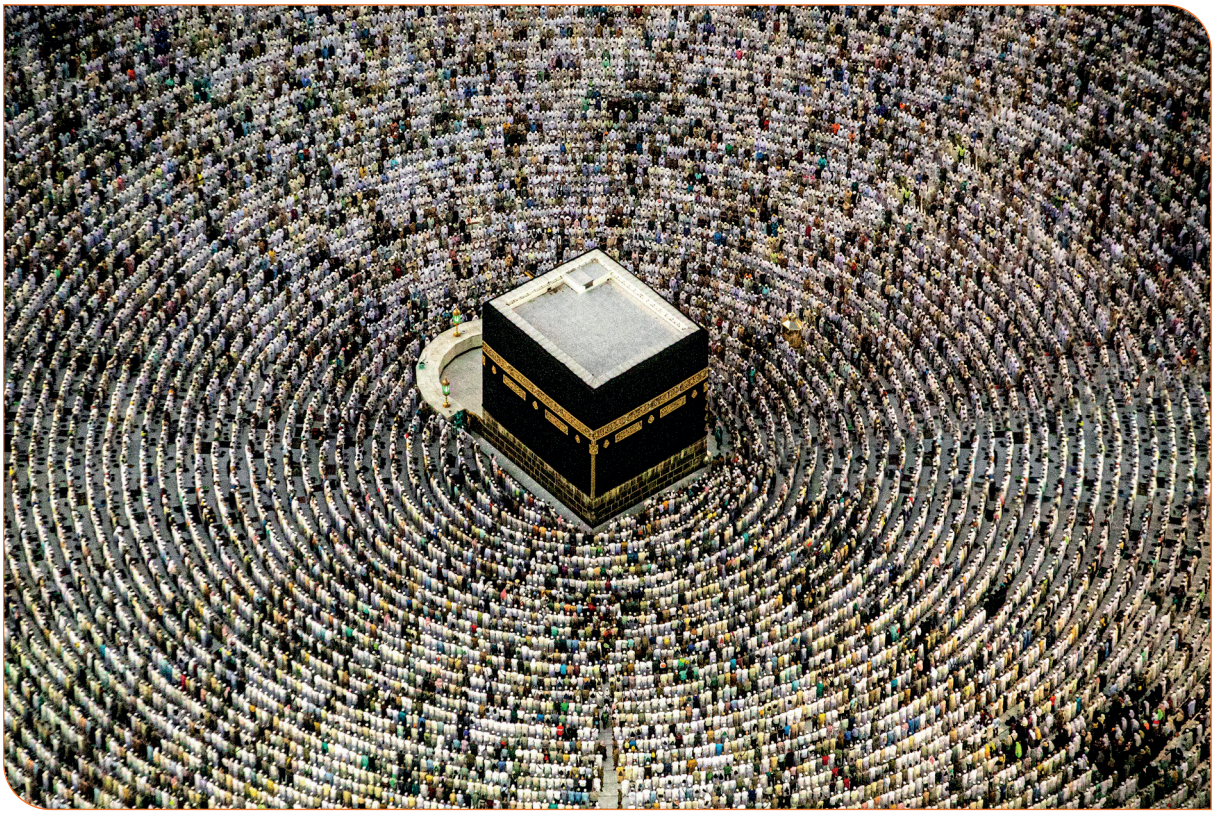
(Müslim, "Tahâret", 5)

İbadet etmek insan için bir ihtiyaç ve gerekliliktir. İnsan ibadet ederek Rabbine yaklaşır, kendini güvende ve huzurlu hisseder. Bir Müslüman Allah'a (cc) karşı sorumluluğunu kavrar ve kötülüğe bulaşmanın O'nunla arasındaki samimiyeti zedeleyeceğini bilir. Kendini Rabbinden uzaklaştıracak davranışlara karşı dikkatli olur, bunları terk etmeye özen gösterir. Güzel alışkanlıklar edinerek Allah'a (cc) layık bir kul olmaya gayret eder. Bununla ilgili Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de ibadetlerin insanı kötülüklerden ve hayâsızlıktan alıkoyacağını bildirmiştir.[30]

Her ibadet insanın farklı yönlerini eğiterek onun ahlaken gelişmesini ve manevi olarak olgunlaşmasını sağlar. Günde beş vakit kılınan namaz sayesinde insan düzenli yaşamaya alışır. Namaza ve diğer ibadetlere hazırlık için alınan abdest ile hem günahlarından arınır hem de temizlik alışkanlığı kazanır.[31] Oruç, açlık ve susuzluğa karşı sabrı;[32] kurban, sevilen şeylerden fedakârlık etmeyi öğretir. Zekât, fitre ve sadaka her şeyin esas sahibinin Allah (cc) olduğunu hatırlatır ve sahip olduğu maddi imkânları paylaşma konusunda insanı teşvik eder.[33]

Görsel 2.12
Günde beş vakit camilerde toplanan Müslümanlar, birbirleriyle tanışır ve ibadet eder.

Görsel 2.13
Hac ibadeti sayesinde Müslümanlar din kardeşleriyle bir araya gelir.

İbadetlerin toplumsal hayata da önemli katkıları vardır. Cemaatle kılınan namazlar sayesinde Müslümanlar camilerde bir araya gelerek tanışır ve kaynaşır. Sıkıntılarını ve sevinçlerini paylaşma imkânı bulur. Böylece aralarındaki birlik ve beraberlik duygusu güçlenir. Hac ziyareti esnasında dünyanın dört bir tarafından gelen Müslümanlar din kardeşleriyle buluşur. Dil, ırk ve renk gibi ayrımlar ortadan kalkar, herkes aynı amaç etrafında bir araya gelir.

Paylaşma ve yardımlaşma ibadetleri olan zekât, fitre ve kurban ise maddi imkânları iyi olanlarla ihtiyaç sahipleri arasında bir köprü vazifesi görür. Zengin ve fakiri birbirine yaklaştırarak aralarında dostluk ve kardeşliğin gelişmesine fırsat verir. Bu ibadetler sayesinde ekonomik ve sosyal adaletsizlik önlenir. Toplumsal birliktelik ve dayanışma duyguları güçlenir.

"... Sizden iman edip de (Allah rızası için) harcayan kimselere büyük mükâfat vardır."
(Hadid suresi 7. ayet)

Görsel 2.14
Zekât ve kurban gibi ibadetler paylaşmayı teşvik ederek toplumu birbirine kenetler.

Konuyla İlgili
Daha Fazla Etkinlik

Etkinlik-2

Adı	İbadet Günlüğüm
Amaç	İbadetle ilgili öğrendiklerini kendi hayatına yansıtabilme
Süre	25 dk.

Ön Hazırlık

1. İki ibadet belirleyerek bir hafta boyunca bu ibadetleri yerine getirmeye gayret ediniz.

2. İbadetleri yerine getirmenin duygu, düşünce ve davranışlarınız üzerindeki etkilerini gözlemleyiniz.

3. Bir hafta boyunca yaptığınız ibadetleri ve bununla ilgili gözlemlerinizi sınıfta paylaşmak üzere defterinize not ediniz.

Yönerge

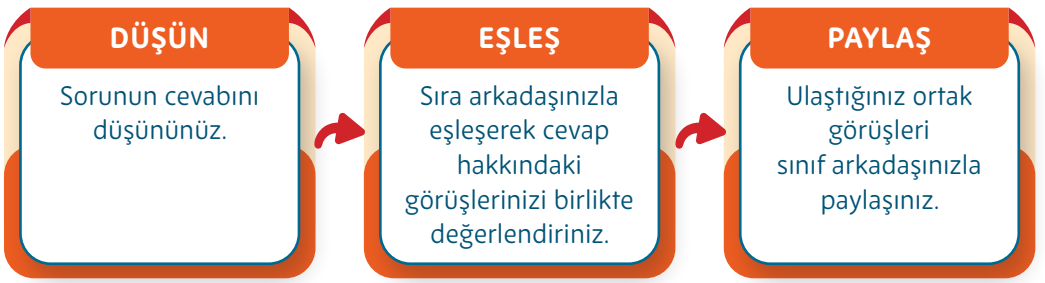
Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

Notlarınızdan yararlanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a. Yaptığınız ibadetler davranışlarınızda ne gibi değişikliklere sebep oldu? Örnek vererek açıklayınız.

b. Bu ibadetleri düzenli yapmak size ne hissettirdi?

c. **Bu ibadetleri yerine getirmekle ilgili fikirleriniz nelerdir?**

Değerlendirme

İbadetlerin zamanı iyi kullanma, planlı olma ve çevreyle dayanışmaya katkısını kendi gözlemlerinizden ve arkadaşlarınızın paylaşımlarından hareketle açıklayınız. Günlük hayatınızdan örnekler veriniz.

Kontrol Noktası

Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. İbadet nedir? Kısaca açıklayınız.

_____

_____

2. Vakti ve şartları belirlenmiş ibadetler hangileridir? Üç tanesini yazınız.

_____

_____

3. İbadet etmenin faydaları nelerdir?

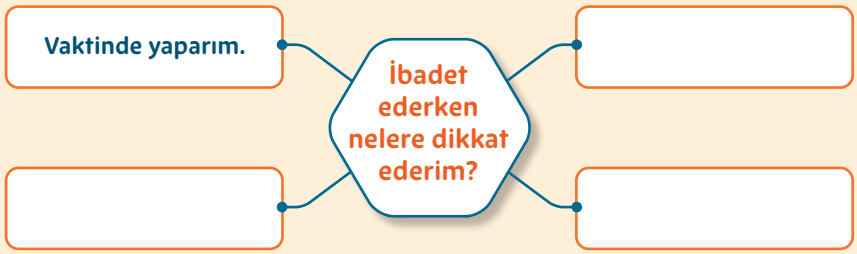
_____

_____

2.2. İBADETİN TEMEL İLKELERİ

Konuya Başlarken

İbadet ederken nelere dikkat edersiniz? Tecrübelerinizden yararlanarak aşağıdaki zihin haritasını doldurunuz.

Dinimizde ibadetlerin kabulü için uyulması gereken birtakım ilkeler vardır. Bu ilkeler iman, niyet, ihlas ve sünnete uygunluktur. Bir Müslüman, ibadetlerinin geçerli olması için onları özenle yerine getirmeli ve bu ilkeleri dikkate almalıdır.

İman

İman inanmak, tasdik etmek demektir. İslam dininde iman; Yüce Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kaza ve kadere, hayır ve şerrin Allah'tan (cc) olduğuna kesin bir şekilde inanmak anlamına gelir.[34] İyi bir kul olmanın ilk şartı kelimeitevhitte geçen Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine iman etmektir. İyi ve güzel davranışlarımızın ibadet sayılması için de öncelikle iman etmemiz gerekir.

Görsel 2.15
İman etmek, Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine inanmak demektir.

Niyet

Niyet, bir işin yapılış amacını ortaya koyar. İbadet edecek kimsenin hangi ibadeti yapacağına karar vermesi ve ibadetini Allah (cc) için yapması niyettir. İbadetin kabulü niyete bağlıdır. Niyet olmadan yapılan ibadet geçerli değildir. Niyet kalp ile yapılır, dil ile de söylenir.[35]

İslam dininde ibadetler yalnız Allah (cc) için yapılır. Bu nedenle ibadette niyet yalnızca Rabbimizin rızasını kazanmak ve O'nun emrine itaat etmek olmalıdır.[36] Gösteriş veya dünyevi çıkar için yapılan ibadetin kıymeti yoktur. Güzel iş ve ameller ise Allah (cc) rızası için yapıldığında ibadet değeri kazanır. Peygamber Efendimiz *"Allah sizin dış görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz, ancak kalplerinize ve amellerinize bakar."*[37] buyurarak insanın davranışlarında niyetin önemini ortaya koymuştur.

Görsel 2.16
"Ameller niyetlere göredir..." hadisişerif hüsnühattı
Hattat: Salih Kanbaş

Görsel 2.17
İhlas, Rabbimize karşı samimi olmaktır.

Sünnete Uygunluk

İbadetlerimizin kabul şartlarından bir diğeri sünnete uygunluktur. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah **"Kim peygambere itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur..."**[43] buyurarak Hz. Muhammed'in (sav) söz ve davranışlarını takip etmenin, onu örnek almanın önemini vurgulamıştır. Sünnete uymak demek işlerde ve ibadetlerde Peygamber Efendimiz'in uygulamalarını takip etmektir. İbadetler belli vakitlerde, birtakım şekil ve şartlara uyularak yapılır. Bu şartlar Yüce Allah ve Hz. Muhammed (sav) tarafından ortaya konmuştur ve onların bildirdiği şekilde yerine getirilmelidir. Bunların bir başkası tarafından değiştirilmesi mümkün değildir. Sevgili Peygamberimiz ibadetlerin nasıl yapılacağını ayrıntılı bir şekilde açıklamış ve bizzat uygulayarak göstermiştir.[44] Bu yüzden biz de onun öğrettiği şekilde ibadetlerimizi yerine getiririz.

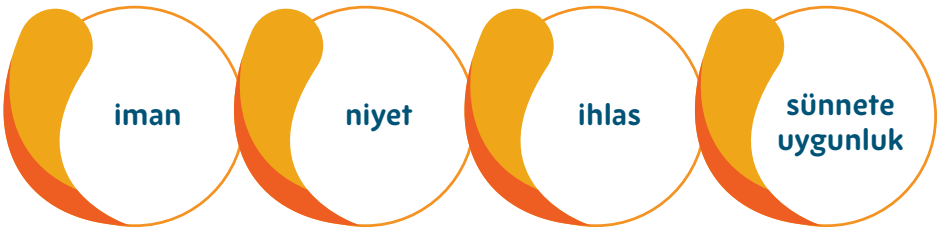
İhlas

Sözlükte samimi bağlılık, temizlik ve saflık anlamına gelen **ihlas;** söz ve davranışlarında sadece Allah (cc) rızasını gözetmek, ibadetlerinde yalnız O'nun hoşnutluğunu kazanmayı istemektir.[38] Kötü duygulardan ve gösterişten kalbi temizlemek, Rabbimize içtenlikle yönelmek demektir. İbadetin özü, içten gelen bir istekle yapılmasıdır. Bu da ancak Allah'a (cc) karşı duyulan samimiyet ve ihlasla mümkündür. Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de **"(Resulüm!) Şüphesiz ki Kitab'ı sana hak olarak indirdik. O hâlde sen de dini Allah'a has kılarak (ihlas ile) kulluk et."**[39] buyurarak kulluk vazifesinin ihlasla yapılması gerektiğini bildirmiştir. Peygamber Efendimiz de bir hadisinde sadece Allah'ın (cc) rızası gözetilerek samimiyetle yapılan amelin kabul edileceğini belirtmiştir.[40]

İhlaslı olmak konusunda bizim için en güzel örnek peygamberlerdir.[41] Onlar her türlü zorluğa rağmen vazifelerini kararlılıkla yerine getirmiş, kendilerine teklif edilen makam, para gibi maddi çıkarları reddetmiştir. Görevlerini Allah (cc) için yapmış, bundan dolayı gösterişe kapılmamıştır. Peygamberimiz de duasında Allah'a (cc) karşı ihlaslı bir kul olmayı dilemiştir.[42] Peygamberlerin bu tutumları, Yüce Allah'a karşı samimiyetlerinin en açık örnekleridir.

Görsel 2.18
Namazı Peygamber Efendimiz'in bize öğrettiği şekilde kılarız.

Bilgi Görseli 2.3

İbadetlerin kabul şartları

İbadetlerin Allah (cc) katında geçerli olması için O'nun rızası gözetilerek sünnete uygun bir şekilde ve ihlasla yapılması gerekir. Bu ilkeler birbirinin tamamlayıcısıdır. Biri eksik olduğu takdirde ibadet, maksadına ulaşmayacaktır. Peygamber Efendimiz de devamlı yapılan ibadetin değerini *"... Allah katında amellerin en sevimlisi, az da olsa devamlı olanıdır."* [45] hadisiyle ifade etmiştir. İbadetler konusunda titizlik göstermek, Rabbimizle olan bağımızı güçlendirir ve davranışlarımızı güzelleştirir. İbadetlerini sürekli yapmaya gayret eden bir kimsenin disiplin ve sorumluluk duygusu gelişir.

Konuyla İlgili Daha Fazla Etkinlik

Etkinlik-3

Adı	İbadetin Temel İlkelerini Tanıyorum
Amaç	İbadetin temel ilkeleri konusunda analitik düşünebilme
Süre	25 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde, tüm sınıfın birbirini görebileceği şekilde bir daire oluşturunuz.

2. Paylaşım sürecini öğretmeninizin sağındaki arkadaştan başlatarak, aşağıdaki sorulara ilişkin düşüncelerinizi sırayla ifade ediniz.

3. Sırası geldiğinde paylaşımda bulunmak istemeyenler, "pas" diyerek konuşma sırasını sağındaki arkadaşına devredebilir.

4. Tüm öğrenciler düşüncelerini ifade ettiğinde süreci tamamlayınız.

a. Aşağıda verilen hadis ve ayetlerin, ibadetin temel ilkelerinden hangisiyle ilgili olduğunu belirleyerek yazınız.

"Sözün en güzeli Allah'ın (cc) Kitabı'dır. Rehberliğin en güzeli ise Muhammed'in rehberliğidir."

(Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/320)

"Hâlbuki onlara, ancak dini Allah'a has kılarak, hakka yönelen kimseler olarak O'na kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekâtı vermeleri emredilmişti..."

(Beyyine suresi 5. ayet)

"O, hiç kimseye karşılık bekleyerek iyilik yapmaz. (Yaptığı iyiliği) Ancak yüce Rabbinin rızasını istediği için (yapar)."

(Leyl suresi 19-20. ayetler)

"(Fakat) iman edip salih ameller işleyenlere gelince Rableri onları imanları sebebiyle hidayete erdirir..."

(Yunus suresi 9. ayet)

b. Bu ilkeler birbirini nasıl tamamlar? Öğretmen rehberliğinde tartışınız.

c. İbadet ederken bu ilkeleri nasıl uygularsınız?

5. Öğrendiklerinizden yararlanarak aşağıdaki cümleyi kendi düşüncelerinizle tamamlayınız.

İbadetin temel ilkelerine uymak gerekir. Çünkü _____

_____

_____

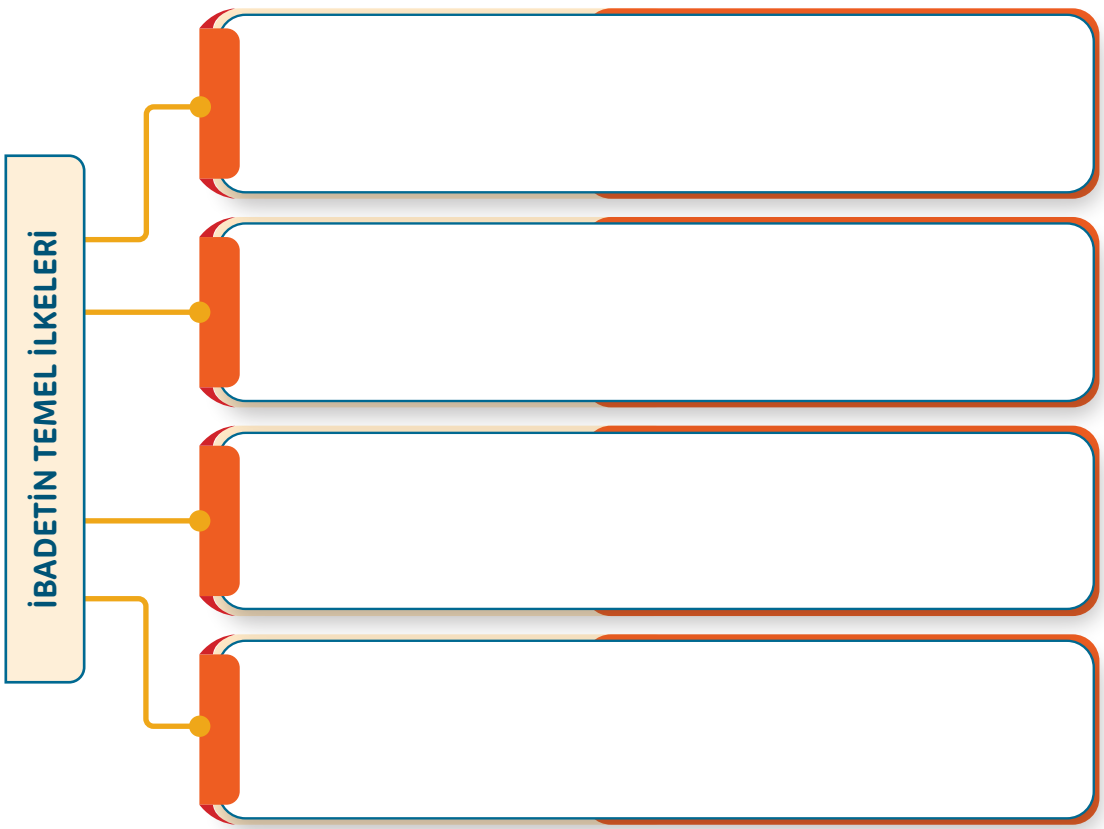
Değerlendirme

Aşağıdaki çıkış kartını doldurunuz.

Bu etkinlikten önce ibadet ederken nelere dikkat ediyordum?	Bu etkinlikten sonra ibadet ederken nelere dikkat edeceğim?
_____	_____

Kontrol Noktası

Aşağıdaki bilgi haritasını doldurunuz. Her ilkenin ibadetle ilişkisini kısaca açıklayınız.

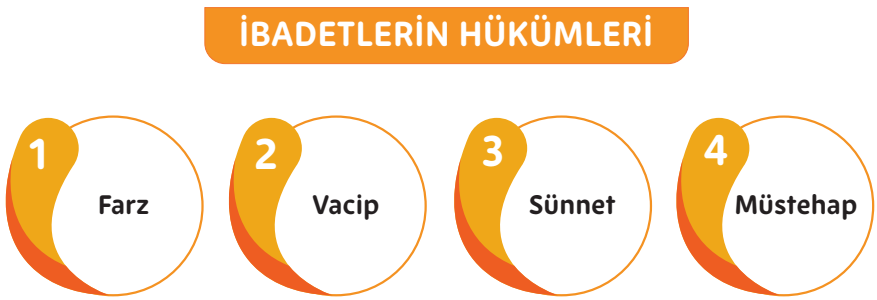
2.3. HÜKÜMLERİNE GÖRE İBADETLER

Konuya Başlarken

Sorumluluk, üzerimize düşen görevleri yapma zorunluluğudur. Günlük hayatımızda pek çok sorumluluğumuz vardır. Bunlardan biri de Rabbimize ibadet etmektir.

Peki, sizce insanın ibadet etme sorumluluğu ne zaman başlar? Düşüncelerinizi paylaşınız.

Mükellef sorumluluk taşıyan kişi demektir. İslam dininde akli dengesi yerinde ve ergenlik çağına ulaşmış kimseler mükellef sayılır; Allah'ın (cc) emirlerinden, yasaklarından ve ibadetlerden sorumlu olur.[46] Mükellef bir kimse hem bedensel hem de zihinsel olgunluğa erişmiştir. Bu nedenle bir mükellefin dinî sorumluluklarını yerine getirmesi gerekir. Dinî sorumlulukların başında ibadetler gelir. İslam'da ibadetler hükümlerine göre sınıflandırılmıştır. Bu hükümler farz, vacip, sünnet ve müstehap olarak ayrılır.

Bilgi Görseli 2.4

İbadetlerin hükümleri

Farz

Yüce Allah'ın yapılmasını kesin olarak emrettiği ibadetlerdir. Farzları yerine getirmeyen kimse günah işlemiş, inkâr eden kimse ise dinden çıkmış olur. Günde beş vakit namaz kılmak, ramazan ayında oruç tutmak, yılda bir defa zekât vermek, ömürde bir kez hacca gitmek Müslümanlar üzerine farzdır.[47]

Vacip

Farz kadar açık ve kesin olmamakla birlikte yapılması dinimizce emredilen ibadetlerdir. Vacipleri yerine getirmeyen veya inkâr eden kimse günah işlemiş olur. Kurban kesmek, fıtır sadakası vermek, bayram ve vitir namazı kılmak vacip ibadetlerdendir.[48]

Sünnet

Peygamber Efendimiz'in farz ve vacipler dışında yaptığı, bize de yapmamızı tavsiye ettiği ibadetler ve davranışlardır. Teravih namazı kılmak, sadaka vermek, suyu üç yudumda içmek, selamlaşmak sünnet olan ibadet veya davranışlardandır. Sünnet, sünnetimüekkede ve sünneti gayrimüekkede olmak üzere ikiye ayrılır. Sünnetimüekkede, Peygamberimizin devamlı yaptığı ve nadiren terk ettiği fiillerdir. Sabah, öğle ve akşam namazlarının sünneti böyledir. Bunları yerine

Konuyla İlgili
Daha Fazla Etkinlik

getiren kimse dinen övülmüş, terk eden ise kınanmıştır. Sünneti gayrimüekkede Peygamberimizin bazen yaptığı bazen terk ettiği fiillerdir. İkindi ve yatsı namazlarının ilk sünnetleri böyledir. Bunları yerine getiren kimse dinen övgüyü hak eder, terk eden kimse için bir kınama yoktur.[49]

Müstehap

İslam'da yapılması hoş ve güzel karşılanan ama zorunlu tutulmayan, Peygamber Efendimiz'in de ara sıra yaptığı ibadet veya davranışlardır. Sabah namazını ortalık aydınlanıncaya kadar, akşam namazını ise geciktirmeden kılmak müstehaptır. Nafile namazlar ve oruçlar da bu kapsamdadır.[50]

Etkinlik-4

Adı	İbadetlerin Hükümlerini Öğreniyorum
Amaç	İbadetin hükümlerine ilişkin özellikler arasında ilişki kurabilme
Süre	25 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Farz, vacip, sünnet ve müstehap kavramlarının özelliklerini öğretmen rehberliğinde belirleyerek ilgili alanlara yazınız.

Farz	Vacip	Sünnet	Müstehap

2. Belirlediğiniz özelliklerle ilgili benzerlikleri ve farklılıkları dikkate alarak aşağıdaki cümleleri tamamlayınız.

- Farz ve vacip _____ bakımından benzerdir.
- Farz ve sünnet _____ bakımından farklıdır.
- Sünnet ve müstehap _____ bakımından benzerdir.
- Farz ve müstehap _____ bakımından farklıdır.
- _____ benzerdir.
- _____ farklıdır.

3. Aşağıdaki ayet ve hadislerde geçen ibadetleri inceleyiniz. İbadetlerin hangi hükme ait olduğunu tabloda işaretleyiniz. Gerektiğinde birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.

Ayet ve Hadisler	Farz	Vacip	Sünnet	Müstehap
"Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin. Kendiniz için her ne iyilik işlemiş olursanız, Allah katında onu bulursunuz..." (Bakara suresi 110. ayet)				
"O hâlde Rabbin için namaz kıl ve kurban kes." (Kevser suresi 2. ayet)				
"... Oruç bir kalkandır. Sadaka suyun ateşi söndürdüğü gibi hataları söndürür. Ve (hayır kapılarından) biri de kişinin gece kalkıp namaz kılmasıdır." (Tirmizi, "İman", 8)				
"Kim inanarak ve karşılığını Allah'tan bekleyerek ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları bağışlanır." (Buhari, "İman", 28)				
"Yarım hurma (sadaka) ile bile olsa cehennemden korunun. Eğer bunu da bulamazsanız güzel bir sözle (korunun)." (Müslim, "Zekât", 68)				
"... Aranızda selamı yayın." (Müslim, "İman", 93)				

Değerlendirme

Bu etkinlikte öğrendiklerinizden hareketle mükellef birinin sorumluluklarının neler olduğunu örneklerle açıklayınız.

Etkinlik-5

Adı	İbadetlerin Hükümlerini Niçin Bilmeliyim?
Amaç	Ortaya konan benzerlik ve farklılıklara dayalı olarak ibadetlerin hükümleri hakkında çıkarım yapabilme
Süre	25 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. İslam'da ibadetlerin hükümleri belirlenmiştir. Bu durumun, sorumluluk bilinci kazanma ve ibadetleri devamlı yapmaya katkısı ne olabilir? Düşüncelerinizi not alınız.

2. Kendinizi öğrencileri için ibadetlerin hükümlerini bilmenin önemi hakkında ders notu hazırlayan bir öğretmen olarak hayal ediniz. Aldığınız notlardan hareketle aşağıdaki alana kısa bir metin yazınız ve sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Rol: Öğretmen **Alıcı:** Öğrenciler

Format: Ders notu **Konu:** İbadetlerin hükümlerini bilmenin önemi

Değerlendirme

Bu etkinlikte ibadetlerin hükümleriyle ilgili neler öğrendiniz? Birkaç cümleyle özetleyiniz.

Kontrol Noktası

1. Aşağıdaki tabloda verilen hükümleri kısaca açıklayarak her hüküm için bir ibadet örneği yazınız.

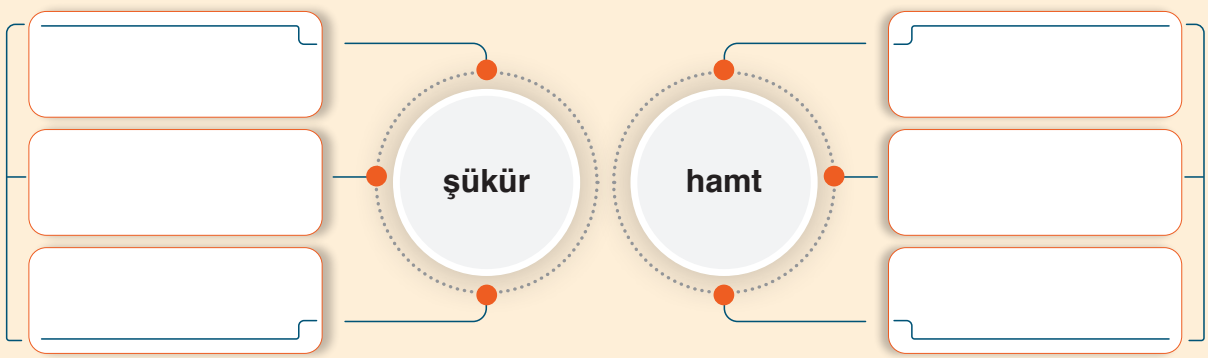
	Hükümler	Açıklaması	Örnek
a.	Farz		
b.	Vacip		
c.	Sünnet		
ç.	Müstehap		

2. İbadetlerin hükümlerini bilmek neden gereklidir? Kısaca açıklayınız.

2.4. ALLAH'IN GÜZEL İSİMLERİ: RAKİB, ŞEKUR, HAMİD

Konuya Başlarken

Şükür ve hamt kavramlarının size çağrıştırdığı birbirinden farklı kelime ve kavramları aşağıdaki kutulara yazınız.

Görsel 2.19
"er-Rakib" hüsnühattı

Görsel 2.20
"eş-Şekur" hüsnühattı

Görsel 2.21
"el-Hamid" hüsnühattı

Rakib, sözlükte gözetleyip kontrol eden anlamına gelir. Esmayıhüsnadan biri olan Rakib ismi, Yüce Allah'ın her işi ve yarattığı her varlığı daima koruyup gözetmesi demektir.[51] Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın (cc) insanları ve her şeyi gözetlediği bildirilmiştir.[52] O, yarattıklarından bir an bile habersiz değildir.

Şekur çokça teşekkür eden demektir. İsim olarak ise, kullarının salih amellerine yönelik Rabbimizin mükâfatının bolluğunu ifade eder. Yüce Allah, miktarına veya büyüklüğüne bakmadan her türlü iyiliğin karşılığını fazlasıyla verir ve kulunu çokça ödüllendirir.[53] Kur'an-ı Kerim'de iyi ameller işleyen müminlerin bu gayretlerinin karşılıksız kalmayacağı buyrulmuştur: **"... Kim bir iyilik işlerse onun sevabını fazlasıyla veririz. Şüphesiz Allah bağışlayan, şükrün karşılığını verendir."**[54] Peygamber Efendimiz de insanlar geçebilsinler diye yoldaki bir engeli kaldırmak, yolda gördüğü susamış bir hayvana su vermek gibi davranışların Rabbimiz tarafından mükâfatlandırılacağını söylemiştir. Böyle davrananların günahlarının affolunacağını müjdelemiştir.[55] Kullarının güzel davranışlarına karşı Yüce Allah'ın bu muamelesi, O'nun cömertliğinin bir göstergesidir.

Hamt sözlükte övme; hamid ise övgüye layık olan, övülen ve öven anlamlarına gelir. Allah'ın (cc) Hamid ismi tüm varlıkların kendisini iyilik ve güzelliklerle övdüğü, bağışladığı nimetlerden dolayı kendisine şükrettiği, övülmeye layık olan tek varlık anlamındadır.[56] Rabbimizin bütün güzel isimleri O'nun övülmeye layık olduğunu anlatır. Bütün güzel sözler ve övgüler yalnız Allah (cc) içindir. Kur'an-ı Kerim'de bununla ilgili **"Hamt (övme ve övülme) âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur."** buyrulmuştur.[57] Peygamberimiz de dua ederken önce Allah'a (cc) hamdedilmesini tavsiye etmiş,[58] övgüsünü yalnız O'na yöneltmiş,[59] hamdetmenin önemini *"Allah'a hamt ile başlanılmayan her önemli iş noksandır."*[60] buyurarak ifade etmiştir.

Sıra Sizde

Aşağıdaki metinleri okuyunuz ve metinlerde geçen Allah'ın (cc) güzel isimlerini belirleyiniz. Bu isimleri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sabah uyandın, koşup pencereyi açtın ve derin bir nefes alarak ciğerlerini tertemiz havayla doldurdun. Güneşin ışıl ışıl aydınlığını görebiliyorsun. Kuşların hoş seslerini işitebiliyorsun. Sıcacık ekmeğin lezzetini tadabiliyorsun. Elhamdülillah! Gölgesinde dinlendiğimiz ağaçlar, mis kokulu çiçeklerle süslenmiş kırlar, şırıl şırıl akan nehirler, göğe doğru dimdik yükselen dağlar... Hepsi Rabbimizin bize sunduğu güzellikler. İşte sahip olduğumuz tüm bu nimetler Allah'ın (cc) bize lütuflarıdır. O, her şeyin sahibidir. Çok yüce, çok büyük, çok güçlüdür. O'nun eşi ve bir benzeri yoktur. Bu yüzden tüm ibadetlere, övgülere ve teşekküre layık olan yalnız Yüce Allah'tır.

Allah (cc) yarattıklarını çok sever. Yerin altındaki yuvasında buğday biriktiren bir karıncadan da su kenarında serinleyen bir filden de O'nun haberi vardır. Toprağın içinde uyuyan minik bir tohum Allah'ın (cc) yağdırdığı yağmurla, gönderdiği güneş ışıklarıyla uyanır; önce küçük bir fidan sonra koca bir ağaç olur. Güneş, Ay ve gökyüzündeki ışıl ışıl yıldızlar O'nun bilgisiyle hareket eder. Mevsimler O'ndan habersiz değişmez, bir kar tanesi O'nun bilgisi dışında yere düşmez. Rüzgâr O'nun bilgisiyle eser, bulut gökte O'nun emriyle gezer. Çünkü her iş Yüce Allah'ın denetimi ve gözetimi altında gerçekleşir.

Hediyeleşmeyi sever misin? Mesela kardeşinin senin için çizdiği bir resim, annenin sen ders çalışırken atıştırman için yaptığı çikolatalı kurabiyeler ya da kediler için kapının önüne bıraktığın bir kap su... Hediye demek sadece süslü paketler demek değildir. Yaptığın minicik bir iyilik de aslında hediyedir. Arkadaşına gülümsemen veya selam vermen, ev işlerinde annene yardım etmen, yere düşen bir çöpü kaldırman, bir çiçeği sulaman, bir fidan dikmen senin için çok sıradan görünse de Allah (cc) katında çok değerlidir. Yaptığın her güzel davranışa O, bolluk ve bereketle karşılık verir. Senin iyilik için gösterdiğin çabayı Rabbin çok sever ve seni ödüllendirerek sana teşekkür eder.

(Metinler, yazar tarafından bu kitap için oluşturulmuştur.)

Etkinlik-6

Adı	Yüce Allah'ın Güzel İsimleri
Amaç	Metinlerde geçen Allah'ın (cc) güzel isimlerinin İslam'daki yeri ve önemini araştırabilme
Süre	20 dk.

Ön Hazırlık

Karekodla verilen genel ağ adresindeki ses kayıtlarını dinleyiniz. Bu kayıtlarda Allah'ın (cc) güzel isimlerinden Rakib, Şekur ve Hamid hakkında bilgiler verilmektedir. Bu isimler hakkında önemli gördüğünüz noktaları not alınız.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmeninizin rehberliğinde grup oluşturarak çember şeklinde oturunuz.
2. Öğretmeninizin yönelttiği aşağıdaki soruları cevaplandırınız.
   a. Yüce Allah'ın Rakib, Şekur ve Hamid isimleri bize O'nun hangi özelliklerini anlatmaktadır?
   b. Bu isimleri bilmenin Allah'ı (cc) tanımamız açısından önemi nedir?
3. Gruptaki her bir öğrenciye iki dakikalık konuşma süresi veriniz.
4. Cevapları öğretmen rehberliğinde değerlendiriniz.

Değerlendirme

Öğrendiklerinizden yararlanarak Allah'ı (cc) güzel isimleriyle tanımanın önemi hakkında kısa bir metin yazınız.

Her bir şeyi her zaman
Gözetler, takip eder
Kaçmaz O'ndan çöp saman
Er-Rakîb takib eder

(Mustafa Yılmaz, *Esmâu'l-Hüsnâ*, 44)

Bütün kâinatın Yüce Allah'ın gözetimi ve kontrolü altında olması O'nun Rakib isminin gereğidir. Rabbimiz, yarattıklarının her birini görür ve işitir; onları merhametiyle korur. Onların her hâlinden haberdardır. Allah (cc), dile getirmesek de aklımızdan geçeni ve kalbimizde gizlediklerimizi bilir. Bir işi neden yaptığımız, bir davranışımızın arkasındaki niyetimiz, ibadetlerimizdeki samimiyetimiz O'ndan gizli kalmaz. O'nun ilmi her şeyi kuşatır. Bu durum Allah (cc) için hiç zor değildir çünkü O her şeye gücü yetendir. Rakib ismini bilen bir mümin, Rabbinin her an kendisini gördüğünün ve işittiğinin farkında olur. Yaptığı iyi veya kötü her işten sorumlu olduğunun bilincindedir. İbadetlerini aksatmamaya, daha ihlaslı ve özenli yapmaya gayret eder.

Allah'ın (cc) Şekur ismi, O'nun kullarına karşı lütfunun, sevgisinin ve merhametinin genişliğini gösterir. İyilik yapan kullarına nimetlerini artıran da onların günahlarını bağışlayan da Şekur olan Allah'tır (cc).[61] En küçük bir amel bile Yüce Allah tarafından takdir edilir ve her salih amelin karşılığı kat kat verilir. Bu durum, insanın basit de olsa iyi ameller işlemeye devam etmesinin ne kadar önemli olduğunu bize hatırlatır. Salih ameller ve ibadetler kulun Rabbine bir teşekkürüdür. O'nun verdiği nimetler için duyulan minnetin bir ifadesidir. Rabbimiz de bu güzel davranışları Şekur ismiyle ödüllendirir. Bu ismi bilen bir mümin, yaratıcısının cömertliği karşısında O'na şükreder ve yaptığı hiçbir iyiliğin boşa gitmeyeceğini bilir.

Azıcık ameline
Hesapsız sevap verir
Bu işin hesabını
Ancak eş-Şekûr bilir
(Mustafa Yılmaz, *Esmâu'l-Hüsnâ*, 36)

Hamid olan Allah (cc) bütün güzel sıfatların sahibidir. Her güzel iş O'nundur. Ayın, güneşin, yıldızların, gecenin ve gündüzün, yerdeki ve gökteki tüm varlıkların yaratıcısı Yüce Rabbimizdir. Kâinattaki muhteşem düzen O'nun eseridir. Her şey O'nun övgüye ve şükre layık bir varlık olduğuna, mükemmelliğine şahitlik eder. Yüce Allah'ın Hamid ismini bilen bir mümin, yalnız bu eşsiz varlığa hamt ve kulluk eder. Namaz, oruç, zekât gibi ibadetlerle; dua, zikir ve şükürle Rabbini över. Hoşuna giden veya gitmeyen her hâlin Rabbinden olduğunu bilir ve hepsi için "Elhamdülillah" der. Elhamdülillah, "Her türlü övgü Allah'a (cc) mahsustur." anlamına gelir. Kur'an'da pek çok defa geçen bu ifade, müminlerin dikkatini kendilerine sayısız nimetler veren Yüce Allah'a çekmekte ve O'na hamt ile tespih etmeleri gerektiğini hatırlatmaktadır. Peygamber Efendimiz de bir hadisinde *"Allah'ın verdiği nimet karşısında kulun 'Elhamdülillah' diyerek hamdetmesi, o nimetten daha değerlidir."*[62] buyurarak Rabbimize hamt ve şükretmenin önemine işaret etmiştir.

Ne kadar hamd etsen de
Övsen de senâ ile
Layıktır binler kere
El-Hamîd övülmeye
(Mustafa Yılmaz, *Esmâu'l-Hüsnâ*, 57)

Etkinlik-7

Adı	Rabbimizin Güzel İsimlerini Buluyorum
Amaç	Allah'ın (cc) güzel isimlerini ayırt edebilme
Süre	25 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Rakib, Şekur ve Hamid isimlerinin anlamlarını düşünerek aşağıdaki durumlarda nasıl davranacağınızı ifade ediniz.

- Yarın teslim etmen gereken proje ödevini akşamdan hazırladın. Ama sabah okula gelip çantanı açtığında ödevini göremedin. Sıranın altına, kitaplarının arasına baktın ve bir türlü bulamadın. Kaybettiğini düşünerek çok üzüldün. Tekrar hazırlamak için vaktinin kalmadığını anlayınca panikledin. Tam o esnada son bir umutla dosyana baktın ve ödevinin orada olduğunu fark ettin.
- Arkadaşların beden dersi için bahçedeyken sen bir eşyanı almak için sınıfa geldin. Aceleyle çıkarken ayağın arkadaşının sırasına takıldı, sıranın üstündeki suluk düşerek kırıldı. İstemeden sebep olduğun bu durum için hem üzüldün hem de arkadaşınla aranın bozulacağını düşünerek endişelendin.
- Akşam eve geldiğinde anneni mutfakta telaşlı bir şekilde hazırlık yaparken buldun. Tam odana geçmek üzereyken onun her şeye tek başına yetişmeye çalıştığını fark ettin. Annen bir taraftan ocaktaki yemeği kontrol ediyor, diğer taraftan salata malzemelerini doğramaya çalışıyordu. Bir an durup onu koştururken izledin.
- Okul kantininden alışveriş yaptın. Görevli para üstünü hızlıca verdi ve işine devam etti. Biraz ilerledikten sonra elindeki paraya baktın ve olması gerekenden fazla verildiğini fark ettin. Kalabalıkta görevlinin kafası karışmış olmalıydı. Bir an duraksadın.

2. Öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki cümleyi size uygun şekilde tamamlayınız.

Yüce Allah'ın Rakib, Şekur ve Hamid isimlerini bilen bir Müslüman, _____ _____ . Bu yüzden inancının gereklerini yerine getirmeye çalışır.

3. Aşağıdaki bilmecelerin Allah'ın (cc) Rakib, Şekur ve Hamid isimlerinden hangisiyle ilgili olduğunu yazınız.

Âlemlerin Rabbidir. Her şeyin sahibidir. Dua, zikir ve övgü Yalnız O'nun içindir.	**Yerdeki karıncayı, Gökteki yıldızları, Bilir gizli saklıyı, Gözetir tüm varlığı.**	**Tıpkı rahmeti gibi Mükâfatı bol O'nun. Güzel olan her amel Hoşuna gider O'nun.**
_____	_____	_____

Değerlendirme
Allah'ın (cc) güzel isimlerini öğrendikten sonra yapmaya karar verdiğiniz somut bir davranış yazınız.

_____

Kontrol Noktası

Aşağıdaki kutucuklarda esmayıhüsnayla ilgili bazı isimler ve kavramlar verilmiştir. Kutucuklardaki harfleri kullanarak 1-6. soruları cevaplayınız. Aynı kutucuğu birden fazla soru için kullanabilirsiniz.

a	b	c	ç	d
Hamid	Şükür	İbadet	Nimet	Rakib

e	f	g	ğ
Övgü	Gözetme	Hamt	Şekur

1. Sözlükte öven ve övülen anlamına gelen Allah'ın (cc) güzel ismi hangisidir?

_____

2. Sözlükte gözetleyip kontrol eden anlamına gelen Allah'ın (cc) güzel ismi hangisidir?

_____

3. Sözlükte az iyiliğe çokça mükâfat veren anlamına gelen Allah'ın (cc) güzel ismi hangisidir?

_____

4. Hamid ismiyle ilgili kavramlar hangileridir?

_____

5. Şekur ismiyle ilgili kavramlar hangileridir?

_____

6. Rakib ismiyle ilgili kavramlar hangileridir?

_____

PERFORMANS GÖREVİ

Amaç:
- İbadetle ilgili öğrendiklerini kendi hayatına yansıtabilme
- İbadetin temel ilkeleri konusunda analitik düşünebilme
- İbadetin hükümlerini mukayese yapabilme

Görev: İbadetlerle ilgili çıkarımlarınızı içeren, ibadetin temel ilkeleri konusunda akıl yürütmeyi sağlayan ve ibadetin hükümlerinin karşılaştırıldığı bir broşür hazırlamanız istenmektedir.

Beceriler: Yansıtma, Dinî Konularda Analitik Düşünme, Mukayese Yapma

Süre: Hazırlık: 2 hafta
Sınıf İçi Performans: 40 dakika

Ürün: Broşür

Puanlama Yöntemi: Dereceli Puanlama Anahtarı ve Öz Değerlendirme Formu

Yönerge:

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

Hazırlık Aşaması

1. Hazırlayacağınız broşürün değerlendirilmesinde kullanılacak değerlendirme ölçütlerini ve Dereceli Puanlama Anahtarı'nı inceleyiniz.
2. İbadet kavramının anlamını araştırınız. İbadetin amacı ile ibadet etmenin insana ve topluma faydalarına dair broşürünüzde kullanacağınız temel noktaları maddeler hâlinde not alınız.
3. İbadetin temel ilkelerini listeleyiniz ve bu ilkelere uyulmasının önemine dair hatırlatma notları hazırlayınız.
4. İbadetleri hükümlerine göre karşılaştırınız ve her bir hüküm için iki ibadet örneği veriniz.
5. Broşürünüz için görseller hazırlayınız.

Sınıf İçi Performans Aşaması

6. Hazırladığınız bilgiler ve görsellerle "İbadet Rehberim" başlıklı bilgilendirici bir broşür hazırlayınız.
7. Broşürünüzün düzenli olmasına dikkat ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri:

Bu çalışmada ortaya koyduğunuz ürün aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir.

- **Yansıtma:** İbadetle ilgili çıkarımlarını değerlendirme
- **Dinî Konularda Analitik Düşünme:** Konuyla ilgili ulaşılan sonuçları gerekçeleriyle belirleme
- **Mukayese Yapma:** İbadetlerin hükümlerinin benzerlik ve farklılıklarına dayalı olarak çıkarım yapma
- **İçerik:** Yönergede istenen bilgilere yer verme
- **Tasarım:** Broşürü görsel açıdan zengin, dikkat çekici ve özenli hazırlama

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Ölçütler	Geliştirilmesi gerekir (1)	Kabul edilebilir (2)	Başarılı (3)	Puan
Yansıtma	İbadet kavramını açıklamış ancak ibadetin amacıyla ilgili çıkarımlarına ve değerlendirmelerine yer vermemiştir.	İbadet kavramını ve ibadetin amacıyla ilgili çıkarımlarını açıklamış ancak değerlendirmelerine yer vermemiştir.	İbadet kavramını açıklamış, ibadetin amacıyla ilgili çıkarımlarına ve değerlendirmelerine yer vermiştir.	
Dinî Konularda Analitik Düşünme	İbadetin temel ilkeleri arasında sınırlı ilişki kurmuştur.	İbadetin temel ilkeleri arasında ilişki kurmuş ve bu ilişkiyi açıklamıştır ancak gerekçelendirme yapmamıştır.	İbadetin temel ilkeleri arasında ilişki kurmuş, bu ilişkiyi açıklamış ve gerekçelendirmiştir.	
Mukayese Yapma	İbadetin hükümlerine ilişkin ortaya koyduğu benzerlik ve farklılıklar sınırlıdır.	İbadetin hükümlerine ilişkin benzerlik ve farklılıkları ortaya koymuş ancak bunları açıklayamamıştır.	İbadetin hükümlerine ilişkin benzerlik ve farklılıkları açıklayarak çıkarım yapmıştır.	
İçerik	Hazırlanan broşürde yönergede istenen bilgilerden en az üçü eksiktir. Görsel kullanılmamıştır.	Hazırlanan broşürde yönergede istenen bilgilerden en az biri eksiktir. Görsel kullanımı yetersizdir.	Hazırlanan broşürde yönergede istenen bilgiler tamdır. Görseller içeriğe uygundur.	
Tasarım	Broşür görsel açıdan zengin, dikkat çekici ve özenli hazırlanmamıştır.	Broşür görsel açıdan zengindir ancak dikkat çekici ve özenli hazırlanmamıştır.	Broşür görsel açıdan zengin, dikkat çekici ve özenli hazırlanmıştır.	
Toplam				

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Bu form, kendi performansınızı değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda verilen maddeleri dikkatlice okuyunuz ve her bir madde için size en uygun seçeneği (X) ile işaretleyiniz. Bu değerlendirme not verme amacıyla değil güçlü yönlerinizi ve geliştirilmesi gereken alanları belirlemek amacıyla kullanılacaktır.

	İFADELER	EVET	KISMEN	HAYIR
1.	Broşürü hazırlamadan önce konuyla ilgili hazırlık yaptım.			
2.	Konuyla ilgili uygun kaynakları kullandım.			
3.	Elde ettiğim bilgileri doğru şekilde kaydettim.			
4.	Çalışmayı zamanında tamamladım.			
5.	Çalışmanın sonuçlarını yorumladım.			

Açıklama:

Aşağıdaki soruları, çalışmayla ilgili görüşlerinizi dikkate alarak cevaplayınız.
Öğretmeninizin çalışmanızla ilgili geri bildirimini "Öğretmenin Yorumu" bölümüne yazınız.

1. Çalışma sırasında şu noktaları kolaylıkla yaptım:

2. Çalışma sırasında şu kısımlarda zorlandım:

3. Çalışmayı yeniden yapacak olsaydım şunlara dikkat ederdim:

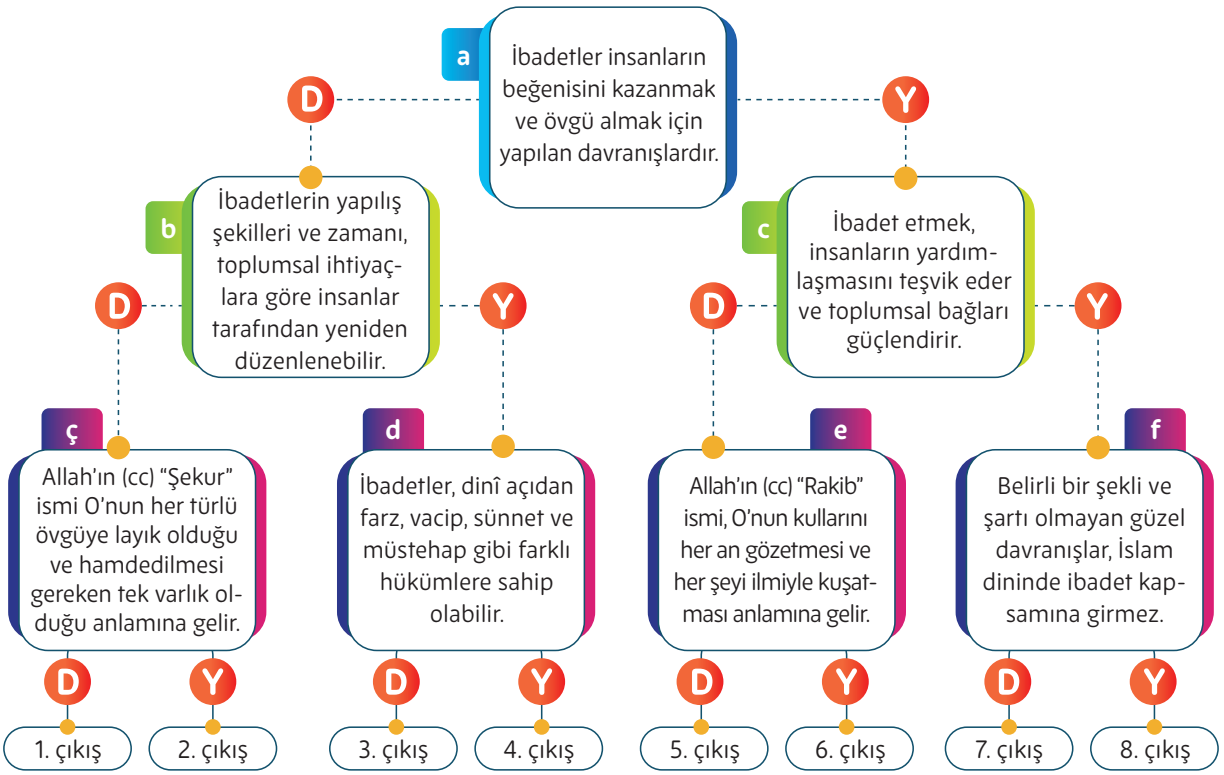
Öğretmenin Yorumu:

ÜNİTE SONU ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

Üniteyle İlgili
Daha Fazla Soru

Aşağıdaki soruyu tanılayıcı dallanmış ağaca göre cevaplayınız.

1. **En üstteki ifadeden başlamak şartıyla ifadelerin doğru veya yanlış olduğuna karar vererek ilerleyiniz ve ulaştığınız tek çıkışı işaretleyiniz.**

Aşağıdaki 2-3. soruları verilen metinden yararlanarak cevaplayınız.

Selim, o sabah okula gitmek üzere yola çıkarken Allah'a (cc) dua edip hayırlı ve bereketli bir gün geçirmeyi diledi. Sınıfa Peygamberimizin tavsiye ettiği gibi selam vererek girdi. O gün okulda bir yardım kampanyası düzenleniyordu. Yardım için harçlığından bir miktar ayırdı. Bunu yaparken amacı öğretmenine göstermek ya da arkadaşlarına anlatmak değil sadece Allah'ın (cc) rızasını kazanmaktı. Bu yüzden ne kadar yardım yaptığını da kimseye söylemedi.

2. **Metinde geçen davranışları inceleyerek her birini ilgili olduğu ibadet ilkesiyle eşleştiriniz ve tabloyu uygun şekilde doldurunuz.**

İbadetin İlkesi	Metindeki Karşılığı
İman	
Niyet	

İbadetin İlkesi	Metindeki Karşılığı
İhlas	
Sünnete Uygunluk	

3. Yardımda bulunurken iman, niyet, ihlas ve sünnete uygunluk ilkelerine dikkat etmesi Selim'in davranışını nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

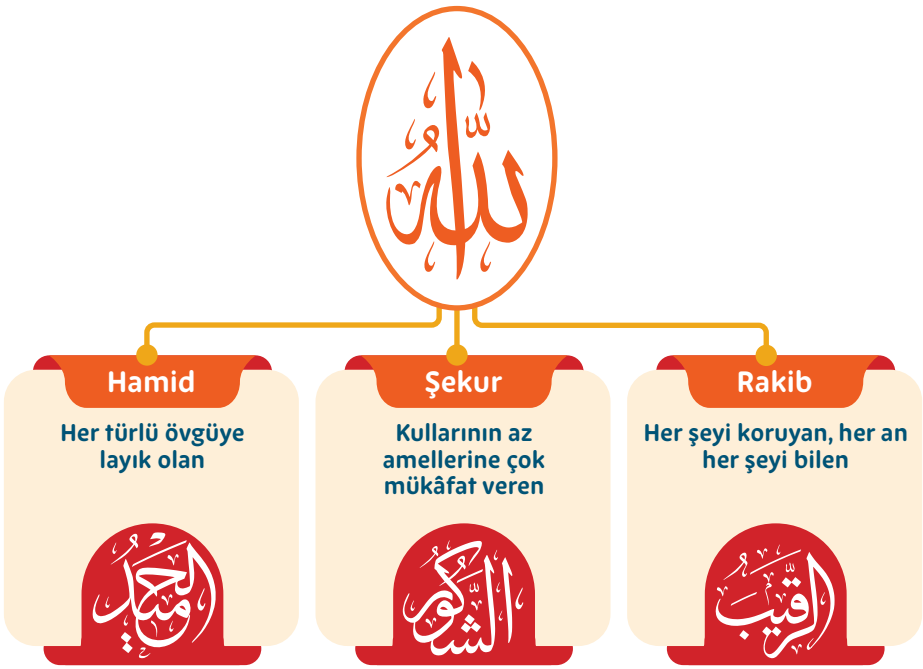
Aşağıda verilen sınıflandırma tablosunu kullanarak soruyu cevaplayınız.

İbadetin Adı	Hükmü
Teravih namazı kılmak	Farz
Nafile namaz kılmak	Vacip
Zekât vermek	Müstehap
Kurban Bayramı'nda kurban kesmek	Sünnet

4. Yukarıdaki tabloda bir öğrencinin bazı ibadetleri hükümlerine göre yaptığı sınıflandırma verilmiştir. Bu sınıflandırmadaki hataları belirleyiniz ve doğru hükümleri aşağıdaki boş tabloya yazınız.

İbadetin Adı	Hükmü
Teravih namazı kılmak	
Nafile namaz kılmak	
Zekât vermek	
Kurban Bayramı'nda kurban kesmek	

Bilgi görselinden yararlanarak aşağıdaki 5-9. numaralı günlük hayat durumlarının, Allah'ın (cc) güzel isimlerinden hangisiyle ilişkili olduğunu yazınız.

	Günlük Hayattaki Durum	Alakalı Olduğu İsim
5.	Yüce Allah'ın bize verdiği nimetler için şükreder, O'na teşekkür ederiz.	
6.	Gizli veya açık yaptığımız her şeyin Rabbimizin bilgisi dâhilinde olduğunu biliriz.	
7.	Güzel bir davranışta bulunduğumuzda Rabbimizin bunu karşılıksız bırakmayacağına inanırız.	
8.	Her durumda Allah'ı (cc) över, O'nun övülmeye layık olduğunu dile getiririz.	
9.	Yalnız kaldığımızda bile davranışlarımıza dikkat eder, Yüce Allah'ın bizi her an gözettiğini düşünürüz.	

Aşağıdaki hikâyeden yararlanarak 10-12. soruların cevaplarını ilgili alana yazınız.

Bir Günün Ardından

Zeynep sahur için uyandı. Annesi sofrayı hazırlamıştı, birlikte sahur yaptılar. Zeynep sahurdan sonra odasına çekildi. Bir süre Kur'an-ı Kerim okudu, ardından sabah namazını kıldı. Bir ara kardeşiyle tartışacak gibi oldu ama oruçlu olduğunu hatırlayıp kendini tuttu, sabırlı davrandı. Evden çıkarken kendisine "Allah (cc) zihin açıklığı versin evladım, Allah'a (cc) emanet ol!" diyen annesine gülümseyerek karşılık verdi.

Okul yolunda yaşlı bir kadının poşetlerini taşımakta zorlandığını fark etti Zeynep. Ona yardım ettiğinde kadının yüzündeki rahatlama Zeynep'in içini ısıtmıştı. Okula vardığında oruçlu olduğunu duyan arkadaşları onu tebrik ettiler. Onların "Helal olsun Zeynep!" demeleri hoşuna gitti.

Eve gelince annesinin verdiği yemeği komşularına götürdü. Komşu teyzeden "Allah (cc) razı olsun kızım." sözünü duyunca yorgunluğu hafifledi. Yaptığı küçük bir iyiliğin bile karşılıksız kalmayacağını düşündü. İftar vakti gelmişti. Zeynep besmeleyle orucunu açtı, yemekten sonra da "Elhamdülillah" demeyi ihmal etmedi. Abdest alıp akşam namazını kıldı. Odasına çekilince gününü düşündü; yaptığı iyilikler, arkadaşlarının sözleri... "Hangisini gerçekten Allah (cc) için yaptım?" diye geçirdi içinden.

Yatmadan önce şöyle dua etti: "Allah'ım, senin rızan için yaptığım ibadetleri kabul et. Yapamadıklarımı affet. İbadetlerimi daha güzel yapabilmem için bana yardım et."

10. Zeynep'in gün içindeki davranışlarından hangileri ibadet sayılabilir? Sebepleriyle yazınız.

_____

_____

_____

11. Zeynep'in yaptığı ibadetleri hükümlerine göre sınıflandırınız. Bunların benzerlik ve farklılıklarını yazınız.

_____

_____

_____

12. Zeynep'in davranışları Yüce Allah'ın Rakib, Şekur ve Hamid isimlerinden hangilerini yansıtmaktadır? Eşleştiriniz. Yaptığınız eşleştirmelerden birini seçerek kısaca açıklayınız.

_____

_____

_____

Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

13. Mehmet, okula giderken yolda gördüğü çöpleri alıp çöp kutusuna atar. Bunu yaparken "Temiz olmak Allah'ın (cc) hoşuna gider." diye düşünür. Gün içinde arkadaşlarına karşı nazik davranmaya özen gösterir. Bu davranışlarını da ibadet niyetiyle yapar.

Bu duruma göre Mehmet ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Temiz olmanın ibadetler için tek şart olduğunu düşünmektedir.

B) İbadetle ilgili öğrendiklerini günlük hayatına yansıtmaktadır.

C) İbadetlerin zorunlu olanlarını önemsemektedir.

D) Davranışlarını insanların takdirini kazanmak için yapmaktadır.

14. Aşağıda ibadetlerle ilgili bazı durumlar verilmiştir:

Zeynep, birine yardım ederken Allah (cc) rızasını gözetir.

Merve, iyilik yaparken insanlardan karşılık beklemez.

Ali, yaptığı ibadetlerde samimi olmaya dikkat eder.

Bu örneklerde ibadetle ilgili aşağıdaki kavramlardan hangisi vurgulanmaktadır?

A) İhlas

B) Sabır

C) Şükür

D) Tevekkül

15. Ahmet'in babası ramazan ayında gündüz oruç tutar, gece teravih namazı kılar. Kurban Bayramı'nda da kurbanını keser. Ahmet bu ibadetlerin yapılma zorunluluğunun birbirinden farklı olduğunu öğrenmiştir.

Buna göre Ahmet'in öğrendiği aşağıdaki bilgilerden hangisi doğrudur?

A) Teravih farz, oruç sünnet, kurban müstehaptır.

B) Kurban farz, oruç sünnet, teravih vaciptir.

C) Oruç farz, kurban vacip, teravih sünnettir.

D) Oruç sünnet, kurban vacip, teravih farzdır.

16. Arda, hafta sonu ailesiyle gittiği piknikte doğanın güzelliğini seyrederken "Bu kadar muazzam bir dengeyi kuran, bize bu rızıkları veren ve her türlü övgüyü hak eden yalnızca Yüce Allah'tır." diye düşünerek şükretmiştir. Daha sonra çevreye zarar vermemek adına çöplerini toplamış ve piknik alanını tertemiz bırakmıştır.

Arda'nın bu düşünceleri ve sergilediği davranış, aşağıdaki isim ve kavramlardan hangisiyle doğrudan ilişkilidir?

A) Hamid-Farz

B) Hamid-Salih Amel

C) Şekur-Farz

D) Şekur-Fıtrat

17. Bilge, ibadetlerini yerine getirirken niyetine dikkat etmekte, öğrendiği bilgileri günlük hayatına yansıtmaya çalışmakta ve ibadetlerin farz, vacip ve sünnet gibi farklı hükümleri olduğunu bilmektedir. Ayrıca yaptığı davranışları zaman zaman gözden geçirerek kendini geliştirmeye çalışmaktadır.

Buna göre Bilge ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) İbadetle ilgili öğrendiklerini hayatında uygular.

B) İbadetleri yaparken Allah (cc) rızasını gözetir.

C) Davranışlarını değerlendirerek daha iyisini yapmaya çalışır.

D) İbadetlerin hepsini aynı derecede zorunlu kabul eder.

Sonnotlar

1 bk. Sürmeli vd., "ibadet", 153.
2 İsra suresi 23. ayet.
3 bk. Hac suresi 18. ayet, Nur suresi 41. ayet, Nahl suresi 48. ayet.
4 bk. Zariyat suresi 56. ayet.
5 bk. Koca, "İbadet", 19/241.
6 bk. Bakara suresi 2-5, 82, 277. ayetler.
7 bk. Buhari, "İman", 2.
8 Enam suresi 162. ayet.
9 bk. Sürmeli vd., "hamt", 118.
10 Zümer suresi 66. ayet.
11 Bakara suresi 21. ayet.
12 bk. Sürmeli vd., "salih", 321.
13 bk. Sürmeli vd., "amel", 17.
14 bk. Sürmeli vd., "amelisalih", 17.
15 bk. Beyyine suresi 7. ayet.
16 bk. Bakara suresi 82. ayet, Talak suresi 11. ayet, Rad suresi 29. ayet, Sebe suresi 37. ayet.
17 bk. Tirmizi, "Zühd", 21.
18 bk. Bakara suresi 110. ayet, Nisa suresi 103. ayet.
19 bk. Buhari, "Tevhid", 48.
20 bk. Yaşaroğlu, "Namaz", 32/356.
21 bk. Sürmeli vd., "oruç", 290.
22 bk. Bakara suresi 183-185. ayetler.
23 Buhari, "Savm", 2.
24 bk. Yavuz, "Fitre", 13/160.
25 bk. Bakara suresi 43. ayet, Maide suresi 55. ayet.
26 bk. Buhari, "Zekât", 1; İbni Mace, "Tahâret", 5.
27 bk. Sürmeli vd., "hac", 109.
28 Al-i İmran suresi 97. ayet.
29 bk. Sürmeli vd., "kurban", 210.
30 bk. Ankebut suresi 45. ayet, Bakara suresi 183. ayet.
31 Müslim, "Tahâret", 13.
32 bk. Tirmizi, "Deavât", 86.
33 bk. Hadid suresi 18. ayet.
34 bk. Sürmeli vd., "iman", 167.
35 bk. Dönmez, "Niyet", 33/171.
36 bk. Bakara suresi 265. ayet.
37 Müslim, "Birr", 34.
38 bk. Sürmeli vd., "ihlas", 160.
39 Zümer suresi 2. ayet.
40 bk. Nesai, "Cihad", 24.
41 bk. Sad suresi 45-46. ayetler.
42 bk. Ebu Davud, "Vitir", 25.
43 Nisa suresi 80. ayet.
44 bk. Buhari, "Ezan", 18; Müslim, "Hac", 51.
45 Ebu Davud, "Tatavvu'", 27.
46 bk. Sürmeli vd., "mükellef", 258.
47 bk. Dönmez, "Farz", 12/184.
48 bk. Dönmez, "Vâcip", 42/410-411.
49 bk. Koca, "Sünnet", 38/154-155.
50 bk. Bardakoğlu, "Fıkıh", 1/169.
51 bk. Topaloğlu, "Rakîb", 34/431.
52 bk. Nisa suresi 1. ayet, Ahzab suresi 52. ayet.
53 bk. Topaloğlu, "Şekûr", 38/493.
54 Şûra suresi 23. ayet.
55 bk. Müslim, "Birr", 127; Buhari, "Mezâlim", 23.
56 bk. Topaloğlu, "Hamîd", 15/458.
57 Fatiha suresi 2. ayet.
58 bk. Ebu Davud, "Vitr", 23.
59 Topaloğlu, "Hamd", 15/443.
60 İbni Mace, "Nikâh", 19.
61 bk. İbrahim suresi 7. ayet, Tegabün suresi 17. ayet.
62 İbni Mace, "Edeb", 55.

3. ÜNİTE

İSLAM ÖLÇÜLÜ OLMAMIZI İSTER

3.1. Mahremiyette Ölçümüz
3.2. Kardeşlikte Ölçümüz
3.3. Tasarrufta Ölçümüz
3.4. Allah'ın Güzel İsimleri: Hafiz, Vedud, Kerim

Ünite Dosyası

Bu ünitede öğrenilecek kavramlar

- israf
- itidal
- kanaat
- tesettür
- ümmet

Ünite Sunusu

Bu ünitede sizlerden

- mahremiyette ölçümüzü müşahede edebilmeniz,
- kardeşlikte ölçümüzü idrak edebilmeniz,
- tasarrufta ölçümüzle ilgili Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilmeniz,
- Allah'ın (cc) güzel isimlerini (Hafiz, Vedud, Kerim) ayırt edebilmeniz

beklenmektedir.

Üniteye Başlarken

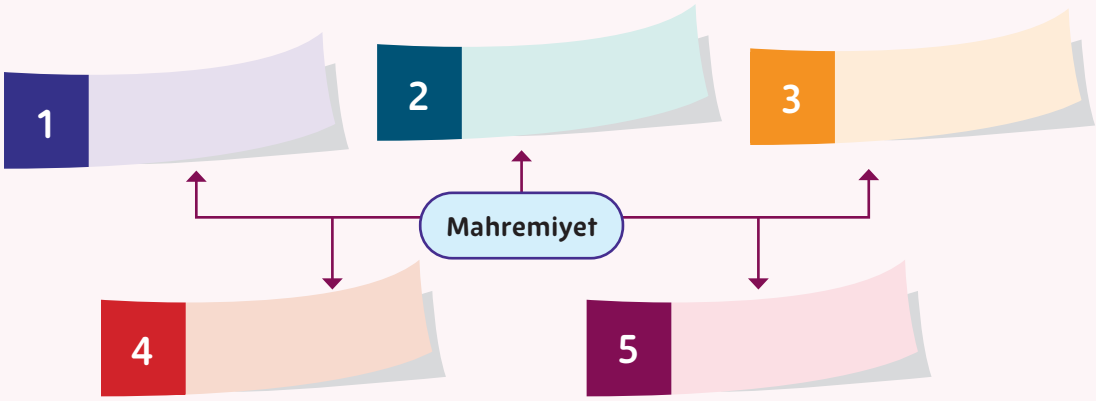
Dinimiz, Kur'an-ı Kerim ve sünnet yoluyla hayatımızı ve insanlarla ilişkilerimizi düzenleyen ölçüler koyar. Ortak kullanılan alanlarda başkalarının hakkını gözeterek davranmak, ilişkilerimizde konuşma üslubumuza, davranışlarımıza ve giyimimize ve davranışlarımıza dikkat etmek bu ölçülere örnektir. Tıpkı bir müzik parçasında notaların uyum içinde olması gibi insan ilişkileri de belirli bir ölçüye göre düzenlendiğinde anlam kazanır ve güzelleşir.

Günlük hayatta başkalarıyla ilişkilerinizde hangi sınırlara dikkat etmelisiniz? Kendi hayatınızdan bir örnek düşünerek arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.1. MAHREMİYETTE ÖLÇÜMÜZ

Konuya Başlarken

1. Mahremiyet kavramının size çağrıştırdığı kelime veya kavramları bir dakika içinde aşağıdaki boşluklara yazınız.

2. Yazdığınız her kelime veya kavramı mahremiyet kavramıyla birlikte kullanarak anlamlı birer cümle kurunuz.

1.

2.

3.

4.

5.

Dinimiz bize bir hayat düzeni sunar. Bu düzenin temelinde insanın dünyadaki görev ve sorumluluklarının bilincinde olarak dengeli bir hayat sürmesi vardır. İslam'da bu denge, itidal kavramıyla karşılanır. **İtidal**; insanın duygu, düşünce, inanç, ibadet, ahlak ve davranışlarındaki dengeyi ifade eder.[1] Dengeli bir hayat sürdürebilmemiz için Kur'an-ı Kerim'i rehber edinmemiz ve Peygamber Efendimiz'in yaşantısını örnek almamız gerekir.

Bilgi Görseli 3.1

İtidal

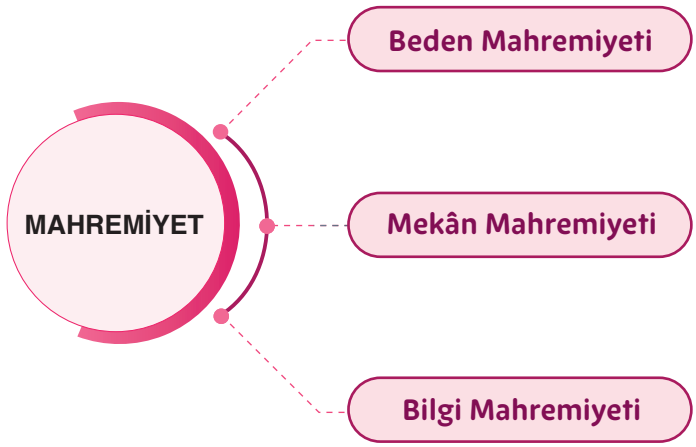
Allah (cc), Kur'an-ı Kerim'de Müslümanları aşırılıklardan uzak, dengeli ve itidalli yani orta yolu benimseyen bir toplum olarak tanımlar.[2] Müslüman, aşırılıklardan uzak durarak doğru, dürüst ve adaletli bir hayat sürmeye çalışır. Yeme içmeden giyim kuşama, duygulardan ibadetlere kadar her alanda ölçülü davranmak itidal sahibi olmanın bir göstergesidir. Peygamber Efendimiz de bu dengeyi korumamızı öğütlemiş ve itidalli olmanın hem dünya hem de ahiret hayatında huzura ulaşmanın yolu olduğunu belirtmiştir.[3]

"Orta yolu tutunuz, amellerinizi en güzel şekilde yapmaya ve Allah'a yakın olmaya gayret ediniz. Sabah, öğle ile akşam arası çalışınız; geceden de bir miktar faydalanınız. Acele etmeyin, telaşa kapılmayın ki hedefinize ulaşabilesiniz."
(Buhari, "Rikak", 81)

İslam, hayattaki dengeyi koruyabilmemiz için bazı sınırlar ortaya koyar. Peygamber Efendimiz *"... Dikkat edin, Allah uyulması gereken sorumlulukları belirlemiş, kanunlarını bir bir ortaya koymuş, hadleri ve sınırları tayin etmiş, helal ve haram olanları belirleyerek dini ortaya koymuştur..."*[4] buyurarak bu sınırların Allah (cc) tarafından belirlendiğini bize bildirmiştir. Dinimizin koyduğu sınırlar genel olarak helal ve haram kavramlarıyla ifade edilir. Helal, yapılmasına izin verilen, temiz ve faydalı şeyler; haram ise din kurallarına aykırı, yasaklanan şeylerdir.[5]

İslam'ın belirlediği helal ve haram sınırları, insanın aşırılıklardan uzak durmasını ve dengeli bir yol izlemesini hedefler. İtidal olarak ifade edilen bu anlayış, kişinin kendi haklarıyla birlikte başkalarının hakkını da gözetmesi demektir.

Hayatın her alanında gözetmemiz gereken denge ve sınırlar, kendimize ve başkalarına ait özel alanları korumayı yani mahremiyeti ifade eder. Mahremiyet; kişinin kendisinin, ailesinin ve başkalarının özel hayatına ait bilgileri koruması ve kişisel alanlarına saygı göstermesidir.[6] Peygamberimiz, toplum içinde uyulması gereken mahremiyet kurallarına dikkat çekmiş; izinsiz olarak başkasının evine bakmak[7], başkalarının gizli hâllerini araştırmak[8] gibi mahremiyeti ihlal eden davranışları kesin bir şekilde yasaklamıştır. Başkalarına ait evlere ve özel mekânlara girmeden önce izin isteme[9] konusunda da büyük bir titizlik göstermiştir.

Bilgi Görseli 3.2

Mahremiyet

"Allah halimdir, hayâ sahibidir, kusurları örtendir. Hayâyı ve örtünmeyi sever..."
(Nesai, "Gusül", 7)

Dinimizin kişisel alan konusunda gösterdiği hassasiyet beden, mekân ve bilgi mahremiyetini kapsar. Beden mahremiyeti tesettürle sağlanır. Mekân mahremiyeti aile ve evle ilgili kurallarla, bilgi mahremiyeti ise özel hayatın korunmasına yönelik ilkelerle güvence altına alınır.

İnsan, dış görünüşünde ölçülü ve dengeli olmalıdır. Dinimiz giyimde uyulması gereken ölçüler belirlemiş ve tesettürü emretmiştir. **Tesettür**, kadın ve erkeğin vücudunda dinen örtülmesi gereken yerlerin uygun bir şekilde kapatılmasıdır.[10]

Görsel 3.1
Tesettür, müminin ibadetlerinde ve günlük yaşamında Allah'a (cc) kulluğunun bir ifadesidir.

Bu konuda Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur: **"Ey âdemoğulları! Size mahrem yerlerinizi örtecek giysi, süsleneceğiniz elbise yarattık. Takva elbisesi, işte o daha hayırlıdır. Bunlar Allah'ın ayetlerindendir. Umulur ki düşünüp öğüt alırlar."**[11]

Takvalı olmak; bedeni örtmenin yanı sıra gözlerin haramdan korunması, konuşma üslubuna dikkat edilmesi, yürüyüşte, oturmada, kalkmada kısaca her davranışta ahlaki ölçünün gözetilmesidir. Peygamber Efendimiz örtünmede dikkat edilmesi gereken ilkeler üzerinde durmuş; edebe uygun, sade ve temiz giysiler tercih edilmesini öğütlemiştir.[12] Sevgili Peygamberimiz kendisi de her zaman tertemiz ve sade giyinerek giyimde ölçülü olmanın en güzel örneği olmuştur.

Kişiye özel alanlar ve buralara izinsiz girilmemesi ise mekân mahremiyeti kavramıyla ifade edilir. Dinimiz, mekân mahremiyetinin korunmasına çok önem verir. Kur'an'da aile bireylerinin odalarına[13] ve başkalarının evlerine girerken izin istenmesi[14] emredilir. *"Sizden biriniz üç kere izin istediği zaman kendisine izin verilmezse hemen geri dönsün."*[15] buyuran Sevgili Peygamberimiz, mekân mahremiyetine saygı göstermenin önemini ortaya koymuştur. Onun bir

Görsel 3.2
Saygı ve mahremiyet sınırlarının korunduğu aile ortamı, bireyler arasındaki güven bağını ve iletişimi güçlendirir.

eve girmek için izin isterken kapının tam karşısında durmaması, sağında veya solunda bekleyerek ev sahibinin özel hâllerine saygı göstermesi[16] de bizim için güzel edep ve nezaket örnekleridir.

Mekân mahremiyeti aile arasında da gözetilmesi gereken bir konudur. Aile içi mahremiyet odalara girerken kapıyı çalıp izin isteme, aile bireyleriyle iletişimde nazik ve ölçülü olma, ev içinde de kılık kıyafete dikkat etme gibi davranışlarla korunur. Aile fertlerinin bu sınırlara özen göstermesi, aralarındaki güven duygusunu güçlendirir ve özel alanlara saygıyı kalıcı hâle getirir.[17]

Okul, sınıf, hastane gibi ortak kullanım alanlarında da bireylerin özel alanlarına saygı göstermek, başkalarının mahremiyetini korumak büyük önem taşır. Bu tür ortamlarda da izin isteme, nezaket kurallarına uyma ve kişisel sınırları gözetme mekân mahremiyetinin bir gereğidir.

"Kişiye günah olarak her duyduğunu söylemesi yeter."
(Ebu Davud, "Edeb", 80)

Dinimiz; her insanın özel hayatına ve kişisel bilgilerinin gizliliğine saygı gösterilmesini emreder. Buna göre bilgi mahremiyeti; başkalarına ait özel bilgilerin izinsiz öğrenilmemesi, paylaşılmaması ve korunması anlamına gelir.[18]

Kur'an-ı Kerim, başkalarının gizli hâllerini merak etmeyi ve suizanda bulunmayı yasaklayarak şöyle buyurur: **"Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin..."**[19] Bu ilahi emir uyarınca başkalarının gizli durumlarını araştırmak veya izinsiz bilgi edinmeye çalışmak mahremiyet ihlali sayılır. Bir Müslüman, başkalarının özel bilgilerine saygı göstermeli ve onları izinsiz paylaşmamalıdır. Peygamber Efendimiz birbirimizin eksikliğini bulmaya çalışmak, başkalarının özel ve mahrem hayatını araştırmak,[20] hoşlanmayacakları şekilde arkalarından konuşmak,[21] başkalarının mektubunu izinsiz okumak[22] gibi davranışlardan sakınmamızı tavsiye etmiştir. Bunlar, Peygamberimizin ortaya koyduğu, özel hayatla ilgili dikkat etmemiz gereken noktalardır.

Konuyla İlgili
Daha Fazla Etkinlik

Sıra Sizde

Aşağıdaki cümleleri okuyunuz. Cümlelerde geçen mahremiyet kurallarına günlük hayatınızdan birer örnek veriniz.

1. Tesettür hem bedenimizi hem de edebimizi korumamıza yardımcı olur. Yüce Allah şöyle buyurur: "Ey âdemoğulları! Size mahrem yerlerinizi örtecek giysi, süsleneceğiniz elbise yarattık..."[23]

2. Peygamber Efendimiz "... Müslümanların gıybetini yapmayın ve onların gizli hâllerini araştırmayın..."[24] buyurmuştur. Bu hadis bize başkalarının gizli kalmasını istedikleri özel durumları araştırmamamız gerektiğini öğretir.

3. Bir insan için en güvenli alan evidir. Peygamber Efendimiz, "Hiç kimsenin izinsiz olarak bir başkasının evinin içine bakması helal değildir. Eğer bakarsa (eve) girmiş demektir..."[25] buyurmuştur.

Etkinlik-1

Adı	Mahremiyet Sınırları
Amaç	Mahremiyette ölçümüzü müşahede edebilme
Süre	30 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Mahremiyetle ilgili en çok merak ettiğiniz konuyu işaretleyiniz.

Beden Mahremiyeti	Mekân Mahremiyeti	Bilgi Mahremiyeti
☐	☐	☐

2. Mahremiyetle ilgili işaretlediğiniz konu hakkında üç soru yazınız. Sorularınızın konuya uygunluğunu öğretmen rehberliğinde değerlendiriniz.

3. Aşağıda verilen ayet ve hadisleri okuyunuz. Yukarıda belirlediğiniz konuyu ayet ve hadislerin verdiği mesajlardan yola çıkarak inceleyiniz.

"Eğer evde kimseyi bulamazsanız size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size 'Geri dönün.' denirse hemen dönün. Çünkü bu, sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir."
(Nur suresi 28. ayet)

"...Birbirinizin gizli hâllerini araştırmayın, başkalarının konuştuklarına kulak kabartmayın..."
(Buhari, "Nikâh", 46)

"Allah halimdir, hayâ sahibidir, kusurları örtendir. Hayâyı ve örtünmeyi sever. Biriniz gusledeceğinde kapalı yerde yıkansın."
(Nesai, "Gusül", 7)

4. Mahremiyetin toplumdaki yeri ve önemi ile ilgili bir konuşma yapacak olsanız bu konuşmada hangi konulara yer vermeyi düşünürsünüz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

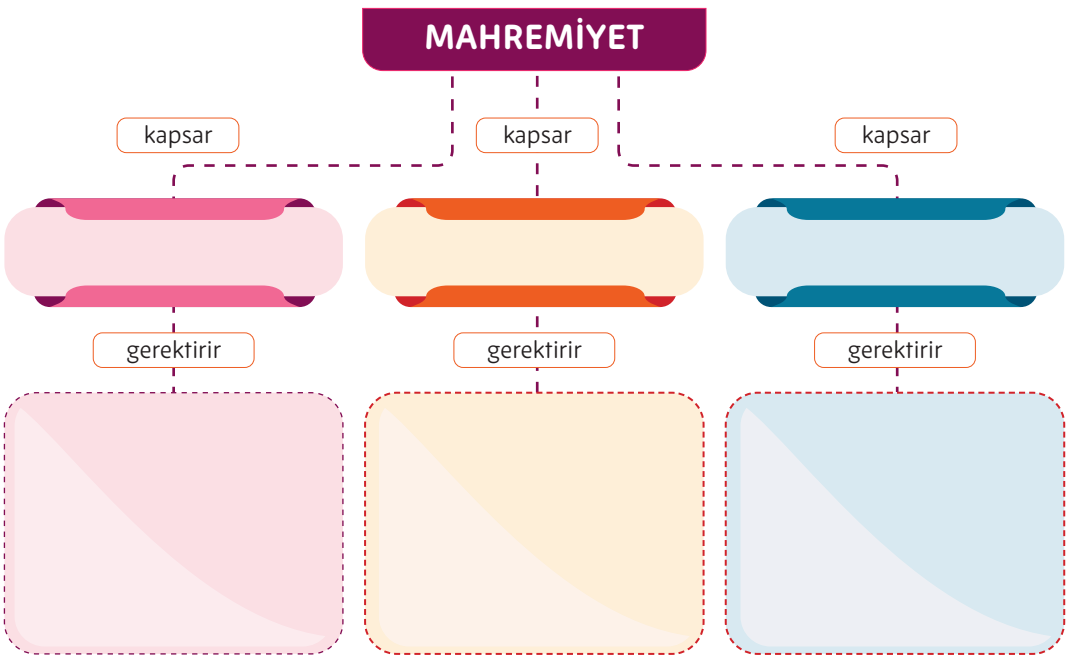
_____

_____

_____

Değerlendirme

1. Aşağıdaki kavram haritasını verilen bilgilerden hareketle doldurunuz.

2. Derste öğrendiğiniz bir mahremiyet ilkesini yazıp bunu günlük hayatta nasıl uygulayacağınızı açıklayınız.

_____

_____

_____

Kontrol Noktası

Aşağıdaki çıkış kartını doldurunuz.

Mahremiyetle ilgili neler biliyordum?

Mahremiyetle ilgili neyi merak ediyordum?

Mahremiyetle ilgili neler öğrendim?

3.2. KARDEŞLİKTE ÖLÇÜMÜZ

Konuya Başlarken

1. "Kardeşlik" denince aklınıza neler geliyor? Düşüncelerinizi paylaşınız.

2. Kardeşlik duygusunu güçlendiren davranışlar neler olabilir? Günlük hayatınızdan örnekler veriniz.

- _____
- _____
- _____

Kardeş kelimesi, anne babası ya da ikisinden biri aynı olan çocuklar için kullanılır. Ancak kardeşlik, sadece aile içindeki kan bağını ifade etmez. Aralarında güçlü bir bağ ve ortaklık bulunan kişiler de kardeş olarak adlandırılır.[26] Din kardeşliği bu bağlardan biridir. Dinimizde kardeşliğin ölçüsü iman bağıdır. Allah'a (cc) inanan, Kur'an-ı Kerim'i rehber kabul eden ve Peygamberimizin yolunu takip eden Müslümanlar din kardeşi kabul edilir. Yüce Allah, **"Müminler ancak kardeştirler..."**[27] buyurarak bu yakınlığı açıkça bildirmiştir. Buna göre Müslümanlar, nerede yaşarlarsa yaşasınlar aynı inancı paylaşmaları sebebiyle birbirlerini kardeş olarak görürler.

Bir Müslüman, din kardeşine karşı dürüst olur, ona zarar vermez ve onu aldatmaz. Din kardeşliği, Müslümanların birbirine güven duymasını sağlar. Böylece toplumda huzur sağlanır. Güvenin olmadığı yerde ise insanlar birbirinden uzaklaşır, yalnızlaşır ve aralarındaki bağ zayıflar. Bu nedenle Peygamber Efendimiz kardeşlik bağının korunmasına büyük önem vermiş ve şöyle buyurmuştur: *"Müslüman, Müslüman'ın kardeşidir. Ona hainlik yapmaz, ona yalan söylemez, onu yüzüstü bırakmaz. Müslüman'ın ırzı, malı ve kanı saygındır, ona dokunulamaz. Müslüman kardeşini küçük görmesi kişiye kötülük olarak yeter."*[28] Din kardeşliğinin yalnızca yakınlık değil aynı zamanda sorumluluk gerektiren bir ilişki olduğu bu hadisle ortaya konur. Bu sorumluluk, kardeşliğin sevgi, saygı, adalet ve paylaşma gibi değerlerle yaşatılmasını gerektirir.

"Müslüman, elinden ve dilinden Müslümanların selamette olduğu (zarar görmediği) kişidir."
(Buhari, "İman", 4)

Kardeşlik, sevgi temeline dayanır. Birbirini seven insanlar birbirlerinin iyiliğini ister, sevinçlerini ve üzüntülerini paylaşırlar. Peygamberimiz, *"Sizden biriniz kendisi için istediğini mümin kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz."*[29] buyurmuştur. Kardeşliğin vazgeçilmez unsuru olarak sevginin yanına saygıyı eklememiz gerekir. Din kardeşimizin düşüncelerine, farklılıklarına ve kişiliğine değer vermek saygının bir göstergesidir. Saygısızlık, en güçlü ilişkileri bile zayıflatır.

Görsel 3.3
Farklı düşüncelere saygı göstermek ve nazik bir dille konuşmak kardeşliğin bir gereğidir.

Kardeşliği ayakta tutan değerlerden biri de adalettir. Kardeşler arasında hakkı gözetmek ve her durumda adil davranmak gerekir. Yüce Allah, **"Allah size, emanetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder..."**[30] buyurur. Adaletin olmadığı yerde birlik duygusu zarar görür. Sahip olduğumuz nimetleri başkalarıyla paylaşmak, ihtiyaç sahibi olanlara el uzatmak kardeşliğin bir gereğidir. Peygamber Efendimiz, *"Kim bir Müslüman'ın dünya sıkıntılarından birini giderirse Allah da onun kıyamet günündeki sıkıntılarından birini giderir."*[31] buyurarak yardımlaşmanın karşılıksız kalmayacağını müjdelemiştir.

Müslümanlar sevgi, saygı, adalet ve paylaşma duygusu ile hareket ettiklerinde aralarında güçlü bir dayanışma oluşur. Peygamber Efendimiz, müminlerin ilişkisini parçaları birbirine kenetlenmiş bir binaya benzetmiştir.[32] Bir binanın tuğlaları nasıl birbirine kenetlenerek binayı ayakta tutarsa müminler de birbirlerine destek olarak sağlam bir toplum meydana getirirler. Tuğlalardan biri eksik olduğunda yapı zarar görür. Aynı şekilde kardeşini yalnız bırakan, ona sırtını dönen bir Müslüman da bu bağı zayıflatır.

Peygamber Efendimiz başka bir hadisinde kardeşlik bağını bir bedene benzetmiştir: *"Müminler, birbirini sevmede, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede tıpkı bir beden gibidir. Bedenin bir organı rahatsızlandığında diğer organlar da uykusuzluk ve ateşle bu acıyı paylaşır."*[33] Nasıl elimiz acıdığında bütün vücudumuz bundan etkilenirse din kardeşimizin sıkıntısı da bizi ilgilendirmelidir. Bu anlayışla hareket eden Müslümanlar birbirinden kopmaz ve birbirini yalnız bırakmaz.

Görsel 3.4
Yardımlaşma ve dayanışma Müslümanlar arasındaki kardeşlik bağını kuvvetlendirir.

Peygamber Efendimiz, Müslümanlar arasındaki kardeşlik bağının güçlenmesine önem vermiştir. O, farklı çevrelerden gelen ve farklı özelliklere sahip insanları İslam çatısı altında bir araya getirmiştir. İnsanların üstünlüğünün soyla, renkle ya da zenginlikle değil güzel ahlakla ölçüldüğünü hatırlatarak ayrımcılığı ortadan kaldırmıştır.[34]

Peygamberimiz, kardeşlik uygulamasına Mekke döneminde başlamıştır. O dönemde Müslümanlar baskı ve zorluklar karşısında birbirine destek olmuş, hangi kabileden gelirlerse gelsinler iman bağıyla kenetlenmiştir. Peygamberimiz, kimi zaman Müslümanları ikişer ikişer kardeş ilan ederek bu bağı daha da güçlendirmiştir.[35] Hicretten sonra Medine'de Mekkeli muhacirlerle Medineli ensar arasında kurduğu kardeşlik ise bu uygulamanın en güzel ve canlı örneklerinden biri olarak karşımıza çıkar.

Sıra Sizde

Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

ENSAR VE MUHACİR KARDEŞLİĞİ

İslam'ın ilk yıllarında Mekkeli Müslümanlar inançlarından dolayı ağır baskılara maruz kaldılar. Bir süre sonra Mekke'de yaşamak onlar için iyice zorlaştı. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz, Müslümanlara Medine'ye göç etmelerini emretti. Evlerini, mallarını ve sevdiklerini geride bırakarak Medine'ye göç eden bu insanlara muhacir (göç eden) adı verildi.

Medine'de yaşayan ve Peygamberimizi büyük bir sevgi ve heyecanla karşılayan Müslümanlara ise ensar (yardımcılar) denildi. Peygamber Efendimiz, Medine'ye hicret ettikten kısa bir süre sonra ensarla muhacirleri kardeş ilan etti. Peygamberimiz, her bir muhaciri bir ensarla eşleştirerek kimin kiminle kardeş olacağını bizzat belirledi. Böylece Mekke'den gelen Müslümanlar, Medine'de kendilerini yalnız hissetmediler.

Medineliler, muhacir kardeşlerini sevgiyle kucakladı. Evlerini, sofralarını ve gönüllerini onlara açtılar. Muhacir kardeşlerine destek olabilmek için büyük bir gayret gösterdiler. Bu kardeşlik o kadar samimi ve derindi ki ensardan bazıları, mallarının yarısını muhacir kardeşlerine vermek istedi.

Böyle bir cömertlik, muhacirleri mutlu etse de birçoğu çalışarak kendi geçimlerini sağlamayı tercih ettiler. Ensar-muhacir kardeşliği, insanların Allah (cc) rızası için birbirlerini sevip destekleyebileceklerini gösteren güzel bir örnektir.

(Metin, yazar tarafından bu kitap için oluşturulmuştur.)

1. Ensarın, muhacir kardeşlerine yardım etmesi sizce neden önemliydi?

2. Ensarın hangi davranışları kardeşlik bilincini yansıtmaktadır?

Peygamber Efendimizin kurduğu kardeşlik bağı, yalnızca muhacir ve ensar arasında değil Medineli Müslümanların kendi içinde de büyük bir değişime yol açmıştır. Medine'de yaşayan Evs ve Hazrec adlı iki kabile, uzun yıllar boyunca birbiriyle savaşmış ve aralarında derin düşmanlıklar oluşmuştu. Peygamberimiz Medine'ye hicret ettikten sonra bu iki kabileyi bir araya getirdi ve barıştırdı. Eski düşmanlıklarını bir kenara bırakan Evs ve Hazrec, birbirini kardeş olarak gören topluluklar hâline geldi.[36] Bu durum bize dinimizin getirdiği kardeşlik anlayışının insanlar arasındaki kırgınlıkları sona erdirebilecek bir güce sahip olduğunu gösterir.

"İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Size, yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selamı yayın." (Müslim, "İman", 93)

Din kardeşliği yalnızca kalpte hissedilen bir duygu değildir. Aynı zamanda söz ve davranışlarımıza yansıması gereken bir sorumluluktur. Peygamber Efendimiz *"Zandan sakının. Birbirinizin eksikliğini araştırmayın, birbirinize haset etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olun!"*[37] buyurarak Müslümanlar arasındaki kardeşlik hukukuna dikkat çekmiştir. Kardeşlik, bir müminle karşılaştığımızda güler yüzle selam vermekle başlar. Sevgili Peygamberimiz, Müslümanlar arasında selamın yayılmasını istemiş ve kardeşine tebessüm etmeyi bile sadaka saymıştır.[38] Bu sorumluluk; güzel söz söylemeyi, ihtiyaç anında yardıma koşmayı, hastaları ziyaret etmeyi ve doğru olanı öğütlemeyi de gerektirir.[39] Peygamberimizin *"İyiliği emredip kötülükten sakındırmayan bizden değildir."*[40] hadisi mümin kardeşimizi doğru yola çağırmanın da önemli bir sorumluluk olduğunu bize hatırlatır.

1. **Selamlaşma**
   Kardeşimize selam vererek onun için Allah'tan (cc) esenlik ve huzur dileriz.
2. **Güzel Söz Söyleme**
   Kardeşimize gönül alan tatlı sözler söyler, kırıcı sözlerden kaçınırız.
3. **Yardımlaşma**
   İhtiyacı olan kardeşimize maddi ve manevi destek oluruz.
4. **Zor Zamanlarda Destek Olma**
   Kardeşimiz hasta, üzgün veya sıkıntıda olduğunda onun yanında oluruz.
5. **İyiliğe Teşvik Etme**
   Kardeşimizi doğru ve güzel davranışlara yönlendiririz.
6. **Kötülükten Uzaklaştırma**
   Kardeşimizi yanlış davranışlara karşı nazikçe uyarırız.

Bilgi Görseli 3.3

Din kardeşliğinin gereği olan örnek davranışlar

Sıra Sizde

Aşağıdaki tabloda yer alan, din kardeşliğini pekiştiren davranışlara birer örnek veriniz.

	Davranış	Örnek
1.	Selamlaşma	Okula geldiğimde sınıftaki arkadaşlarıma güler yüzle selam veririm.
2.	Güzel söz söyleme	
3.	Yardımlaşma	
4.	Zor zamanlarda destek olma	
5.	İyiliğe teşvik etme	
6.	Kötülükten uzaklaştırma	

Konuyla İlgili Daha Fazla Etkinlik

Din kardeşliği, biz Müslümanları birbirine sevgi ve merhamet bağlarıyla bağlar. Ancak ne kadar güçlü olursa olsun her kardeşlik ilişkisinde zaman zaman anlaşmazlıklar yaşanabilir. Düşünce, duygu ve beklentilerdeki farklılıklar bazen küçük kırgınlıklara bazen de büyük tartışmalara yol açabilir. Peygamber Efendimiz, kardeşliğe zarar verebilecek davranışlardan uzak durulmasını istemiş ve *"Kardeşinle tartışmaya girme, onunla kırıcı şekilde şakalaşma ve ona yerine getiremeyeceğin sözü verme."*[41] buyurmuştur. Ayrıca kardeşler arasında küskünlüğün sürdürülmesini hoş görmemiş ve *"Bir Müslüman'ın din kardeşine üç günden fazla küs durması helal olmaz. Bunların en hayırlısı, önce selam verendir."*[42] demiştir. Yüce Allah da müminler arasında bir sorun çıktığında aralarının düzeltilmesini emretmiştir.[43] Bu sebeple bir sorun yaşandığında barışma yollarını aramak ve bir an önce küskünlüğe son vermek gerekir.

Görsel 3.5

Görsel 3.6

Müslümanlar, aralarında bir sorun çıktığında bir an önce barışma yollarını arar.

KARDEŞLİĞİ KORUMA YOLLARI

1

Barışma

Küskünlüğü ve kırgınlığı sürdürmek kardeşliğe zarar verir. Aramızdaki sorunları çözmek için ilk adımı atmaktan çekinmemeliyiz.

2

Konuşarak Çözüm Arama

Sorunları yüz yüze ve sakin bir şekilde konuşarak çözmeliyiz. Karşımızdakini suçlamak yerine onu dinlemeli ve anlamaya çalışmalıyız.

3

Özür Dileme

Hata yaptığımızda bunu kabul etmek ve özür dilemek olgunluk göstergesidir. Kardeşimizin gönlünü almak için samimi bir şekilde özür dilemeyi bilmeliyiz.

4

Hakkı Gözetme

Anlaşmazlıklarda kendi haklarımız kadar kardeşimizin haklarını da önemsemeliyiz. Haksız olduğumuzu fark ettiğimizde geri adım atabilmeliyiz.

5

Adil Davranma

Bir anlaşmazlıkta taraf tutmadan, ön yargısız ve adaletli davranmalıyız. Yakınımız bile olsa haksız olana değil haklı olan tarafa destek vermeliyiz.

Bilgi Görseli 3.4

Anlaşmazlıkları kardeşçe çözmek için örnek davranışlar

Sıra Sizde

Aşağıdaki durumları okuyunuz. Her durum için uygun çözüm yolunu belirleyerek ilgili durumun altındaki boşluğa yazınız. Bir durum için birden fazla çözüm yolu bulabilirsiniz.

1. Bir arkadaşınız defterinizi ödünç alıyor. Geri getirdiğinde kapağının yırtıldığını görüyorsunuz. Arkadaşınız bunun farkında değil ama sizin kalbiniz bu duruma biraz kırılıyor.

_____

2. Bir arkadaşınız size selam vermeden yanınızdan geçiyor. Önce size küstüğünü düşünüyorsunuz ve siz de onunla konuşmak istemiyorsunuz. Sonra bunun bir yanlış anlama olabileceği aklınıza geliyor.

_____

3. Beden eğitimi dersinde takım kurarken hep aynı öğrenciler seçiliyor, bazı öğrencilerse sürekli sona kalıyor. Bu durum sona kalan arkadaşlarınızın incinmesine ve sınıftaki birlik duygusunun zayıflamasına neden oluyor.

_____

4. Bahçede oynanan oyunda bir öğrenci, takımın kalabalık olduğunu söyleyerek başka bir arkadaşını oyuna almak istemiyor. Oyuna katılmak isteyen öğrenci kendini dışlanmış hissediyor.

_____

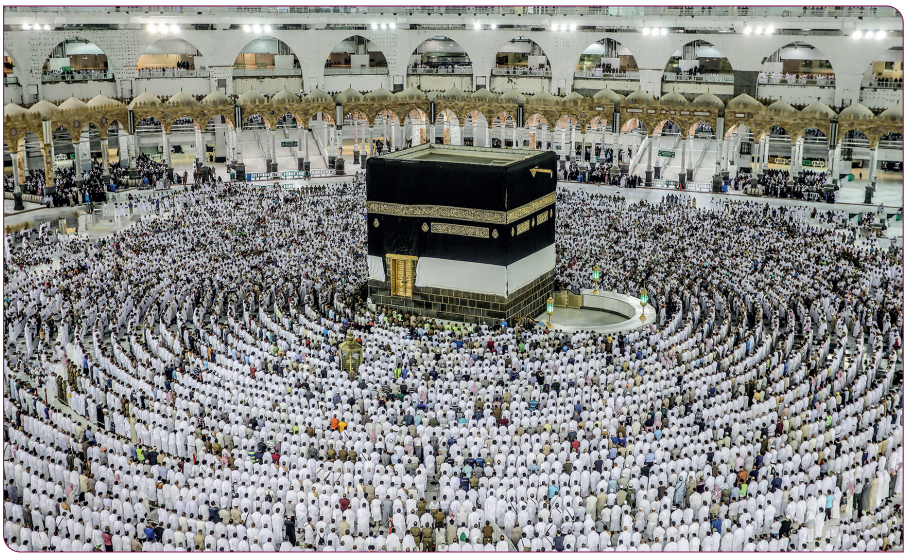
5. Bir öğrenci, arkadaşının söylemediği bir sözü söylemiş gibi anlatıyor. Yanlış anlaşılma yüzünden sınıfta tartışma çıkıyor ve iki arkadaşın arası açılıyor.

_____

Ümmet-i Muhammed

Allah'a (cc) iman eden ve Peygamber Efendimiz'in yolundan giden Müslümanların oluşturduğu topluluğa denir.
(bk. Bulut, "Ümmet", 42/308-309)

Din kardeşliği yalnızca yakın çevremizle sınırlı değildir. Dünyanın neresinde olursa olsun ortak bir inancı paylaşan Müslümanlar bir bütündür. Aynı dine inanan ve aynı peygambere bağlanan bu büyük topluluğa **ümmet** denir.[44] Ümmet bilinci, bütün Müslümanları ırk, dil ve coğrafya farkı gözetmeden inanç bağıyla birleştirir. Bu birlik Kur'an-ı Kerim'de şöyle vurgulanır: **"Şüphesiz bu ümmetiniz tek bir ümmettir. Ben de sizin Rabbinizim. Öyleyse bana kulluk edin."**[45]

Görsel 3.7
Kâbe etrafında buluşan Müslümanlar, ümmetin birlik ve beraberliğinin en güzel örneğini oluşturur.

Ümmet olmanın gerektirdiği bazı sorumluluklar vardır. Rabbimiz bir ayette İslam ümmetini şöyle övmüştür: **"Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyar ve Allah'a iman edersiniz..."**[46] Ümmet bilinci, biz Müslümanların birbirimize karşı duyarlı olmasını da gerektirir. Bir Müslüman'ın yaşadığı sıkıntı, bütün ümmeti ilgilendirir. Peygamber Efendimiz, *"Müslümanların işleriyle ilgilenmeyen kimse onlardan değildir."*[47] hadisiyle bu sorumluluğa dikkat çekmiştir. Bu bilinçle yaşadığımızda yoksulluk çeken ya da zulme uğrayan bir kardeşimizin acısını yüreğimizde hissederiz. Onlar için elimizden geleni yapmaya çalışırız. İyilik yapanları destekler, haksızlık karşısında sessiz kalmayız. Din kardeşliği ve ümmet bilinci birlikte yaşatıldığında Müslümanlarla aramızda sınırları aşan güçlü bir birlik ve dayanışma ortaya çıkar.

"Sizden herhangi biriniz bir kötülük görürse onu hemen eliyle düzeltsin. Buna gücü yetmiyorsa diliyle düzeltsin, ona da gücü yetmiyorsa kalbiyle tavır koysun. Bu ise, en azından yapılması gerekendir."
(Müslim, "İman", 78)

Etkinlik-2

Adı	Kardeşliğin İzinde
Amaç	Kardeşlikte ölçümüzü idrak edebilme
Süre	25 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Öğretmen rehberliğinde iki gruba ayrılınız. İlk grup A görüşünü, ikinci grup ise B görüşünü savunacaktır.

A	B
"Kardeşlikte asıl olan duygudur. İnsanın kardeşliği yüreğinde hissetmesi yeterlidir. Gerisi kendiliğinden gelir."	*"Kardeşlik davranışla belli olur. Sevdiğini söyleyip yardım etmeyen kişi, gerçek kardeş sayılmaz."*

2. Grubunuzun görüşünü savunmak amacıyla aşağıda verilen sorular üzerine düşününüz.

Yönlendirme Soruları

- Grubunuz hangi görüşü savunuyor? Kendi cümlelerinizle ifade ediniz.
- Görüşünüzü destekleyen bir gerekçe söyleyebilir misiniz?
- Karşı gruptaki arkadaşlarınız neyi savunuyor?
- Kardeşlik yalnızca duygudan ya da davranıştan ibaret olsaydı ne eksik kalırdı?

3. Bu tartışmada kardeşlikle ilgili neler öğrendiniz? Açıklayınız.

4. Kardeşlik konusunda sınıfça ulaştığınız ortak sonucu yazınız.

5. Ulaştığınız sonuçtan hareketle kardeşliğin söz, tutum ve davranışlarınıza nasıl yansıması gerektiğini örneklerle açıklayınız.

Değerlendirme

1. Yazdıklarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız. Arkadaşlarınızın verdiği örneklerden sizi en çok etkileyen birini not ediniz ve seçme nedeninizi açıklayınız.

2. Günlük hayatınızda kardeşlik duygusunu yaşatmak için neler yapabilirsiniz?

Kontrol Noktası

Aşağıdaki çıkış kartını kardeşlik konusunda öğrendiklerinize göre doldurunuz.

3 Din kardeşliğiyle ilgili öğrendiğiniz 3 önemli bilgiyi yazınız.

1.

2.

3.

2 Din Kardeşliği konusunda merak ettiğiniz 2 soruyu yazınız.

1.

2.

1 Din kardeşliği duygunuzu güçlendirmek için yapacağınız 1 davranışı yazınız.

1.

3.3. TASARRUFTA ÖLÇÜMÜZ

Konuya Başlarken

1. Günlük hayatınızda hangi alanlarda tasarrufa dikkat ediyorsunuz? Örnek vererek açıklayınız.

2. Cevaplarınızdan hareketle tasarrufun önemiyle ilgili verilen cümleyi uygun şekilde tamamlayınız.

Tasarruf benim için önemlidir çünkü _____

_____

_____

Tasarruf, sözlükte bir şeye sahip olma ve onu dilediği gibi kullanma yetkisi anlamına gelir.[48] Günlük hayatta tasarruf, çoğunlukla biriktirmek ve çoğaltmak anlamında kullanılır. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de **"Allah'a ve Resulü'ne iman edin. Sizi üzerinde tasarrufa yetkili kıldığı şeylerden harcayın..."**[49] buyurarak insana verilen imkânların O'nun rızasına uygun şekilde kullanılmasını emreder. Bu ayet sahip olduğumuz imkânları bilinçli, ölçülü ve sorumluluk bilinciyle kullanmamızın yani tasarrufun dinî bir görev olduğunu gösterir.

Rabbimiz, dünyaya geldiğimiz andan itibaren bize pek çok imkân sunar. Yaşadığımız süre boyunca sahip olduğumuz imkânların tümü nimet olarak ifade edilir. Nimet kelimesi sözlükte iyilik, mutluluk, hayırlı mal, yiyecek ve içecek gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise Allah'ın (cc) insanlara başta iman olmak üzere her türlü iyiliği vermesi ve onları her türlü zarardan koruması demektir.[50] **"O size istediğiniz her şeyi verdi. Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız başa çıkamazsınız. Şu bir gerçek ki insanoğlu çok zalim, çok nankördür!"**[51] ayeti insanın çoğu zaman bu nimetlerin farkına varamadığına dikkat çeker.

"Allah'ın, göklerde ve yerde bulunan şeyleri hizmetinize verdiğini, nimetlerini gizli ve açık olarak önünüze bolca serdiğini görmez misiniz? ..."
(Lokman suresi 20. ayet)

Görsel 3.8
İnsan, yeryüzünü güzelleştirmekle sorumludur.

Dinimize göre insana verilen bütün nimetler, sahip olduğumuz her şey, Rabbimizin bize emanetidir. Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'de Hz. Salih'in **"... Ey milletim! Allah'a kulluk edin; O'ndan başka ilah yoktur. Sizi yeryüzünde yaratan ve orayı imar etmenizi isteyen O'dur..."**[52] çağrısı bize insanın yeryüzünü düzenli ve yaşanabilir hâle getirme konusunda sorumlu olduğunu hatırlatır. İnsan; doğayı, canlıları ve çevreyi koruyarak bu emanete sahip çıkmalıdır. Biz Müslümanlara düşen, nimetlerin sahibi olan Allah'a (cc) şükrederek yaşamak, verilen nimetleri emanet ve sorumluluk bilinciyle kullanmaktır.

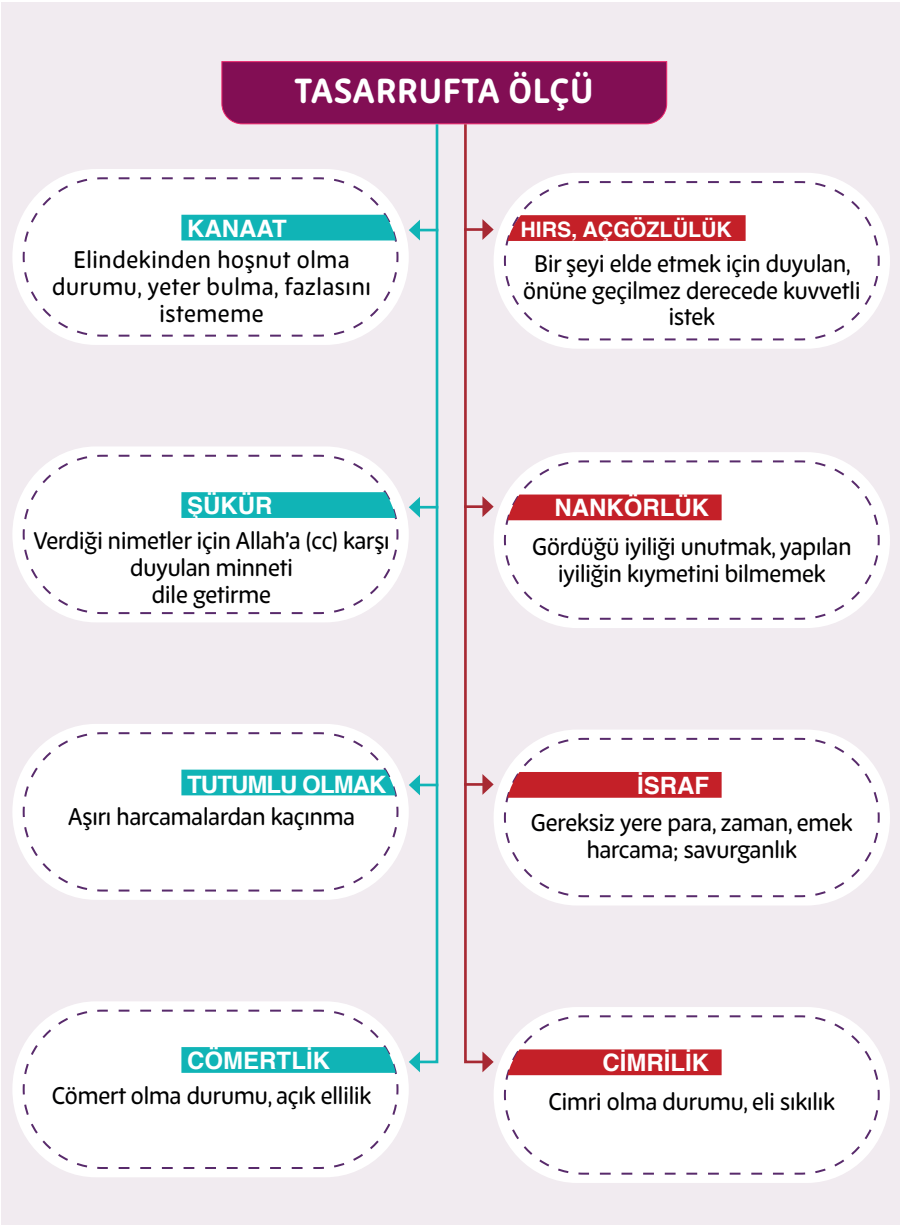
Görsel 3.9
Dua, Yüce Allah'ın verdiği nimetlere şükretmektir.

Şükür; sahip olduğumuz nimetlerin Allah'tan (cc) geldiğini bilmek ve bunun için O'na teşekkür etmektir. Şükür, görülen iyiliğe karşı memnuniyet duyma ve yapılan iyiliğin kıymetini bilme demektir. Terim olarak ise şükür; Rabbimizin verdiği nimetleri fark edip O'na kalpten teşekkür etmek, bunu dil ile söylemek ve O'nun emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınmaktır.[53] Peygamber Efendimiz, *"Yiyip şükreden kimse sabrederek oruç tutan kimse gibidir."*[54] buyurmuştur. Nimetleri bilinçli ve ölçülü kullanmak, Yüce Allah'a karşı şükrümüzün bir göstergesidir. Şükür, insanda kanaat duygusunun gelişmesini sağlar. **Kanaat**; insanın elindekiyle yetinmesi, yaşamak için zorunlu olan ihtiyaçları dışında kalan konularda aşırıya kaçmamasıdır.[55]

"Gerçek zenginlik, mal çokluğu değil gönül tokluğudur."
(Buhari, "Rikak", 15)

İnsanın elindeki nimetleri bilinçsiz kullanması ise israfa yol açar. **İsraf**; saçıp savurma, harcamalarda ölçüyü aşma, sahip olduğu nimetleri gereksiz yere tüketme demektir.[56] Okul, hastane, cami gibi herkese ait olan kamu mallarına zarar verilmesi ile su, elektrik gibi doğal kaynakların dikkatsizce kullanılması da israftır. Herkesin ortak hakkı olan kaynakları israf eden kul hakkına girer. Bu sebeple Müslüman; israftan kaçınır, kendisine verilenle yetinerek kanaat eder. Başkalarının sahip olduklarına göz dikmez. Bu güzel ahlak sayesinde dünyada huzura kavuşur.

Bilgi Görseli 3.5

Tasarrufta Ölçü

Peygamber Efendimiz, dünya malına hırsın insanı doyumsuzluğa sürüklediğini; kanaat, iffet ve sabrın ise huzur getirdiğini sözleriyle ifade etmiş, yaşantısıyla da ortaya koymuştur. Sevgili Peygamberimizin son derece mütevazı hayatını incelediğimizde karşımıza çıkan şu örnekler bize şükür, kanaat ve sabrı en güzel şekilde gösterir: Âlemlere rahmet olarak gönderilen[57] Peygamberimiz kendini ashabından üstün görmez, onların arasında sade bir insan gibi oturur, bu yüzden de yabancılar tarafından kolayca ayırt edilemezdi.[58] İnsanların kendisini aşırı şekilde övmesini istemez, *"Ben ancak Allah'ın kulu ve resulüyüm."*[59] diyerek tevazusunu açıkça ortaya koyardı. Dünya malına karşı mesafeli davranır, elindekileri ihtiyaç sahipleriyle paylaşırdı. Ashabına, hırsla istenen malın hayır getirmeyeceğini söylerdi.[60] Rahat ve lüks bir hayatı tercih etmeyip dünyanın geçici bir konak yeri olduğunu anlatırdı.[61] O, bütün yaşamıyla ümmetine sade, ölçülü ve alçakgönüllü bir hayatın en güzel örneğini sunmuştur.

Etkinlik-3

Adı	Tasarrufta Ölçü
Amaç	Tasarrufta ölçümüzle ilgili Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme
Süre	25 dk.

Ön Hazırlık

1. Aşağıda numaraları verilen ayetlerin meallerini Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan kaynaklardan bularak karşılarına yazınız.

2. Ayetlerde geçen tasarrufta ölçüyle ilgili kavramları belirleyiniz.

Ayet Numarası	Ayet Meali
Araf suresi 31. ayet.	
Enam suresi 141. ayet.	
İsra suresi 26. ayet.	
Bakara suresi 172. ayet.	
Maide suresi 88. ayet.	
Bakara suresi 152. ayet.	

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Ayetlerde belirlediğiniz kavramları kanaat ve israf çerçevesinde sınıflandırınız. Aşağıdaki kavramların yanına ilgili ayet numaralarını yazınız.

Kanaat:

İsraf:

2. Bu ayetlerin verdiği mesajlardan yola çıkarak kanaatkâr olma, şükretme ve israftan kaçınma konularında birer temel kural belirleyiniz.

3. Belirlediğiniz bu kuralları günlük hayatınıza nasıl yansıtabilirsiniz? Birer örnek vererek açıklayınız.

Değerlendirme

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. İnsan sahip olduğu nimetleri nasıl kullanmalıdır? Açıklayınız.

2. Nimetlerin değerini bilen biri bunu nasıl ortaya koyar?

3. İsraftan uzak duran bir insan günlük hayatta nasıl davranır? Bir örnekle açıklayınız.

Görsel 3.10
Abdest alırken bile suyu israf etmemeliyiz.

Müslüman'ın kendisine verilen nimetleri ölçülü kullanması ve israftan kaçınması gerekir. Kur'an-ı Kerim'de **"Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır."** buyrulur.[62]

İsrafı önlemenin en önemli yollarından biri istek ile ihtiyaç arasındaki farkı doğru belirleyebilmektir. Bir şeyi satın almadan önce bu şeye gerçekten ihtiyacımız olup olmadığını sorgulamamız gerekir. Sevgili Peygamberimizin *"İsraf ve savurganlığa kaçmadan, böbürlenmeden yiyiniz, içiniz, giyiniz ve sadaka veriniz."*[63] hadisiyle bize öğütlediği yol da budur. Günümüzde ihtiyaç dışı yapılan alışverişler, aşırı tüketime yol açmakta; bu durum da kuraklık, küresel ısınma, su ve hava kirliliği gibi çevre sorunlarını doğurmaktadır. Bunları önlemek için kaynakları bilinçli kullanmak, gereksiz harcamalardan kaçınmak ve israfı önlemek güzel dinimizin ortaya koyduğu ilahi ölçüye uymak anlamına gelir.

Konuyla İlgili
Daha Fazla Etkinlik

Sıra Sizde

Semra ihtiyacı olan kalemi almak için kırtasiyeye gitti. Kalemi aldıktan sonra gözü defterlere takıldı, bir tanesini çok beğendi. Evde benzer özelliklerde henüz kullanmadığı üç dört defteri olduğunu hatırladı. Ama defterin rengi çok güzeldi ve Semra kendisine engel olamayarak defteri satın aldı.

Semra'nın bu deftere gerçekten ihtiyacı var mıydı? Sen olsaydın nasıl davranırdın?

DÜŞÜN	EŞLEŞ	YAZ
Sorunun cevabını düşününüz.	Sıra arkadaşınızla eşleşerek cevap hakkındaki görüşlerinizi birlikte değerlendiriniz.	Ulaştığınız ortak görüşleri sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kontrol Noktası

Aşağıdaki metni okuyup soruyu cevaplayınız.

"Bir gün Sad bin Ebu Vakkas abdest alırken Resulullah onun yanına uğramıştı. 'Bu ne israf?' buyurdu. Sad, 'Abdestte de mi israf olur?' diye sorunca Resulullah, 'Evet, akan bir nehirde(n) bile (abdest alıyor) olsan (israf olur).' diye cevap verdi."

(İbni Mace, "Taharet", 48)

Hadisten hareketle günlük hayatınızda nimetlerden faydalanırken nelere dikkat etmeniz gerektiğini örneklerle açıklayınız.

3.4. ALLAH'IN GÜZEL İSİMLERİ: HAFİZ, VEDUD, KERİM

Konuya Başlarken

Aşağıdaki tabloda Yüce Allah'ın biz kullarıyla olan ilişkisine dair üç cümle verilmiştir. Her cümle için günlük hayatınızdan birer örnek yazınız.

CÜMLE	ÖRNEK
Allah (cc), kullarını korur.	
Allah (cc), kullarını sever.	
Allah (cc), kullarına nimetler verir.	

Görsel 3.11
"el-Hafiz" hüsnühattı

Görsel 3.12
"el-Vedud" hüsnühattı

Görsel 3.13
"el-Kerim" hüsnühattı

Hafiz, Rabbimizin güzel isimlerinden biridir. Korumak, görüp gözetmek anlamlarına gelen hıfz kelimesinden türemiştir. Hafiz; yaratmış olduğu bütün varlıkları rızıklandıran, koruyan, görüp gözeten ve her şeyi ayrıntısıyla bilen demektir.[64] Allah (cc), kâinattaki en küçük zerreden en büyük yıldıza kadar her şeyi gözetimi altında tutar. Hiçbir varlık O'nun bilgisi ve koruması dışında kalamaz. Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de **"... Allah en iyi koruyandır ve O, merhametlilerin en merhametlisidir."**[65] buyrulur.

Hafiz olan Rabbimiz varlıkların arasındaki ölçü ve düzeni de korur. Gece ile gündüzün birbirini izlemesi, mevsimlerin düzenli şekilde değişmesi, canlıların hayatlarını sürdürebilmesi bu düzenin örneklerindendir. Kur'an-ı Kerim'de **"... Rabbim her şeyi koruyup gözetendir."**[66] buyrularak kâinattaki hiçbir şeyin başıboş bırakılmadığı ifade edilir.

Vedud ismi ise salih kullarını çok seven, onlar tarafından çok sevilen ve sevilmeye en layık olan demektir.[67] Bu sevgiyle Rabbimiz insanlara hayat verir, sayısız nimetler bahşeder. Kullarını yalnız bırakmaz ve kendisine yönelenleri geri çevirmez. Kur'an-ı Kerim'de **"O, çok bağışlayandır, çok sevendir."**[68] buyrulur. **"Rabbinizden bağışlanma dileyin; sonra O'na tevbe edin. Muhakkak ki Rabbim çok merhametlidir, (müminleri) çok sever."**[69] ayetinde ise Allah'ın (cc) kullarına olan sevgisi ve merhameti birlikte vurgulanmıştır.

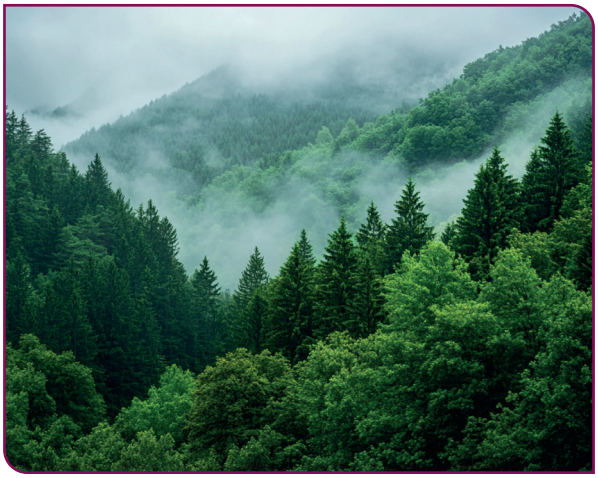
Kerim ismi de sonsuz cömertlik sahibi olan, kullarına bol bol nimetler veren ve lütfunu hiçbir zaman eksiltmeyen anlamına gelir.[70] Soluduğumuz havadan içtiğimiz suya, sevdiğimiz insanlardan gördüğümüz bütün güzelliklere kadar her şey Yüce Allah'ın bize ikramıdır. Bütün bu nimetler karşısında nankörlük eden insana Kur'an-ı Kerim'de şöyle seslenilir: **"Ey insan! Seni yaratan, şekillendirip ölçülü yapan, dilediği biçimde seni oluşturan cömert Rabbine karşı seni ne aldattı?"**[71] Oysa kendisini inkâr edenlere bile verdiği rızkı kesmeyen, hata yapanları hemen cezalandırmayıp tövbe etmeleri için onlara süre tanıyan yine Kerim olan Rabbimizdir.

Görsel 3.14

Görsel 3.15

Görsel 3.16

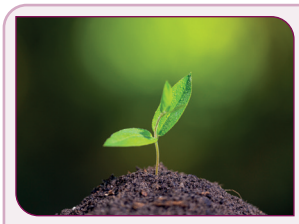

Görsel 3.17

Kâinattaki her türlü güzellik Rabbimizin bizi koruyup gözettiğini, bize olan sevgisini ve cömertliğini hatırlatır.

Sıra Sizde

1. Metinleri dikkatlice okuyunuz.

Görsel 3.18

Elma Çekirdeği

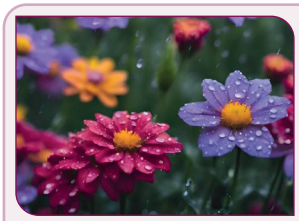
Küçücük bir elma çekirdeği düşünün. Toprağın altına girdiğinde ne kadar savunmasızdır değil mi? Oysa çekirdeğin içinde koca bir ağacın planı saklıdır. Kışın dondurucu soğuğunda, toprağın karanlığında hiç bozulmadan bekler. Bahar geldiğinde ise sapasağlam dışarı çıkar ve filizlenir. En küçük hücreden dev gezegenlere kadar kâinattaki her şeyi bir düzen içinde tutan ve kaybolmaktan koruyan bir güç vardır.

Görsel 3.19

Anne Kuş ve Yavruları

Bir anne kuş, yavruları yumurtadan çıktığı andan itibaren onları beslemek için her gün defalarca yuvasından uçar. Yorulsa da acıksa da yavrularını doyurmak için durmadan çabalar. Yavrular büyüdükçe annelerinin sesini diğer kuşların sesleri arasından ayırt etmeye başlar. Annelerini tanır, ona yaklaşır, ondan uzak kalmak istemezler. Aralarındaki bu kopmaz bağı ve şefkati onların kalbine kim yerleştirmiş olabilir? Kâinattaki bütün canlıların kalbini sevgiyle dolduran, hem yarattıklarını çok seven hem de sevilmeye en layık olan yüce bir varlık vardır.

Görsel 3.20

Yağmur Damlaları

Yağmurun gökyüzünden süzülerek yağışını hiç izlediniz mi? Yağmur damlaları yere inerken kimin bahçesine düşeceğini seçemez. Çiçeğe de kurumuş toprağa da susamış bir karıncaya da aynı cömertlikle yağar. Kuruyan toprak onunla canlanır, tüm canlılar onunla hayat bulur. Bir damla su, toprağın altındaki tohumu uyandırırken bir diğeri nehirlere karışıp denizlere ulaşır. Üstelik bu yağmur, biz hiçbir şey yapmasak da sürekli devam eder; eksilmez ve karşılığında bizden bir şey beklenmez. Kâinattaki bütün canlılara durmaksızın nimetler veren, her zaman beklenenden fazlasını lütfeden ve kapısına geleni asla boş çevirmeyen sonsuz bir cömertlik sahibi vardır.

(Metinler, yazar tarafından bu kitap için oluşturulmuştur.)

2. Metinlerde Allah'ın (cc) üç güzel ismi gizlenmiştir. Her metinden bulduğunuz ismi ve sizi bu isme götüren ifadeleri aşağıdaki tabloya yazınız.

Başlık	Bulunan İsim	İfadeler
Elma Çekirdeği	_____	_____ _____
Anne Kuş	_____	_____ _____
Yağmur Damlaları	_____	_____ _____

Etkinlik-4

Adı	Allah'ın Güzel İsimlerini Araştırıyorum
Amaç	Metinlerde geçen Allah'ın (cc) güzel isimlerinin İslam'daki yeri ve önemini araştırabilme
Süre	20 dk.

Ön Hazırlık

1. Karekodla verilen genel ağ adresindeki ses kayıtlarını dinleyiniz. Bu kayıtlarda Allah'ın (cc) güzel isimlerinden Hafiz, Vedud ve Kerim hakkında bilgiler verilmektedir.

2. Her bir isim için aşağıdaki soruları cevaplamak üzere notlar alınız.
   - Bu isimler bize Allah'ın (cc) hangi özelliklerini anlatmaktadır?
   - Bu isimleri bilmenin Allah'ı (cc) tanımamız açısından önemi nedir?

Yönerge

Aldığınız notlardan yararlanarak tablodaki soruları cevaplayınız.

	Bu isim bize Allah'ın (cc) hangi özelliklerini anlatmaktadır?	Bu ismi bilmenin Allah'ı (cc) tanımamız açısından önemi nedir?
Hafiz	_____ _____ _____	_____ _____ _____
Vedud	_____ _____ _____	_____ _____ _____
Kerim	_____ _____ _____	_____ _____ _____

Değerlendirme

Aşağıdaki cümleleri, öğrendiklerinizden yola çıkarak kendi düşüncelerinizle tamamlayınız.

- Hafiz ismini öğrendiğimde Allah'ın (cc)_____
_____ fark ettim.

- Vedud ismini öğrendiğimde Allah'ın (cc) _____
_____ fark ettim.

- Kerim ismini öğrendiğimde Allah'ın (cc) _____
_____ fark ettim.

Yüce Allah Hafiz ismiyle kâinattaki her şeyi korur ve gözetir. Hafiz isminin anlamını bilen bir Müslüman, her durumda Rabbinin koruması altında olduğunu düşünerek kendini güvende hisseder. Hafiz ismi, bizim için mahremiyet konusunda önemli bir ölçü ortaya koyar. Rabbimizin kullarını koruyup gözettiğini bildiğimizde bedenimiz, ailemiz, eşyamız ve kişisel bilgilerimize korunması gereken birer emanet olarak yaklaşırız. Mahremiyeti korumanın dinî bir sorumluluk olduğunu fark eder, hem kendimizin hem de başkalarının mahremiyetini korumaya özen gösteririz. İzinsiz olarak bir başkasının özel alanına girmez, eşyalarını karıştırmaz, sırları yaymaz ve kusurları araştırmayız.

Umarsız yaşarken biz
Dikkatsiz ve tedbirsiz
İhmal etmez tedbiri
Korur bizi El-Hafîz
(Mustafa Yılmaz, *Esmâu'l-Hüsnâ*, 38)

Vedud ismi Allah'ın (cc) salih kullarını çok sevdiğini ifade eder. Bu isim, din kardeşliğinin temelindeki sevgi bağıyla yakından ilişkilidir. Çünkü Allah'ın (cc) sevgisi yalnızca O'nunla kulu arasında kalmaz, insanların birbirini sevmesine de vesile olur. Rabbimiz **"İman edip de iyi davranışlarda bulunanlara gelince çok merhametli olan Allah, onlar için (gönüllerde) bir sevgi yaratacaktır."**[72] ayetiyle sevginin kaynağının kendisi olduğunu bildirmiştir. Vedud isminin anlamını bildiğimizde din kardeşlerimize şefkatle yaklaşır, onları affeder, onların gönüllerini almaya çalışırız. Aramızdaki bağı güçlü tutmanın imanın bir gereği olduğunu biliriz.

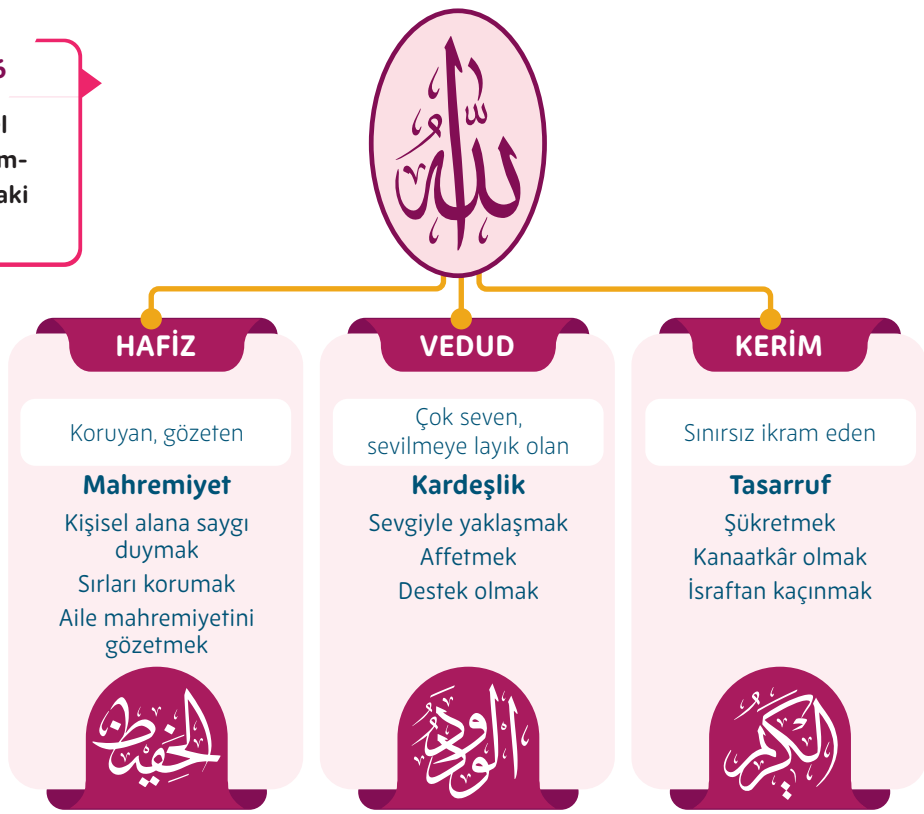
Bir iyilik istersen
İhsan eder O hemen
İyiliği çok seven
El-Vedûd'a dön hemen
(Mustafa Yılmaz, *Esmâu'l-Hüsnâ*, 48)

Allah (cc) kullarına karşı çok cömerttir ve Kerim ismiyle onlara sınırsız ikramlarda bulunur. Bu isim, elimizdeki nimetleri kullanırken ölçülü olma konusunda bize önemli bir sorumluluk yükler. Çünkü Allah'ın (cc) verdiği nimetler, soluduğumuz hava, içtiğimiz su, yediğimiz ekmek ve sahip olduğumuz imkânların her biri Yüce Rabbimizin bize bir lütfu ve emanetidir. Kerim isminin anlamını bildiğimizde sahip olduklarımız için Allah'a (cc) şükreder, ihtiyacımız kadarını kullanır ve israftan kaçınırız. Elimizdeki nimetleri başkalarıyla paylaşmaya özen gösteririz. Cömertlik ve kanaatle yaşar, Rabbimize olan şükrümüzü davranışlarımızla gösteririz.

Boldur lütfu ihsanı
Çok affeder nisyanı
Cömertlikle doldurur
El-Kerim her bir ânı
(Mustafa Yılmaz, *Esmâu'l-Hüsnâ*, 43)

Bilgi Görseli 3.6

Allah'ın (cc) güzel isimleri ve bu isimlerin hayatımızdaki yansımaları

Etkinlik-5

Adı	Yüce Allah'ın Güzel İsimlerini Buluyorum
Amaç	Allah'ın (cc) güzel isimlerini ayırt edebilme
Süre	20 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Aşağıdaki durumları okuyunuz. Her durumun Hafiz, Vedud ve Kerim isimlerinden hangisiyle ilişkili olabileceğini belirleyerek altındaki boşluğa yazınız.
   a. Öğle yemeğinde tabağınıza yiyebileceğinizden fazla yemek alıyorsunuz. Bir süre sonra hepsini bitiremeyeceğinizi fark ediyorsunuz.

      _____

   b. Ablanız sizden masasındaki kitabı getirmenizi rica etti. Kitabı ararken onun bazı şahsi eşyalarını koyduğu kutunun açık olduğunu fark ediyorsunuz. Ablanızın bu kutuyu karıştırmanıza izin vermediğini de biliyorsunuz.

      _____

   c. Sınıfınıza yeni bir öğrenci geldi. Kimseyi tanımıyor ve teneffüslerde hep tek başına oturuyor. Diğer arkadaşlarınız henüz onunla ilgilenmiyor.

      _____

   ç. Akşam yemeğinde anneniz ve babanız kendi aralarında özel bir konuyu konuşuyor. Ertesi gün okulda arkadaşlarınızla sohbet ederken konu ailelere geliyor ve siz de dün akşam yanınızda konuşulanları anlatmayı düşünüyorsunuz.

      _____

2. Verilen durumlarda siz olsaydınız nasıl davranırdınız? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

3 Aşağıdaki bilmecelerin Allah'ın (cc) Hafiz, Vedud, Kerim isimlerinden hangisiyle ilgili olduğunu yazınız.

Hazinesi tükenmez,
İkramı hiç eksilmez.
Öyle cömerttir ki O,
Kimse eli boş dönmez.

_____

Hem seven hem sevilen,
Kalplere huzur veren.
Şüphe duyulur mu hiç,
O sonsuz rahmetinden!

_____

Koruyup gözetene,
Yücelerin yücesine,
Sahipsiz değilim ben,
Sığınırım Rabbime.

_____

Değerlendirme

Hafiz, Vedud ve Kerim isimlerinin anlamını öğrenmiş bir Müslüman olarak günlük hayatınızda hangi davranışlara dikkat edersiniz? Her bir isim için birer örnek veriniz.

_____

_____

_____

Kontrol Noktası

Aşağıda verilen ayetlerin Hafiz, Vedud, Kerim isimlerinden hangisiyle ilişkili olduğunu belirtiniz. Belirttiğiniz ismi kendi cümlelerinizle tanımlayınız.

"... Eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım..." (İbrahim suresi 7. ayet).	İsim: _____ Tanım: _____
"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın..." (Al-i İmran suresi 31. ayet)	İsim: _____ Tanım: _____
"Hiçbir kimse yoktur ki, üzerinde koruyucu bulunmasın." (Tarık suresi 4. ayet)	İsim: _____ Tanım: _____

PERFORMANS GÖREVİ

Amaç:
- Mahremiyette ölçümüzü müşahede edebilme
- Kardeşlikte ölçümüzü idrak edebilme
- Tasarrufta ölçümüzle ilgili Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme

Görev: Bu çalışmada sizlerden mahremiyette ve kardeşlikte ölçüye dair çıkarımlarınızı içeren, tasarrufta ölçüyle ilgili Kur'an-ı Kerim meallerinden yararlandığınız bir poster hazırlamanız istenmektedir.

Beceriler: Müşahede etme, idrak etme, Kur'an-ı Kerim meallerine başvurma

Süre: Hazırlık: 2 hafta
Sınıf İçi Performans: 35 dakika

Ürün: Poster

Puanlama Yöntemi: Dereceli Puanlama Anahtarı ve Öz Değerlendirme Formu

Yönerge: ***Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.***

Hazırlık Aşaması

1. Hazırlayacağınız posterin değerlendirilmesinde kullanılacak Dereceli Puanlama Anahtarı'nı inceleyiniz.
2. Günlük yaşamınızda mahremiyet, kardeşlik ve tasarruf kavramlarıyla ilgili davranışların görülebileceği farklı ortamları (ev, okul, market vb.) gözlemleyiniz.
3. Bu üç konuyla ilgili birer örnek durum belirleyiniz ve not alınız; uygun şekilde fotoğraf veya çizimle destekleyiniz. Bu çalışmaları yaparken gizliliğe dikkat ediniz.
4. Konularla ilgili ayet veya hadis örneklerine yer veriniz.
5. Mahremiyet, kardeşlik ve tasarrufun İslam'a göre neden önemli olduğunu kısaca açıklayınız.
6. Gözlemlerinizden yola çıkarak İslam'a göre ölçülü davranış hakkında çıkarım yapınız.

Sınıf İçi Performans Aşaması

7. Hazırladığınız bilgiler ve görsellerle "Hayat Rehberimiz İslam" başlıklı bilgilendirici bir poster hazırlayınız.
8. Posterinizin düzenli olmasına dikkat ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri:

Bu çalışmada ortaya koyduğunuz ürün aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir.

- **Müşahede Etme:** Mahremiyette ölçü ile ilgili çıkarım yapma
- **İdrak Etme:** Kardeşlikte ölçü ile ilgili çıkarımlar yapma ve bu çıkarımları değerlendirme
- **Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma:** Tasarruf kavramlarına dair ayet meallerini inceleme ve bu ayetlerde vurgulanan temel hususları belirleme
- **İçerik:** Yönergede istenen bilgilere yer verme
- **Tasarım:** Posteri görsel açıdan zengin, dikkat çekici ve özenli hazırlama

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Ölçütler	Geliştirilmesi gerekir (1)	Kabul edilebilir (2)	Başarılı (3)	Puan
Müşahede Etme	Mahremiyetle ilgili merak edilen konular belirlenmemiş ya da sınırlı kalmıştır. İnceleme ve çıkarım yapılmamıştır.	Mahremiyetle ilgili konular belirlenmiş, bazı sorular sorulmuş ve kısmi inceleme yapılmıştır. Ancak ulaşılan çıkarımlar yetersizdir.	Mahremiyetle ilgili konular belirlenmiş, sorular sorulmuş ve çıkarımlar yapılmıştır.	
İdrak Etme	Kardeşlikte ölçü yeterince kavranamamış, açıklamalar eksik ve yetersiz kalmıştır.	Kardeşlik üzerine düşünülmüş ve bazı çıkarımlar yapılmıştır ancak bazı eksiklikler bulunmaktadır.	Kardeşlik konusu üzerinde derinlemesine düşünülmüş ve anlamlı çıkarımlar yapılmıştır.	
Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma	Konuyla ilgili ayetlere yer verilmemiş ya da ayetler konuyla doğru ilişkilendirilememiştir. Kavramlar belirlenememiş veya eksik belirlenmiştir.	Ayetler içeriklerine göre sınıflandırılmış ancak bu sınıflandırmaya dayalı çıkarımlar sınırlı kalmıştır. Günlük hayatla ilişkilendirme yapılmamıştır.	Ayet mealleri içeriklerine göre sınıflandırılmış, bu sınıflandırmadan hareketle anlamlı çıkarımlar yapılmış ve bu çıkarımlar günlük hayatla ilişkilendirilmiştir.	
İçerik	Hazırlanan posterde yönergede istenen bilgilerden en az üçü eksiktir. Görsel kullanılmamıştır.	Hazırlanan posterde yönergede istenen bilgilerden en az biri eksiktir. Görsel kullanımı yetersizdir.	Hazırlanan posterde yönergede istenen bilgiler tamdır. Görseller içeriğe uygundur.	
Tasarım	Poster görsel açıdan zengin, dikkat çekici ve özenli hazırlanmamıştır.	Poster görsel açıdan zengindir ancak dikkat çekici ve özenli hazırlanmamıştır.	Poster görsel açıdan zengin, dikkat çekici ve özenli hazırlanmıştır.	
Toplam				

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Bu form, kendi performansınızı değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda verilen maddeleri dikkatlice okuyunuz ve her bir madde için size en uygun seçeneği (X) ile işaretleyiniz. Bu değerlendirme not verme amacıyla değil güçlü yönlerinizi ve geliştirilmesi gereken alanları belirlemek amacıyla kullanılacaktır.

	İFADELER	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Posteri hazırlamadan önce konuyla ilgili hazırlık yaptım.			
2	Çalışma süresince ilgili ve istekliydim.			
3	Çalışma süresince elde ettiğim bilgileri doğru şekilde kaydettim.			
4	Çalışmayı zamanında yaptım.			
5	Çalışmanın bütününü kendim yaptım.			
	Açıklama:			

Aşağıdaki soruları, çalışmayla ilgili görüşlerinizi dikkate alarak cevaplayınız.
Öğretmeninizin çalışmanızla ilgili geri bildirimini "Öğretmenin Yorumu" bölümüne yazınız.

1 Çalışma sırasında şu noktaları kolaylıkla yaptım:

2 Çalışma sırasında şu kısımlarda zorlandım:

3 Çalışmayı yeniden yapacak olsaydım şunlara dikkat ederdim:

Öğretmenin Yorumu:

ÜNİTE SONU ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

Üniteyle İlgili
Daha Fazla Soru

Aşağıdaki önermeleri okuyunuz. Önermelerin doğru veya yanlışlığını uygun kutucuğu işaretleyerek gösteriniz. Cevabınızın gerekçesini yazınız.

1. Kardeşler arasında anlaşmazlık çıktığında barışmak için ilk adımı atan kişi daha hayırlıdır.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

2. Din kardeşliği kan bağıyla oluşan bir yakınlıktır.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

3. Bir Müslüman; din kardeşine karşı dürüst olmalı, ona zarar vermemeli ve onu aldatmamalıdır.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

4. Kardeşler arasında anlaşmazlık yaşanması, kardeşlik bağının kopmasını gerektirir.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

5. Ümmet bilinci, farklı dil ve kültürlere sahip Müslümanların kardeş olduğunu ifade eder.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

Aşağıdaki tabloda verilen ayetlerin ilişkili olduğu kavramları belirleyerek uygun kutucukları işaretleyiniz. Gerektiğinde bir ayet için birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.

	Ayetler	İsraf	Şükür	Kanaat	Ölçülü Olma
6	"Eli sıkı olma, ölçüsüzce eli açık da olma; sonra kınanacak, kendi kendine hayıflanacak duruma düşersin!" (İsra suresi 29. ayet)				
7	"İçinden taze et (balık) yemeniz ve takacağınız bir süs (eşyası) çıkarmanız için denizi emrinize veren O'dur..." (Nahl suresi 14. ayet)				
8	"(O kullar), harcadıklarında ne israf ne de cimrilik ederler; ikisi arasında orta bir yol tutarlar." (Furkan suresi 67. ayet)				
9	"Allah'ın size helal ve temiz olarak verdiği rızıklardan yiyin…" (Maide suresi 88. ayet)				
10	"… dünya hayatının çekiciliğine göz dikme! Rabbinin sana verdiği nimetler daha hayırlı ve daha kalıcıdır." (Taha suresi 131. ayet)				

Aşağıdaki kutucuklarda İslam'da ölçülü olma konusuyla ilgili bazı kavramlar verilmiştir. Size yöneltilen soruları, kutucuklardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. Aynı harfi birden fazla soruya cevap olacak şekilde kullanabilirsiniz.

a	b	c	ç	d
Kanaat	Tesettür	Tasarruf	Ensar	İsraf

e	f	g	ğ
Ümmet	İtidal	Muhacir	Mahremiyet

11. İnsan davranışlarında aşırılıktan kaçınmayı, dengeli ve ölçülü olmayı anlatan kavram hangisidir?

_____

12. Özel hayata saygı gösterilmesini ve sınırların korunmasını ifade eden kavram hangisidir?

_____

13. Giyimde dinin belirlediği ölçülere uygun hareket etmeyi anlatan kavram hangisidir?

_____

14. Sahip olduklarıyla yetinmeyi bilen ve elindekinin kıymetini anlayan kişinin davranışını ifade eden kavram hangisidir?

_____

15. İnsanın kendisine bahşedilen nimetleri kullanmasıyla ilgili kavramlar hangileridir?

_____

16. Mekke'den Medine'ye hicret edenler ile onlara yardım eden Medineli Müslümanlar hangi kavramlarla ifade edilir?

_____

17. Bir peygamberin tebliğ ettiği dine inananların meydana getirdiği topluluğu ifade eden kavram hangisidir?

_____

Aşağıdaki soruyu verilen sınıflandırma tablosunu kullanarak cevaplayınız.

18. Aşağıda Allah'ın (cc) Hafiz, Vedud ve Kerim isimleriyle ilgili kavramlar karışık olarak verilmiştir. Her kavramı uygun ismin altına yazınız. Bazı kavramlar birden fazla isimle ilişkili olabilir.

merhamet	**sevgi**	**şükür**	**mahremiyet**	**affetme**
şefkat	**gözetme**	**cömertlik**	**emanet**	**koruma**
güven	**kanaat**	**paylaşma**	**saygı**	**nimet**

HAFİZ	VEDUD	KERİM

Aşağıdaki 19-21. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

Aşağıda Emre'nin tatil günlüğünden bölümler yer almaktadır. Günlüğü okuyarak soruları cevaplayınız.

Emre'nin Tatil Günlüğü

1. Gün – Pazartesi

Bugün dedemlere geldik. Köyde bu yaz hava çok sıcak. Bahçedeki çiçekleri sulamak için suyu açtım. Sonra kenardaki topum dikkatimi çekti. Oyuna dalınca suyu açık bırakmışım. Dedem bunu fark edince "Yavrum, su gökten istediğimiz kadar yağmıyor." dedi. Hatamı anladım, hemen gidip musluğu kapattım.

2. Gün – Salı

Öğleden sonra kardeşim Zeynep, kuzenlerle oynamak için bahçeye çıkmıştı. Odasının önünden geçerken içeride masasının üzerindeki mor kapaklı, süslü defter gözüme çarptı. Girip baktım. Kapağında "Günlüğüm" yazıyordu. Bir an "Acaba açıp baksam mı?" diye düşündüm. "Ne yazmış olabilir ki? Acaba benden bahsediyor mudur?" Açıp okumak çok kolaydı, kimse de görmezdi. Ama açmadım, olduğu gibi bıraktım. Çünkü bu benim günlüğüm olsa başkasının okumasını istemezdim.

3. Gün – Çarşamba

Bugün köy meydanında toplu iftar vardı. Herkes sabahtan akşama kadar hazırlık yaptı. Köyün erkekleri uzun masaları yan yana dizdi. Ateşler yakıldı, kadınlar büyük tencerelerde yemekler pişirdi. Çocuklar bardakları, tabakları meydana taşıdı. Ben de dedemle birlikte ekmek sepetlerini getirdim. Akşam ezanı okunduğunda bütün köy meydandaydı. Yan yana oturduk, hep birlikte oruç açtık. Etrafıma şöyle bir baktım. Çoğunu tanımıyordum bile. Ama hepimiz aynı duayı okuduk, aynı sofraya oturduk, aynı ailedenmişiz gibi hissettik. Bizi bir araya getiren bu bağ ne kadar güçlüymüş.

19. Emre'nin dedesinin "Su, gökten istediğimiz kadar yağmıyor." sözünden ne anlıyorsunuz? Açıklayınız.

_____

_____

_____

20. Emre'nin, Zeynep'e ait günlüğü açıp okumamasının sebebi sizce ne olabilir? Düşüncelerinizi yazınız.

_____

_____

_____

21. Emre, tanımadığı insanlarla aynı sofrada otururken kendini onlara çok yakın hissetmiş, aralarında güçlü bir bağ olduğunu fark etmiştir. Sizce Emre'nin sözünü ettiği bu bağ nedir? Açıklayınız.

_____

_____

_____

Aşağıdaki 22-26. soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

22. Ali; izin almadan başkasının odasına girmez, arkadaşının özel bilgilerini başkasına anlatmaz ve kıyafet seçiminde uygun olanı tercih eder. Ali'nin bu güzel davranışları, aslında onun İslam'ın tavsiye ettiği itidal kavramına uygun yaşadığını gösterir. Ali'nin davranışlarından şu sonucu çıkarabiliriz: Mahremiyette ölçülü davranırsak ----

Bu parçada boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) hayatımızı helallere uyarak ve dengeli bir şekilde sürdürürüz.

B) çevremizdeki insanlarla güven ilişkisini sınırlandırmış oluruz.

C) sorumluluklarımızı bırakıp her ortamda dilediğimiz gibi hareket etmiş oluruz.

D) toplumsal kuralları dikkate almadan kendi isteklerimizi ön plana çıkarırız.

23. Bir öğretmen, sınıfındaki öğrencilerin birbirlerine karşı sergiledikleri selamlaşma, güzel söz söyleme, yardımlaşma, zor zamanda destek olma ve nezaketle uyarma gibi davranışları bir yıl boyunca gözlemlemiştir. Gözlemlerini aşağıdaki tabloda özetlemiştir.

Davranış	**Sıklığı**
Birbirine selam verme	Her zaman
Güzel söz söyleme, tatlı dilli olma	Çoğunlukla
İhtiyacı olan arkadaşına yardım etme	Çoğunlukla
Arkadaşı üzgünken yanında olma	Her zaman
Hata yaptığında arkadaşını nezaketle uyarma	Bazen

Bu öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Sınıfta daha çok bireysel hareket etmeyi tercih ederler.

B) Birbirlerine karşı saygılı ve özenli davranırlar.

C) Birbirlerinin sevincini ve üzüntüsünü paylaşmaktan kaçınırlar.

D) Aralarındaki iletişimde nezakete önem vermezler.

24. I. Ahmet tabağına yiyebileceğinden fazla yemek alır.

II. Fatma her yemekten sonra verdiği nimetler için Allah'a (cc) dua eder.

III. Mehmet kendi yemeğini severek yer, başkalarının yemeğiyle ilgilenmez.

Bu davranışlar aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ilişkilendirilemez?

A) İsraf

B) Kanaat

C) Sabır

D) Şükür

25. Öğretmen, derste öğrencilerine "En son ne için şükrettiniz?" diye sorar ve herkesten birer şükür notu yazmasını ister. Üç öğrencinin yazdığı şükür notları aşağıda verilmiştir.

Yusuf:
Bugün babamla sabah namazına camiye gittik. Hava henüz karanlıktı ama cami doluydu. Yanımdaki insanlarla aynı anda ibadet etmek beni çok mutlu etti. Bu duyguyu kalbimize koyan Allah'a (cc) şükrettim.

Selin:
Dün gece şiddetli bir fırtına oldu. Rüzgâr uğulduyor, yağmur pencereye vuruyordu. Çok korktum ama sonra düşündüm. Evimiz sapasağlam ayakta, ailem yanımda ve hiçbirimize bir şey olmuyor. Bizi gözeten, koruyan ve her zaman yanımızda olan biri var. Rabbime şükrettim ve içim rahatladı.

Emir:
Hafta sonu dedemin bahçesine gittik. Çilekler kıpkırmızı olmuştu. Bu çilekleri kim büyüttü, bu tadı onlara kim verdi, onları bu renkle kim boyadı? Bize bu güzel nimetleri veren Allah'a (cc) şükrettim.

Öğrencilerin şükür sebepleri, sırasıyla Allah'ın (cc) aşağıdaki isimlerinden hangileriyle ilişkilidir?

	Yusuf	Selin	Emir
A)	Hafiz	Vedud	Kerim
B)	Vedud	Hafiz	Kerim
C)	Kerim	Hafiz	Vedud
D)	Vedud	Kerim	Hafiz

26. Kerem'in sınıfına yeni bir öğrenci gelir. Kimseyi tanımadığı için teneffüslerde hep tek başına oturur. Bunu fark eden Kerem yanına gider, ona selam verir ve onu arkadaş grubuna davet eder. Birkaç gün sonra yeni öğrenci, Kerem'e "Kendimi burada artık yalnız hissetmiyorum, sana çok teşekkür ederim." der.

Kerem'in bu davranışı aşağıdaki hadislerden en çok hangisiyle ilişkilidir?

A) "Müslümanların işleriyle ilgilenmeyen kimse onlardan değildir." (Taberani, el-Mu'cemü's-sağir, 2/131)

B) "Sizden biriniz kendisi için istediğini din kardeşi için de istemedikçe (gerçek manada) iman etmiş olmaz." (Tirmizi, "Sıfatü'l-kıyame", 59)

C) "... Bir Müslüman'ın din kardeşiyle üç günden fazla küs durması helâl olmaz!" (Buhari, "Edeb", 62)

D) "Müminler birbirini sevmede, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede tıpkı bir beden gibidir..." (Müslim, "Birr", 66)

Sonnotlar

1 bk. Sürmeli vd., "itidal", 185.
2 Bakara suresi 143. ayet.
3 bk. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 3/199.
4 bk. Taberani, *el-Mu'cemü'l-kebir*, 11/170.
5 bk. Sürmeli vd., "haram", 121; "helal", 131.
6 Genel ağdan alınmıştır.
7 bk. Tirmizi, "Salat", 148.
8 bk. Buhari, "Nikâh", 46.
9 bk. Buhari, "İstizan" 13.
10 bk. Sürmeli vd., "tesettür", 363.
11 Araf suresi 26. ayet.
12 Ebu Davud, "Tereccül", 1.
13 bk. Nur suresi 58. ayet.
14 bk. Nur suresi 27. ayet.
15 Buhari, "İstizan", 13.
16 Ebu Davud, "Edeb", 127-128.
17 bk. Martı vd., *Sorularla Mahremiyet Bilinci*, 32-33.
18 bk. Martı vd., *Sorularla Mahremiyet Bilinci*, 67.
19 Hucurat suresi 12. ayet.
20 bk. Buhari, "Edeb", 57.
21 bk. Müslim, "Birr", 70.
22 bk. Ebu Davud, "Vitr", 23.
23 Araf suresi 26. ayet.
24 Ebu Davud, "Edeb", 35.
25 Ahmed bin Hanbel, *el- Müsned*, 5/280.
26 bk. *Güncel Türkçe Sözlük*, "kardeş".
27 Hucurat suresi 10. ayet.
28 Tirmizi, "Birr", 18.
29 Tirmizi, "Sıfatü'l-kıyâme", 59.
30 Nisa suresi 58. ayet.
31 Ebu Davud, "Edeb", 60.
32 bk. Buhari, "Mezalim", 5.
33 Müslim, "Birr", 66.
34 bk. Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned,* 5/411.
35 bk. Algül, "Muâhât", 30/314-315; bk. Çağrıcı, "Kardeşlik", 24/485-486.
36 bk. Bozkurt – Küçükaşcı, "Medine", 28/305-311; bk. Algül, "Ensar", 11/251-252.
37 Buhari, "Edeb", 57.
38 bk. Müslim, "İman", 93; Tirmizi, "Birr", 36.
39 bk. Müslim, "Selam", 5.
40 Tirmizi, "Birr", 15.
41 Tirmizi, "Birr", 58.
42 Buhari, "İsti'zan", 9.
43 bk. Hucurat suresi 9-10. ayetler.
44 bk. Sürmeli vd., "ümmet", 373.
45 Enbiya suresi 92. ayet.
46 Al-i İmran suresi 110. ayet.
47 Taberani, *el-Mu'cemü's-sağir*, 2/131.
48 *Güncel Türkçe Sözlük*, "tasarruf".
49 Hadid suresi 7. ayet.
50 bk. Sürmeli vd., "nimet", 282.
51 İbrahim suresi 34. ayet.
52 Hud suresi 61. ayet.
53 bk. Sürmeli vd., "şükür", 344.
54 İbni Mace, "Sıyam", 55.
55 bk. Sürmeli vd., "kanaat", 194.
56 bk. Sürmeli vd., "israf", 178-179.
57 Enbiya suresi 107. ayet.
58 bk. Buhari, "İlim", 6.
59 bk. Buhari, "Enbiya", 48.
60 bk. Nesai, "Zekât", 93.
61 Tirmizi, "Zühd", 44.
62 Furkan suresi 67. ayet.
63 Nesai, "Zekât", 66.
64 bk. Sürmeli vd., "Hafiz", 114.
65 Yusuf suresi 64. ayet.
66 Hud suresi 57. ayet.
67 bk. Topaloğlu, "Vedûd", 42/598-599; Sürmeli vd., "Vedûd", 382.
68 Buruc suresi 14. ayet.
69 Hud suresi 90. ayet.
70 bk. Topaloğlu, "Kerîm", 25/287-288; Sürmeli vd., "Kerîm", 202.
71 İnfitar suresi 6-8 ayetler.
72 Meryem suresi 96. ayet.

4. ÜNİTE

İSLAM'LA DEĞERLENEN HAYATIMIZ

4.1. Müslüman İrade Sahibidir
4.2. Müslüman İlim ile Yücelir
4.3. Müslüman Hayâ ile Güzelleşir
4.4. Allah'ın Güzel İsimleri: Muktedir, Hakim, Cemil

Ünite Dosyası

Bu ünitede öğrenilecek kavramlar

- edep
- hayâ
- ilim
- irade
- nezaket

Ünite Sunusu

Bu ünitede sizlerden

- Müslüman'ın iradesine sahip çıkmasını ve onu bilinçli biçimde kullanmasını müşahede edebilmeniz,
- Müslüman'ın ilimle yücelmesini idrak edebilmeniz,
- Müslüman'ın hayâ ile güzelleşmesini anlayabilmeniz,
- Allah'ın (cc) güzel isimlerini (Muktedir, Hakim, Cemil) ayırt edebilmeniz

beklenmektedir.

Üniteye Başlarken

Günlük hayatta bazı insanların işlerini zamanında yaptığını, sorumluluklarını aksatmadığını, öğrenmeye istekli olduğunu ve ilişkilerine özen gösterdiğini fark edebiliriz. Bu kişiler konuşurken kırıcı olmamaya dikkat eder, başkalarıyla ilişkilerinde saygılı davranmaya çalışır. Böyle güzel nitelikler, insanın hem kendisine hem de çevresine karşı daha duyarlı olmasını sağlar. Dinimiz de tercihlerimizi bilinçli yapmamızı, kendimizi geliştirmemizi ve davranışlarımızı güzelleştirmemizi ister. Çünkü öğrenmeye önem verdiğimizde, kendimizi kontrol edip ölçülü davrandığımızda hem daha düzenli yaşar hem de çevremizdekilerle daha sağlıklı ilişkiler kurarız.

Çevrenizde bu davranışlardan hangilerini gözlemliyorsunuz? Bunların insanların hayatını nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

4.1. MÜSLÜMAN İRADE SAHİBİDİR

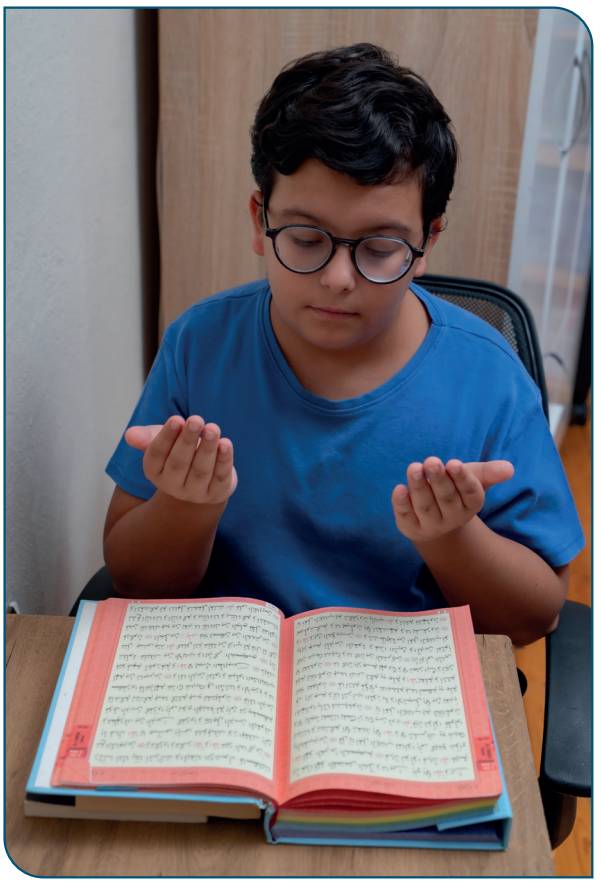
Konuya Başlarken

Aşağıdaki soruların cevaplarıyla ilgili düşüncelerinizi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. Sizce "Bugünkü işi yarına bırakma." atasözü hangi konuda öğüt vermektedir?
2. Bir işi vaktinde yapmanın insana ne gibi faydaları olur?
3. Sorumluluklarını geciktiren bir kişi hangi güçlüklerle karşılaşabilir?

Peygamber Efendimiz şöyle dua ederdi: "... Allah'ım! Âcizlikten ve tembellikten sana sığınırım..." (Müslim, "Zikir", 73)

İnsan; düşünebilen, karar verebilen ve yaptığı davranışları seçebilen bir varlıktır. Hayatı boyunca birçok konuda tercih yapar. Bir işi yapıp yapmamaya, bir sözü söyleyip söylememeye, doğru olanı seçip seçmemeye kendisi karar verir. İşte insanın düşünüp karar verebilmesine **irade** denir.[1] İrade, önümüzdeki seçeneklerden birini bilinçli biçimde tercih etmemizi sağlayan önemli bir özelliktir.

Görsel 4.1
Kur'an'ı düzenli okuyup dua etmek iradeyi güçlendirir.

Yüce Allah, insanı akıl ve irade sahibi olarak yaratmıştır. Bu sayede insan doğru ile yanlışı ayırt edebilir, davranışlarının sonucunu düşünebilir ve yaptığı seçimlerden sorumlu olur. Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle bildirilir: **"Şüphesiz biz ona yolu gösterdik ister şükredici olur ister nankör."**[2] Bu ayet, Rabbimizin insana doğru yolu gösterdiğini ve tercihi ona bıraktığını anlatmaktadır. İnsan bu nedenle yaptıklarından sorumludur. Müslüman da bu sorumluluğun farkında olan kişidir. O, neyi neden yaptığını düşünür ve hayatını gelişigüzel değil bilinçli biçimde yaşamaya çalışır.

Müslüman'ın iradesi, günlük hayatta yaptığı tercihlerde görülür. İradesine sahip çıkan Müslüman; ödevlerini vaktinde yapar, öfkesini kontrol eder, arkadaşlarına karşı nazik olur, zamanını iyi değerlendirir ve sorumluluklarını yerine getirir. İnsan bazen kolayına geleni veya hoşuna gideni seçmek isteyebilir. Ancak Müslüman, böyle anlarda her istediğini hemen yapmaz. Kendini kontrol eder ve doğru olanı seçmeye çalışır. Böylece hayatını anlık isteklerine göre değil değerlerine göre yönlendirir.

İrade, insanın ibadetlerini gereği gibi yerine getirmesinde çok önemlidir. Namazı vaktinde kılmak, orucu sabırla tutmak, Kur'an okumaya zaman ayırmak, dua etmeye özen göstermek ve güzel davranışlarda devamlı olmak güçlü bir irade ister. Çünkü insan bazen üşenebilir, ertelemek isteyebilir veya başka şeylerle meşgul olabilir. Fakat Müslüman, ibadetlerin Allah'ın (cc) emri olduğunu bilir ve nefsinin her isteğine uymaz. Yapması gerekeni zamanında yapmaya çalışır. Böylece iradesini eğitir, sorumluluk bilincini güçlendirir.

"İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder."
(Necm suresi 39. ayet)

Peygamber Efendimiz bir hadisinde *"Güçlü kimse güreşte rakibini yenen değil öfke anında kendisine hâkim olandır."*[3] buyurmuştur. Bu hadis, asıl gücümüzün kendimizi yönetebilmemiz olduğunu gösterir. Öfkelendiğinde kırıcı söz söylememek, bağırmamak, aceleyle yanlış bir karar vermemek ve kendine hâkim olmak güçlü bir iradenin göstergesidir.

Müslüman, iradesini güzel işlerde kullanmaya çalışır. Kur'an-ı Kerim'de **"Öyleyse bir işi bitirince diğerine koyul."**[4] buyrularak boş, düzensiz ve amaçsız bir hayattan uzak durmamız öğütlenir. Bu nedenle bir işimizi tamamladığımızda faydalı başka bir işle meşgul olmamız gerekir.

Görsel 4.2
Düzenli ibadet, iradeyi güçlendirir.

Tembellik, dağınıklık ve erteleme zamanla kötü alışkanlıklara dönüşebilir. Buna karşılık planlı olmak, görevleri zamanında yerine getirmek, çalışmaya devam etmek ve faydalı işlerle meşgul olmak güzel alışkanlıklar kazanmamıza yardımcı olur.

Etkinlik-1

Adı	Yusuf'un Kararı
Amaç	Müslüman'ın iradesine sahip çıkmasını ve onu bilinçli biçimde kullanmasını müşahede edebilme
Süre	25 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Müslüman'ın iradesine sahip çıkması ve onu bilinçli biçimde kullanmasıyla ilgili merak ettiklerinizi şemada boş bırakılan yerlere yazınız.

1. Müslüman'ın iradesine sahip çıkması ve onu bilinçli biçimde kullanmasıyla ilgili belirlediğiniz konular hakkında iki soru oluşturunuz.

a. .....

b. .....

2. Aşağıdaki örnek olayı okuyunuz ve soruların cevaplarını sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yusuf'un Tercihi

Yusuf, ertesi gün yapılacak sosyal bilgiler sınavı için akşamdan hazırlık yapmaya karar vermiştir. Eve geldiğinde biraz dinlenir. Sonra akşam namazını kılıp ödevlerini yapmayı düşünür. Tam bu sırada kuzeni ona mesaj atar ve birlikte çevrim içi oyun oynamayı teklif eder. Yusuf, biraz oynayıp sonra çalışırım, diye düşünür. Oyuna başlayınca zamanın nasıl geçtiğini fark etmez. Annesi onu birkaç kez ödevini yapması için uyarır. Yusuf ise "Birazdan yapacağım." der. Oyun bitince bu kez kendini yorgun hisseder. Namazını geciktirmiş, ödevini yapamamış ve sınav için de çalışamamıştır. Yatağa girdiğinde huzursuz olur. Çünkü yapması gerekenleri bildiği hâlde onları zamanında yerine getirememiştir. Sabah olduğunda uykusunu yeterince alamamış bir şekilde okula gider. Sınavda öğretmeninin sorduğu bazı soruları cevaplayamaz. O gün Yusuf, akşam yaptığı tercihin bütün gününü etkilediğini anlar.

a. Yusuf'un yaptığı tercih hangi sonuçlara yol açmıştır?

b. Yusuf aynı durumla tekrar karşılaşırsa ne yapmalıdır?

c. Sizce Yusuf'u en çok ne zorlamıştır?

ç. Merak ettiğiniz konuların Yusuf'un tercihleriyle ilişkisi ne olabilir?

4. Sınıfta yapılan paylaşımlardan hareketle aşağıdaki cümleleri tamamlayınız.

• Müslüman, iradesine sahip çıkmalıdır çünkü _____

_____

• İbadetlerde ve günlük sorumluluklarda iradeli davranmak önemlidir çünkü _____

_____

• Yapılması gereken işi ertelemek insana zarar verir çünkü _____

_____

Değerlendirme

Yusuf'un yaşadıklarından yola çıkarak kendi hayatınızda iradenizi bilinçli kullandığınız durumlara örnekler yazınız.

_____

_____

Bedenimiz, ruhumuz, zamanımız ve sahip olduğumuz imkânlar bize Rabbimizin verdiği birer emanettir. Bu yüzden Müslüman, bedenine ve iç dünyasına zarar verecek davranışlardan uzak durmaya çalışır. Sağlığına dikkat eder, temizliğe özen gösterir, uyku ve dinlenme düzenini önemser. Aynı zamanda ruhunu da güzel söz, güzel davranış, dua, ibadet ve faydalı bilgilerle beslemeye gayret eder. Kırıcı konuşmak, öfkeye kapılmak, tembelliğe alışmak ve vakti sürekli faydasız şeylerle geçirmek ise hem iç dünyamızı hem günlük hayatımızı olumsuz etkiler.

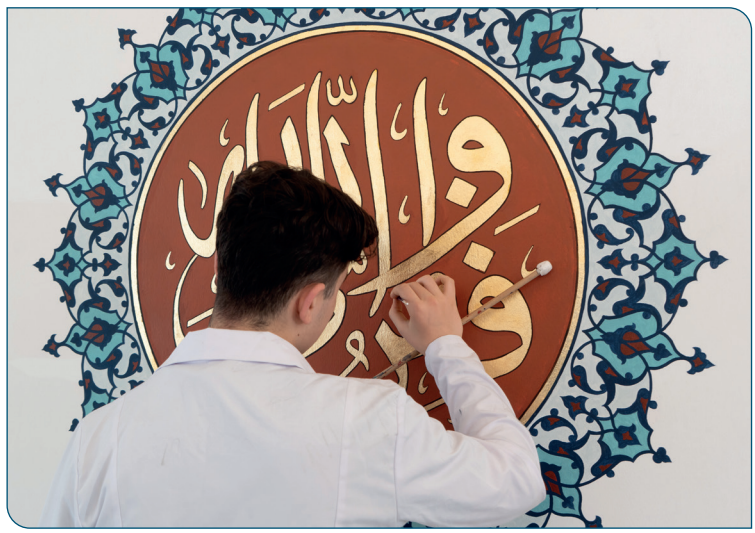
Emanet

Korunması, zarar verilmemesi ve sahibinin istediği şekilde özenle kullanılması gereken değer anlamına gelir.

(bk. Sürmeli vd., "emanet", 72)

Peygamber Efendimiz, insanların çoğunun değerini yeterince bilmediği iki nimete dikkat çekerek şöyle buyurmuştur: *"İki nimet vardır ki insanların çoğu onların kıymetini bilme konusunda aldanmıştır: Sağlık ve boş vakit."*[5] Bu hadis, sağlığımızın ve zamanımızın ne kadar değerli olduğunu gösterir. Sağlığı yerinde olan insan pek çok güzel işi yapabilir. Boş vakit de doğru değerlendirildiğinde kişiye bilgi, beceri ve güzel alışkanlıklar kazandırabilir. Bu yüzden Müslüman hem sağlığının hem de zamanının kıymetini bilmelidir.

İnsanın hayatı, tekrar ettiği davranışlarla şekillenir. Bir davranış sürekli yapılırsa zamanla alışkanlığa dönüşür. Alışkanlıkların kazanılmasında iradenin önemli bir yeri vardır. Güzel davranışları seçen kişi zamanla bunlara alışır. Buna karşılık sorumluluklarını sürekli erteleyen, vaktini boşa harcayan ve düzensiz yaşamayı alışkanlık hâline getiren kişi yanlış tutumlar geliştirebilir. Müslüman, güzel alışkanlıklar edinmek için iradesini doğru kullanmaya çalışmalıdır.

Görsel 4.3
Bir işi sabırla ve özenle yapmak, insanın iradesini güçlendirir.

Peygamber Efendimiz, güzel davranışlarda devamlılığın önemine dikkat çekmiştir. Bir hadisinde *"Allah katında en sevimli amel, az da olsa devamlı olanıdır."*[6] buyurmuştur. Bu hadis, iyi davranışların bir kez yapılıp bırakılmaması gerektiğini gösterir. Güçlü bir irade, sabırla kazanılan güzel alışkanlıkların sonucudur. Her gün belirli bir süre ders çalışmak, ev işlerine yardımcı olmak ve ibadetleri düzenli yapmaya gayret etmek irademizi güçlendirir. Çünkü insanı geliştiren şey, bir defalık yapılan büyük işler değil her gün sürdürülen küçük ve güzel davranışlardır.

İradesine sahip çıkan bir Müslüman, namazını vaktinde kılmaya özen gösterir. Kur'an-ı Kerim'de namazın müminler üzerine vakitleri belli bir farz olduğu bildirilir.[7] Bu yüzden namaz, gün içinde belli aralıklarla bize sorumluluğumuzu hatırlatır ve zamanımızı doğru değerlendirmeyi öğretir. Namaz için oyunu, ekranı ya da başka bir işi bırakabilmek irademizi güçlendirir. Oyunla görev arasında kaldığımızda görevi tercih etmek, derslerimize düzenli çalışmak, ailemize yardım etmek ve kibar olmaya özen göstermek gibi davranışlar iradeli olduğumuzu gösterir. Güçlü bir iradeye sahip olduğumuzda öfkemize yenik düşmez, önce sakinleşmeye çalışırız. Yanlış bir alışkanlığımızı fark ettiğimizde ise onu bırakmaya karar verir ve doğru davranışları sürdürmeye özen gösteririz.

Görsel 4.4
Namaz, doğru zamanda doğru olanı seçmeyi öğretir.

İradesine sahip çıkmak için insanın kendini tanıması gerekir. Hangi konuda çabuk yorulduğunu, hangi durumda ertelediğini, hangi alışkanlıkta zorlandığını fark eden kişi, kendini düzeltmek için daha bilinçli davranabilir. Bu yüzden zaman zaman kendimizi gözden geçirmeli, eksiklerimizi fark edip yanlışlarımızı düzeltmeye çalışmalı ve umudumuzu kaybetmeden sabırla yolumuza devam etmeliyiz. Çünkü irade bir anda güçlenmez; bunun için sabır, tekrar ve devamlılık gerekir.

Bilgi Görseli 4.1

İrade nasıl güçlenir?

Müslüman; bedenini, ruhunu, zamanını ve sahip olduğu imkânları bir emanet bilinciyle korumaya çalışır. Güzel alışkanlıklar kazanmak, ibadetlerde süreklilik sağlamak ve günlük sorumlulukları aksatmamak irade eğitimine bağlıdır. İradesine sahip çıkan kişi hem kendini daha iyi yönetir hem de daha dikkatli, düzenli ve güzel bir hayat yaşamaya gayret eder.

İradesi Güçlü Olan Kişi	İradesi Zayıf Olan Kişi
Yapması gerekeni geciktirmez.	Yapması gerekeni erteler.
Doğru olanı seçer.	Canının istediğini seçer.
Kendini kontrol eder	Kendini kontrol etmekte zorlanır.
Öfkelendiğinde sakinleşmeye çalışır.	Öfkesine yenik düşer.
Zamanını verimli kullanır.	Zamanını boşa harcar.
Ödevlerini zamanında yapar.	Ödevlerini geciktirir.
Verdiği sözü tutar.	Verdiği sözü tutmaz.
İbadetlerini aksatmamaya çalışır.	İbadetlerini geciktirir.
Küçük ama düzenli adımlar atar.	Başladığı işi sürdürmez.

Bilgi Görseli 4.2

İradesi güçlü ve zayıf olanların özellikleri

Konuyla İlgili
Daha Fazla Etkinlik

Sıra Sizde

Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruların cevaplarını altlarındaki boşluklara yazınız.

İnsan yaptığı her davranıştan sorumludur. Küçük iyilikler ya da hatalar bazen önemsiz gibi görünebilir. Ancak Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: "Kim zerre kadar hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu görür." (Zilzal suresi 7-8. ayetler) Bu ayetler, hiçbir davranışın karşılıksız kalmadığını hatırlatır. Peygamber Efendimiz de "... Sana fayda veren şeylere gayret et, Allah'tan yardım dile ve acze düşme..." (Müslim, "Kader", 34) buyurarak insanın faydalı işlerde çaba göstermesi gerektiğini bildirmiştir. Bu yüzden insan, yaptığı küçük işleri bile önemsemelidir. Ödevini zamanında yapmak, verilen bir görevi yerine getirmek veya faydalı bir işle meşgul olmak küçük gibi görünse de zamanla büyük sonuçlar doğurur. Düzenli çalışmak, insanın hem sorumluluklarını yerine getirmesine yardımcı olur hem de başarıya ulaşmasını kolaylaştırır. İnsan, yaptığı işlerin karşılığını alacağını bildiğinde daha istekli olur ve görevlerini yerine getirmeye gayret eder.

1. Metindeki ayetlere ve hadise göre küçük davranışların önemli olmasının sebebi nedir?

2. Düzenli çalışmak günlük hayatınızı nasıl etkiler? Paylaşınız.

3. Yaptığınız işlerin karşılığını alacağınızı bilmek, sorumluluklarınızı yerine getirme isteğinizi nasıl etkiler?

Kontrol Noktası

Aşağıdaki tabloda verilen davranışları okuyunuz. Bu davranışlardan iradesine sahip çıkan bir Müslüman'a uygun olanların başına ✓, uygun olmayanların başına ✗ koyunuz.

1		Yapması gereken bir işi zamanında yapmayıp ertelemek
2		Sinirlendiğinde hemen tepki vermek yerine sakinleşmeye çalışmak
3		İbadetlerini düzenli ve zamanında yerine getirmeye özen göstermek
4		Yapması gereken sorumluluklar varken anlık isteklerine göre hareket etmek
5		Harçlığını ihtiyaçlarına göre planlayarak kullanmak
6		Yanlış olduğunu bildiği bir davranışı arkadaşlarının etkisiyle yapmak
7		Verdiği sözleri yerine getirmek için çaba göstermek
8		Boş vaktini tamamen faydasız işlerle geçirmek
9		Kendine bir çalışma planı yapıp bu plana uymaya çalışmak
10		Kızdığında kırıcı sözler söylemek
11		Zor bir durumla karşılaştığında pes etmek yerine çözüm aramak
12		Teknoloji kullanım süresini sınırlandırıp buna uymaya çalışmak

1. ✓ ile işaretlediğiniz davranışlardan ikisini seçiniz ve bunların neden güçlü bir irade gerektirdiğini açıklayınız.

_____

_____

2. İradesi zayıf birinin hem kendisine hem de çevresindekilere verdiği zararlar neler olabilir?

_____

_____

3. Güçlü bir iradeye sahip olmak hayatınızı nasıl düzenler? Bir örnekle açıklayınız.

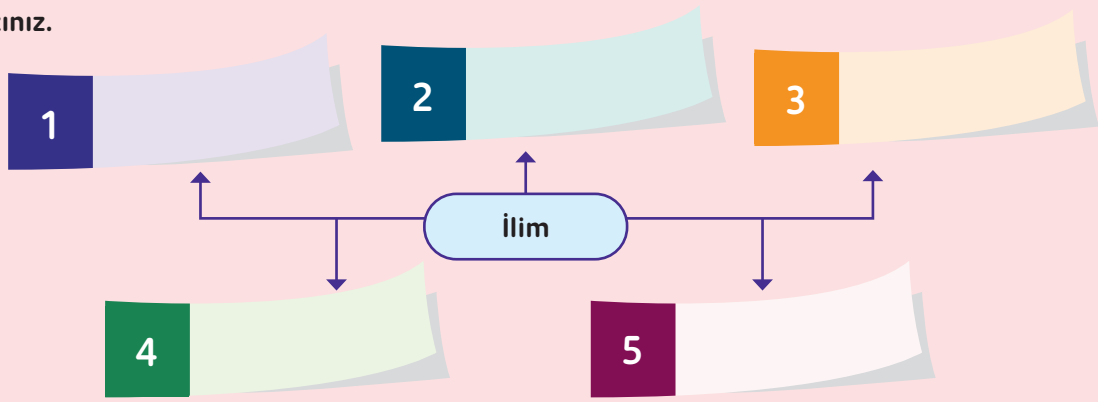
_____

_____

4.2. MÜSLÜMAN İLİM İLE YÜCELİR

Konuya Başlarken

1. İlim kavramının size çağrıştırdığı kelime veya kavramları bir dakika içinde aşağıdaki boşluklara yazınız.

2. Yazdığınız her kelime veya kavramı ilim kavramıyla birlikte kullanarak anlamlı birer cümle kurunuz.

1.
2.
3.
4.
5.

Sıra Sizde

Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruların cevaplarını altlarındaki boşluklara yazınız.

İmam Buhari'nin İlim Yolculuğu

İslam dünyasının en büyük hadis âlimlerinden biri olan İmam Buhari, 810 yılında bugün Özbekistan topraklarında bulunan Buhara şehrinde doğdu. Buhara, o dönemlerde bir ilim merkeziydi. İmam Buhari, daha küçük yaşlardan itibaren ilme, özellikle hadis öğrenmeye ilgi duymaya başladı. Güçlü hafızası ve öğrenme isteği sayesinde çevresindekilerin dikkatini çekti.

Büyüdükçe İmam Buhari'nin ilme olan sevgisi daha da arttı. On altı yaşına geldiğinde bazı önemli âlimlerin eserlerini ezberlemişti. Aynı yıl ailesiyle birlikte hac yolculuğuna çıktı. Ailesi Buhara'ya dönse de İmam Buhari Mekke'de kaldı ve çeşitli âlimlerden hadis öğrendi.

İmam Buhari, ilim için yıllarca memleketinden uzak kaldı. Mekke'den sonra Medine'ye geçti. Kaynaklarda, onun Hicaz Bölgesi'nde altı yıl kaldığı belirtilir. Bu yıllar boyunca ders dinledi, notlar aldı, ezber yaptı ve öğrendiği bilgileri dikkatle değerlendirdi. Genç yaşta ailesinden ayrılması ve uzun süre gurbette kalması, ilim için ne kadar büyük bir fedakârlık yaptığını göstermektedir.

Onun ilim yolculuğu sadece Mekke ve Medine ile sınırlı kalmadı. Hadis öğrenmek amacıyla Bağdat, Basra, Mısır, Kûfe, Şam, Humus, Belh, Merv ve Nişabur gibi önemli ilim merkezlerine yolculuklar yaptı. Doğru bilgiye ulaşmak için şehir şehir dolaşıp farklı âlimlerle görüştü ve her yolculuğunda bilgisini artırdı.

Kaynaklarda onun hadis öğrenmek için 1080 hoca ile görüştüğü belirtilir. Bu sayının çokluğu, İmam Buhari'nin sadece bir iki hocayla yetinmediğini, doğru bilgiye ulaşmak için sarf ettiği gayreti gösterir. Onun ilim yolculuğu, bize ilmin kolay yoldan değil ancak emek ve sabırla elde edilebileceğini anlatır.

İmam Buhari'nin en dikkat çekici yönlerinden biri de duyduğu her bilgiyi hemen kabul etmemesiydi. O; bir hadisi duyduğunda önce mutlaka onun doğru olup olmadığını araştırır, güvenilir olmayan bir bilgiyi kitabına almazdı. Bu konuda çok titiz davranan İmam Buhari güçlü hafızasıyla da meşhurdu. Bir gün Bağdat'ta bazı âlimler onu denemek için yüz kadar hadisin sözlerini birbirine karıştırdılar. O ise hadislerdeki yanlışları tek tek buldu ve hepsini düzeltti. Bu olay, onun hem hafızasını hem de ilimdeki dikkatini gösteren meşhur örneklerden biridir. Büyük hadis âlimi İmam Buhari'nin titizlikle kaleme aldığı Sahih-i Buhari, yüzyıllardır Müslümanlar tarafından en güvenilir hadis kitabı olarak kabul edilmektedir.

İmam Buhari, 870 yılında vefat etti. Bugün ilim, sabır, dikkat ve güvenilirlik denince akla gelen ilk isimlerden biri İmam Buhari'dir. Onun hayatı bize şunu öğretir: İnsan ilim için emek verirse, öğrendiğini ciddiye alırsa ve doğru bilgiye değer verirse hem kendini geliştirir hem de insanlara faydalı olur.

(bk. el-A'zamî, "Buhârî, Muhammed b. İsmâil", 6/368-372)

Görsel 4.5
İmam Buhari'nin türbesi Özbekistan'ın Semerkant şehrindedir.

1. Metinde geçen hangi bilgiler, İmam Buhari'nin ilim öğrenmeye verdiği önemi göstermektedir?

2. İmam Buhari'nin ilim öğrenmek için genç yaşta memleketinden ayrılması, uzun süre gurbette kalması ve birçok şehre gitmesi size neler düşündürüyor?

3. Sizce İmam Buhari'nin duyduğu her bilgiyi hemen kabul etmemesi neden önemlidir?

4. Bu metinden hareketle bir Müslüman için ilim öğrenmenin neden değerli olduğunu iki cümleyle yazınız.

Hayatımız boyunca pek çok şey öğreniriz. Ancak öğrendiğimiz her bilgi aynı değerde değildir. İslam'da insana doğruyu gösteren, onu bilinçlendiren ve hayatına yön veren bilgiye **ilim** denir. İlim kelimesinin sözlük anlamı bilgi, bilim, marifet ve haberdir. Terim anlamı ise bir şeyi gerçeğe uygun şekilde bilmek, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmaktır.[8] Bu yönüyle ilim; kulaktan dolma bir bilgi değil insanı aydınlatan, ona doğruyu gösteren sağlam bilgi demektir.

Kur'an-ı Kerim'in ilk ayetlerinde **"Yaratan Rabbinin adıyla oku! ... Kalemle yazmayı öğreten O'dur. İnsana bilmediğini öğreten O'dur."**[9] buyrularak okumanın, öğrenmenin ve bilginin değeri vurgulanır. Bu ayetler, ilmin İslam'daki yerinin ne kadar önemli olduğunu gösterir.

Görsel 4.6
Okumak ilim öğrenmenin ilk adımıdır.

Müslüman için ilim çok değerlidir. Çünkü Rabbimizi ve Peygamberimizi tanımayı, dinimizi doğru öğrenmeyi, ibadetlerimizi bilinçli yapmayı ve sorumluluklarımızı fark etmeyi ilim sayesinde başarırız. Kur'an-ı Kerim'de **"... De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?..."**[10] buyrularak bilen insanın değerine dikkat çekilir. **"... Allah, sizden iman edenlerle kendilerine ilim verilenlerin derecelerini yükseltsin..."**[11] ayeti ilmin insanı yücelten bir nimet olduğunu, **"...Kulları içinde Allah'a en çok saygı duyanlar, âlimlerdir..."**[12] ayeti ise ilmin insanı Rabbine karşı daha bilinçli ve saygılı hâle getirdiğini bildirir.

Kur'an'da ilmin güzel davranışlarla birlikte anılması da dikkat çekicidir. Hz. Musa ile ilgili olarak **"Musa olgunluk çağına ulaşınca biz ona hüküm ve ilim verdik. Güzel davrananları böyle mükâfatlandırırız."**[13] buyrulması ilmin sadece bilgi olmadığını gösterir. İlim bizi olgunlaştırmalı ve davranışlarımızı güzelleştirmelidir.

"Ya öğreten ol
ya öğrenen ol
ya dinleyen ol
ya da ilmi destekleyen ol.
Beşincisi olma, helak olursun!"
(Darimi, "Mukaddime", 26)

Peygamber Efendimiz de ilme çok önem vermiştir. *"Ben bir öğretmen olarak gönderildim."*[14] buyurması, onun insanları eğitme ve doğru bilgiyle buluşturma görevini açıkça gösterir. Bir başka hadisinde ise kendisinden bir söz işitip onu doğru biçimde anlayarak başkasına ulaştıran kimseye dua etmiştir.[15] Bu hadisler bize şunu öğretir: Bir bilgiyi sadece duymak yetmez; onu doğru anlamak, korumak ve doğru biçimde aktarmak da gerekir.

Görsel 4.7
Müslüman, Peygamberimizin izinde giderek ilim öğrenmeyi amaçlar.

Peygamber Efendimiz ilim öğrenmenin kadın erkek her Müslüman'a farz olduğunu belirtmiştir.[16] İlim öğrenmek isteyen hiç kimseyi karşılıksız bırakmamıştır.[17] *"İlim öğrenmek için yola koyulan kişiye Allah cennete giden yolu kolaylaştırır."* [18] buyurarak ilim yolunda gösterilen çabanın ne kadar değerli olduğunu haber vermiştir.

İlim, hayatımıza birçok yönden değer katar. Temizlik kurallarını öğrendiğimizde daha temiz ve düzenli oluruz. Trafik kurallarını öğrendiğimizde daha dikkatli davranırız. Kibarlığın önemini bildiğimizde arkadaşlarımızı kırmamaya çalışırız. Yardımlaşmanın değerini kavradığımızda çevremizdekilere karşı daha duyarlı oluruz. Kul hakkını idrak ettiğimizde başkalarının hakkına saygı göstermemiz gerektiğini anlarız. Namazın, duanın ve Kur'an okumanın önemini benimsediğimizde ibadetlerimizi daha bilinçli yaparız. İlim sayesinde bilgimiz arttığı gibi davranışlarımız da güzelleşir.

İlim öğrenmek, doğru ve yanlışı ayırt etmemize yardımcı olur. İlim, acele etmeden neyin doğru olduğunu sorgulamamızı sağlar. İnternette gördüğümüz bir bilgiyi hemen doğru kabul etmeyip önce bilginin doğruluğunu araştırmak, hata yapmamızı engeller. Arkadaşımızdan duyduğumuz bir sözü başkasına aktarmadan önce doğruluğundan emin olmak, ilmimizin gereğine uygun davranmaktır.

Her bilgi insana fayda sağlamaz. Bazen çok şey öğreniriz ama öğrendiklerimiz bizi iyiliğe, doğruluğa ve güzel davranışlara götürmez. Bilgisini başkalarını küçümsemek için kullanan, doğruyu bildiği hâlde yanlış davranan ya da öğrendiğini sadece kendi çıkarı için kullanan kişi ilmin değerini tam olarak kavrayamamış demektir. Peygamber Efendimiz'in insana fayda vermeyen bilgiden Allah'a (cc) sığınması da bunu gösterir.[19] Demek ki önemli olan sadece bilgi biriktirmek değildir. Asıl önemli olan, faydalı, doğru ve insanı olgunlaştıran bilgiye yönelmektir.

Faydalı Bilgi	Faydasız Bilgi
Doğruyu anlamaya yardımcı olur.	İnsanı yanlışa sürükleyebilir.
Davranışları güzelleştirir.	Güzel davranışa dönüşmez.
İnsanı alçak gönüllü yapar.	Kibre sebep olabilir.
Sorumluluk bilinci kazandırır.	İnsanı sorumluluktan uzaklaştırabilir.
İnsanlara fayda sağlamaya yöneltir.	Başkalarına fayda sağlamaz.

Bilgi Görseli 4.3

Faydalı ve faydasız bilginin özellikleri

İlim; insanı kibirlendirmez, onu alçak gönüllü yapar. Çok şey bildiği için başkalarını küçümseyen biri, ilmin değerini tam anlayamamış demektir. Öğrendikçe ahlakı güzelleşen, bilgisini faydalı işlerde kullanan ve insanlara yararlı olmaya çalışan kişi ise ilimle yücelir. İlimle yücelmek; övünmek, gösteriş yapmak veya başkalarına üstün görünmek değildir. Doğru bilgi sayesinde daha bilinçli, daha güzel ahlaklı ve daha faydalı bir insan hâline gelmektir.

Müslüman ilim ile yücelir. Öğrenme yolculuğumuzda tek gayemiz başarılı olmak değildir. Asıl amacımız Rabbimizi daha iyi tanımak, dinimizi daha güzel yaşamak ve insanlara faydalı olmaktır. Ne yaptığını bilmek, neden yaptığını anlamak ve öğrendiğini hayatına taşımak; bir Müslüman olarak kendimizi geliştirmemizi ve çevremize güzellik katmamızı sağlar.

Görsel 4.8
İlim, insanın davranışlarını güzelleştirir.

Bilgi Görseli 4.4

İlimle yücelen insanın özellikleri

Konuyla İlgili
Daha Fazla Etkinlik

Etkinlik-2

Adı	İlimle Yücelmek Ne Demek?
Amaç	Müslüman'ın ilimle yücelmesini idrak edebilme
Süre	25 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Aşağıdaki soruyu dikkatle düşünerek kısaca cevaplayınız.

Müslüman, ilim sayesinde nasıl yücelir?

_____

_____

2. Sıra arkadaşınızla eşleşiniz. Yazdığınız cevapları birbirinize okuyunuz. Yazdıklarınızı birleştirerek tek bir cevap oluşturunuz. Ortak cevabınızı aşağıya yazınız.

_____

_____

3. İkişerli gruplar birleşerek dört kişilik grup oluşturunuz. Grup arkadaşlarınızla ortak bir görüş belirleyerek bu görüşü tek bir cümle ile yazınız. Yazdığınız cümleyi sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

_____

_____

4. Grup çalışmanızda yaptığınız çıkarımlardan hareketle aşağıda ilk cümlesi verilen paragrafı tamamlayınız.

Müslüman ilimle yücelir. Çünkü _____

_____

_____

Değerlendirme

Bu etkinlik sonunda "ilimle yücelmek" konusundaki duygu ve düşüncelerinizde değişme oldu mu? Yazınız.

_____

_____

Kontrol Noktası

Aşağıdaki çıkış kartını ilim konusunda öğrendiklerinize göre doldurunuz.

3 Bu derste öğrendiğiniz 3 önemli bilgiyi yazınız.

1. _____

2. _____

3. _____

2 Bu konuda sizi düşündüren 2 durumu yazınız.

1. _____

2. _____

1 Bu dersten sonra hayatınızda uygulamak istediğiniz 1 davranışı yazınız.

1. _____

4.3. MÜSLÜMAN HAYÂ İLE GÜZELLEŞİR

Konuya Başlarken

İbrahim'in Tercihi

İbrahim öğle arasında okul kantinine gitti. Kantin çok kalabalıktı. Tüm öğrenciler bir an önce yiyeceklerini almak istiyordu. İbrahim de istediğini almak için sıraya girdi.

O esnada bir öğrenci gelip dalgınlıkla İbrahim'in önüne geçti. Sıradaki diğer öğrenciler bunu fark ettiler. Arka taraftaki Ahmet, bağırarak tepki gösterdi. Sonra da "Sen niye bağırmıyorsun!" diye İbrahim'e çıkıştı.

İbrahim biraz duraksayarak düşündü: "Ben de sesimi yükselterek hakkımı savunabilirim ama kimseyi kırmadan hakkımı korumayı tercih ederim." Sakin bir sesle sıranın kendisinde olduğunu söyledi. Önüne geçen öğrenci duraksadı, hatasını fark etti. Özür dileyerek geri çekildi.

Böylece sorun çözülmüş, tartışma çıkmadan İbrahim hakkını korumuş oldu.

1. Hikâyede İbrahim'in arkadaşına bağırmama sebebi sizce ne olabilir?

_____

_____

2. Bu hikâyedekine benzer bir durum yaşadınız mı? Siz bu durumda ne yaptınız?

_____

_____

Dinimiz insanların güzel ahlaklı olmasını ister. Hayâ ve edep güzel ahlakın önemli parçalarıdır. **Hayâ**, sözlükte utanma anlamına gelir. Terim olarak ise kişinin Allah'a (cc) duyduğu içten sevgi ve saygıdan dolayı kötü ve çirkin davranışlardan, günahlardan rahatsız olması ve bunlardan kaçınması demektir.[20]

Edep ise iyi ahlak ve güzel terbiye anlamına gelir. Terim olarak söz ve davranışlarında zarif ve güzel olanı tercih etme demektir.[21] Peygamber Efendimiz *"Bir baba, çocuğuna edepten daha güzel bir miras bırakmaz."*[22] buyurarak edebin ne kadar önemli olduğunu bizlere bildirmiştir.

Görsel 4.9
Büyüklerimize saygılı davranmak hayâlı ve edepli olmanın bir göstergesidir.

Rabbimiz her türlü hayâsızlığı yasaklamış, ahlak kurallarına ve edebe uymayan davranışlardan uzak durmamızı istemiştir. Bu konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur: **"Allah şüphesiz adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara bakmayı emreder; hayâsızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı yasak eder. Tutasınız diye size öğüt verir."**[23]

Hayâ; insanın örtünmesi gereken yerlerini örtmesi, kalbini ve zihnini kötü düşüncelerden koruması anlamına da gelir. Rabbimiz **"Ey Âdemoğulları! Size mahrem yerlerinizi örtecek giysi, süsleneceğiniz elbise yarattık. Takva elbisesi, işte o daha hayırlıdır. Bunlar Allah'ın ayetlerindendir. Umulur ki düşünüp öğüt alırlar."**[24] buyurmuştur.

Peygamber Efendimiz *"İman yetmiş küsur şubedir. En üstünü 'Lâ ilâhe illallah' sözüdür, en altı ise yoldan eziyet verici şeyi kaldırmaktır. Hayâ da imandan bir şubedir."*[25] buyurarak hayâ duygusunun imanın bir parçası olduğunu belirtmiştir.

Hayâ; sözde güzelliği, davranışta nezaketi gerektirir. **Nezaket** ise başkalarına karşı saygılı ve kibar olmaktır.[26] Dinimizde nezaket içermeyen kaba, çirkin, hakaret içerikli, kalp kırıcı sözler sarf etmek de yasaklanmıştır. Bu konuyla ilgili Peygamberimiz *"Hayâ imandandır, iman cennettedir. Çirkin konuşma kabalıktandır, kabalık da cehennemdedir."*[27] buyurarak bizlerin küfürlü, çirkin ve kaba sözlerden uzak durmamızı istemiştir.

"Her dinin kendine özgü bir ahlâkı vardır; İslâm ahlâkının özü hayâdır."
(İbni Mace, "Zühd", 17)

Görsel 4.10
Arkadaşlarımızla iletişim kurarken nezaket kurallarına uymalıyız.

Peygamberimizin *"Hayâ, bulunduğu her şeyi güzelleştirir; hayâsızlık da bulunduğu her şeyi çirkinleştirir."*[28] hadisi bize hayânın insanın ahlakını güzelleştiren bir erdem olduğunu anlatır. Hayâ ve edep insanın değerini ve saygınlığını artırır. Bizi yanlış davranışlardan koruyarak hayatımızı güzelleştirir.

Kullara karşı olduğu gibi Allah'a (cc) karşı da hayâ duymak gerekir. Müslüman; Rabbinin her zaman kendisini gördüğünü bilir, O'ndan hayâ ettiği için bedenini ve ruhunu günahlardan korumaya gayret eder. Ölümü ve hesabı hatırlayarak gelip geçici dünya arzuları için ahiretini mahvetmekten kaçınır. Sevgili Peygamberimiz sahabilerine *"Allah'tan hakkıyla hayâ edin."* dedikten sonra hayânın kalbimizi, zihnimizi, bedenimizi ve duyu organlarımızı korumak olduğunu bildirmiştir. Helal kazanca dikkat etmenin, dünyaya kapılmadan ölümü hatırlamanın hayâdan olduğunu anlatmıştır.[29]

Peygamber Efendimiz bir defasında fazla utangaç olduğu gerekçesiyle din kardeşini azarlayan birini görünce, "Onu bırak. Çünkü hayâ, imandandır." demiştir.
(Buhari, "Edeb", 77)

Toplum içinde yaygın bir şekilde dile getirilen "Allah'tan (cc) korkmak, kuldan utanmak" ilkesi İslam ahlakını anlatan güzel bir ifadedir. Bu söz, insanın önce Allah'a (cc) karşı sorumluluklarını bilmesi, sonrasında insanlara karşı edepli ve saygılı davranması gerektiğini anlatır. Allah'tan (cc) korkmak; O'nun emirlerine uymaya çalışmak, güzel davranışlarda bulunmak, yanlış yapmaktan sakınmak demektir. Bu; yalnızca cezadan değil O'nun sevgisini kaybetme korkusundan kaynaklanır. Kuldan utanmak ise ahlaki kurallara uyarak insanların yanında ayıp ve yanlış davranışlar sergilememektir. Müslüman, davranışlarını hem Rabbinin hoşnutluğunu düşünerek hem de insanlara saygı göstererek düzenler. Böylelikle hem iyi bir kul hem de iyi bir insan olur.

Hayâ ve edep, günlük hayatımızda birçok davranışta kendini gösterir. Hayâ sahibi bir insan kimseyle alay etmez, arkadaşlarını incitmez ve gücünü başkalarına zarar vermek için kullanmaz. Böylece Allah'ın (cc) rızasını kazandığı gibi çevresindeki insanlardan da değer görür.

Gerçek hayatta geçerli olan hayâ ve edep kuralları, sanal ortamda da geçerlidir. Sosyal medyada insanları küçük düşüren, onlarla alay eden paylaşımlar yapmamak, insanların özel hayatlarını ifşa etmemek, mahremiyete saygı göstermek, hakaretten ve kırıcı yorumlardan uzak durmak gerekir. Hayâ duygusu, insanın sadece sokakta değil sanal ortamda da kendini kontrol etmesini sağlar.

Görsel 4.11
Dijital dünyada hayâ ve nezaket sınırlarına dikkat etmeliyiz.

Etkinlik-3

Adı	Hayâ ile Güzelleşen İnsan
Amaç	Müslüman'ın hayâ ile güzelleşmesini anlayabilme
Süre	25 dk.

Yönerge
Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. "Anne Nasihati" isimli hikâyeyi okuyunuz.

Anne Nasihati

Okul çıkışı otobüs oldukça kalabalıktı. Rabia, cam kenarındaki koltuğuna oturmuş, dışarıyı izleyerek günün yorgunluğunu atıyordu. Birkaç durak sonra, elinde ağır pazar çantasıyla yaşlı bir teyze otobüse bindi. Zar zor ayakta duruyor, otobüste tutunmaya çalışıyordu. Rabia kalkıp yerini teyzeye vermeyi düşündü. Ama çok yorgundu, çantası da çok ağırdı. Etrafına baktı, teyze dâhil kimse ona bakmıyordu. Kendisi gibi birçok genç vardı ama hiçbiri teyzeyi umursamamıştı. Rabia yer vermese kimse bunu fark etmeyecekti demek ki.

Rabia tereddüt ediyordu çünkü kimse görmese bile Yüce Allah'ın onu her an gördüğünü biliyordu. Annesi de hep kendisine "Yavrum, ahlak bir kandil gibidir, sahibini her zaman aydınlığa çıkarır. Ne kadar zorlansan da edep ve ahlaktan ayrılma!" derdi.

Rabia bunu hatırlayınca hemen ayağa kalktı ve saygılı bir şekilde yaşlı teyzeye "Buyurun teyze, siz oturun." dedi. Teyzenin teşekkürü, gözlerindeki sevgi Rabia'ya tarifsiz bir huzur vermişti. "Anneciğim, ne kadar da haklısın." diye geçirdi içinden.

(Metin, yazar tarafından bu kitap için oluşturulmuştur.)

2. Rabia'nın hayâ ile ilgili davranışını yazınız.

3. Yakın zamanda başınızdan geçen olayları düşününüz. Bu olaylar sırasında karşılaştığınız davranışlardan hayâ kapsamına giren iki tanesini yazınız.

a.

b.

4. Hayânın ne olduğunu kendi cümlelerinizle tanımlayınız.

5. Sizce hayâ sahibi olmak Müslüman'a ne kazandırır? Öğrendiklerinizden yararlanarak aşağıdaki zihin haritasını tamamlayınız.

6. Öğrendiklerinizden yola çıkarak hayânın özelliklerini belirleyiniz. Belirlediğiniz özellikleri öğretmeninizin rehberliğinde değerlendiriniz.

Değerlendirme

Bu etkinlikten sonra hayâ ile ilgili neler öğrendiğinizi açıklayınız.

Rabbimize karşı belli sorumluluklarımız vardır, davranışlarımızı bu sorumluluklar şekillendirir. Unutulmamalıdır ki hayâ, bizim için doğru yolu bulduran bir pusula gibidir. Günlük hayatta, sanal ortamda ve arkadaş ilişkilerimizde hayâ ve edeple hareket ettiğimizde sadece kendi şahsiyetimizi değil bulunduğumuz ortamı da güzelleştiririz. Hayâ duygusuyla nezaket kurallarına riayet etmek, herkese karşı itidalli ve adil davranmak bizi birbirimize yaklaştırır, aramızdaki tartışmaları ve kırgınlıkları azaltır, sevgi ve saygıyı artırır.

Görsel 4.12
Nezaket kurallarına uymak dostluğu pekiştirir.

Konuyla İlgili
Daha Fazla Etkinlik

Hayâlı ve edepli insan;

- *bilmeden kırıcı davrandığında hemen karşısındakinden özür diler, onun gönlünü almaya çalışır.*
- *insanların haklarına saygı gösterir.*
- **insanlara karşı sarf ettiği sözlere çok dikkat eder.**
- *davranışlarında her zaman ölçülü olmaya gayret eder.*
- *gözlerini haramdan korur.*

Bilgi Görseli 4.5

Hayâlı ve edepli insanın özellikleri

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki metni okuyunuz.

Emre, bir arkadaşının komik duruma düştüğü bir videoyu sosyal medya hesabında paylaşmak istedi. Bu paylaşımın çok beğeni alacağını düşünüyordu. Videoyu tam paylaşacakken durdu. "Ben olsam hakkımda böyle bir videonun paylaşılmasını ister miydim?" diye düşündü.

2. Sizce Emre nasıl bir tercih yapmalı? Karşılıklı nezaket ve saygının önemini dikkate alarak metni tamamlayınız.

Kontrol Noktası

Hayâ kavramına ilişkin istenen bilgilere göre tabloyu doldurunuz.

Hayâ kavramını tanımlayınız.

Hayâ sahibi bir insanın özelliklerinden 3 tanesini yazınız.

HAYÂ

Hayâya uygun davranışlara 3 örnek yazınız.

Hayâya uygun olmayan davranışlara 3 örnek yazınız.

4.4. ALLAH'IN GÜZEL İSİMLERİ: MUKTEDİR, HAKİM, CEMİL

Konuya Başlarken

1. Rabbimizin evreni bir düzen içerisinde yaratmasıyla ilgili neler biliyorsunuz? Yazınız.

2. Evrendeki güzellikleri ve bunların hikmetlerini örnekler vererek açıklayınız.

Görsel 4.13
"el-Muktedir" hüsnühattı

Görsel 4.14
"el-Hakim" hüsnühattı

Görsel 4.15
"el-Cemil" hüsnühattı

Esmayıhüsna, kâinatta tecelli eden ilahi sanatın ve düzenin farklı yönlerini bize tanıtır. Her bir isim, Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine dair derin bir anlam taşır. Esmayıhüsna arasında yer alan Muktedir ismi de Rabbimizin mutlak güç ve kudret sahibi oluşunu en açık şekilde ifade eden isimlerden biridir.

Muktedir; kelime olarak gücü yeten, ölçü ile yapan ve planlayan anlamına gelir.[30] Terim olarak Muktedir; her şeye gücü yeten, yarattığı varlıklara hâkim olan, evrendeki her şeyin idaresini elinde tutan tek varlık demektir.[31]

Görsel 4.16
Allah (cc), mutlak adalet ve hikmet sahibidir.

Kur'an-ı Kerim'de bu isim **"Şüphesiz Allah'a karşı gelmekten sakınanlar cennetlerde, ırmak başlarındadırlar. Muktedir bir hükümdarın katında, doğruluk meclisindedirler."**[32] şeklinde yer alır.

Hakim, kelime olarak hüküm ve hikmet sahibi anlamına gelir.[33] Terim olarak Hakim; her işi ilim ve hikmetle yapan, her şeyi en doğru şekilde yaratan ve adaletle hükmeden anlamına gelir.[34] Kur'an-ı Kerim'de **"Gökteki ilah da O'dur, yerdeki ilah da O'dur. O sınırsız hikmet ve ilim sahibidir."**[35] ayetiyle her şeyin yaratıcısı ve ilahı olan Allah'ın (cc) her şeye hükmettiği ifade edilir.

Cemil, kelime olarak tüm güzellikleri kendisinde toplayan anlamına gelir.[36] Âlemdeki güzellik, ilahi güzelliğin yansımasından ibarettir. **"O ki yarattığı her şeyi güzel yaptı. İnsanı yaratmaya da çamurdan başladı."**[37] ayeti Yüce Allah'ın evrendeki her şeyi en güzel şekilde tasarladığını ve yarattığını anlatır. Cemil olan Rabbimiz, âlemi yarattığı için âlem bütünüyle güzeldir. Allah'ı (cc) seven insanın, O'nun yarattığı güzel âlemi de sevmesi gerekir.[38] Göklerdeki ahenkten yeryüzündeki nimetlere kadar her şey, Rabbimizin sonsuz kudretini ve güzelliğini gösterir. İnsan bu güzelliklere baktıkça Allah'ın (cc) ne kadar büyük ve güzel yarattığını daha iyi anlar. Peygamber Efendimiz'in *"Muhakkak ki Allah güzeldir, güzelliği sever..."*[39] hadisi bu anlayışı ortaya koyar.

Sıra Sizde

Aşağıdaki metni dikkatlice okuyunuz ve boşluklara Allah'ın (cc) Muktedir, Hakim ve Cemil isimlerinden uygun olanlarını yazınız.

Üç İsim, Bir Yolculuk

Feyza, yaz tatilinde dedesinin köyüne gitmişti. Köy hayatı onu her zaman mutlu ederdi. Tabiatla iç içe yaşamak, ağaçları ve gökyüzünü seyretmek ne kadar huzur vericiydi!

Feyza, bir sabah dedesiyle yürüyüşe çıktı. Yol boyu etrafta gördüklerini inceliyordu. Başını kaldırıp hayranlıkla bulutları izledi. Nasıl da güzel ve düzenliydiler! Hemen dedesine de gösterdi. Dedesi "Yavrucuğum, bu düzen bir tesadüf değil. Allah'ın (cc) ..... isminin bir tecellisi. Rabbimiz her şeye gücü yeten, her şeyi ölçüyle ve planla yaratandır." diyerek gülümsedi. Feyza biraz düşündü. Yüzünü okşayan rüzgârın esmesi, dağların arkasından yüzünü gösteren güneşin doğup batması... Hepsi gerçekten bir planın parçası gibiydi.

Etrafta ne çok çiçek vardı. Dedesi bir gelincik alıp Feyza'nın saçlarına taktı. Çiçekler çok güzeldi, her biri farklı renkte ve kokuda. İncecik yapraklar, kusursuz renkler... Dedesi "Bak!" dedi, "Bu da Allah'ın (cc) ..... isminin tecellisi. Allah (cc) güzeldir ve güzeli sever. Yaratılan her şeyde O'nun güzelliğinin bir yansıması vardır."

Meyve ağaçlarının arasından geçerken ağaçların çiçeklerine konan arıları izlediler. Feyza arılarla ilgili öğrendiklerinden bahsetti, arılar çiçek özü toplarken o meyvelerin oluşmasına da yardımcı oluyorlardı. Dedesi "Ne güzel anlattın yavrum. Görüyorsun hiçbir şey boşuna değil!" dedi. "Her varlığın bir amaçla ve hikmetle yaratılması, her işin tam ve yerli yerinde yürütülmesi Rabbimizin ..... isminin bir tecellisi."

O günden sonra Feyza, gördüğü her şeyde Allah'ın (cc) isimlerini düşünmeye başladı. Çünkü artık biliyordu ki gördüğü hiçbir güzellik rastgele yaratılmış değildi.

(Metin, yazar tarafından bu kitap için oluşturulmuştur.)

Etkinlik-4

Adı	Yüce Allah'ın İsimlerini Bul
Amaç	Metinlerde geçen Allah'ın (cc) güzel isimlerinin İslam'daki yeri ve önemini araştırabilme
Süre	25 dk.

Ön Hazırlık

1. Karekodla verilen genel ağ adresindeki ses kayıtlarını dinleyiniz. Bu kayıtlarda Allah'ın (cc) güzel isimlerinden Muktedir, Hakim ve Cemil hakkında bilgiler verilmektedir.

2. Her bir isim için aşağıdaki soruları cevaplamak üzere defterinize notlar alınız.

- Bu isimler bize Allah'ın (cc) hangi özelliklerini anlatmaktadır?
- Bu isimleri bilmenin Allah'ı (cc) tanımamız açısından önemi nedir?

Yönerge

Aldığınız notlardan yararlanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Allah'ın (cc) Muktedir, Hakim ve Cemil isimleri hangi anlamları ifade etmektedir? Açıklayınız.

2. Bu isimleri bilmek insanın davranışlarına nasıl yön verir? Açıklayınız.

Değerlendirme

Allah'ın (cc) bu güzel isimlerini öğrendikten sonra yapmaya karar verdiğiniz bir davranışı yazınız.

Muktedir ismi, Rabbimizin güç ve kudret sahibi olmasını ifade eder. O; her şeye gücü yeten, dilediğini dilediği şekilde yaratan ve evreni mükemmel bir düzenle yönetendir. Bu ismi anlamak bize Allah'ın (cc) büyüklüğünü kavrama, O'na güvenme ve şükretme bilinci kazandırır. Kendi bedenimizde, evimizin bahçesinde, gökyüzünde ve yeryüzünün her köşesinde Yüce Rabbimizin kudretinin işaretlerini görebiliriz. Allah'ın (cc) her şeye gücünün yettiğini bilmek, bize zorluklar karşısında dayanma gücü verir. Davranışlarımızda daha dikkatli ve özenli olmamızı sağlar.

Kudretli mi kudretli
Gücü her şeye yetti
Yaratır O kolayca
An El-Muktedir ismini
(Mustafa Yılmaz, *Esmâu'l-Hüsnâ*, 70)

Allah'ın (cc) Hakim ismi; O'nun her şeyi yerli yerinde ve hikmetle yarattığını ifade eder. Bu isim, ilim ve hikmet kavramlarıyla doğrudan ilişkilidir. Allah'ın (cc) sonsuz ilmi; kâinatta hiçbir şeyin gelişigüzel olmadığını, her şeyin belirli bir amaç ve ölçüyle var edildiğini gösterir. Hikmet ise bu ilmin en doğru şekilde tecelli etmesi yani her şeyin olması gereken zamanda ve en uygun biçimde gerçekleşmesidir. Hakim ismini hayatımıza yansıtırken ilim öğrenmeye, öğrendiğimiz bilgileri hikmetle kullanmaya, hayatımızda dengeli ve anlamlı tercihler yapmaya yönelmemiz gerekir.

Diyor ki benim Rabbim
Sözlerim fiillerim
Hikmetlidir işlerim
Bir adım da el-Hakim.
(Mustafa Yılmaz, *Esmâu'l-Hüsnâ*, 47)

Cemil ismi, Yüce Allah'ın güzelliğin mutlak kaynağı olduğunu ve yarattığı her şeyi en güzel ve en uygun şekilde var ettiğini ifade eder. Bir çiçeğin zarif yapısı, gökyüzünün ihtişamı ya da insanın yaratılışındaki incelikler; hepsi Rabbimizin Cemil isminin yansımasıdır. Bu güzellik sadece dış görünüşle sınırlı değildir. Her varlık; özel bir amaç, harika bir işleyiş ve muazzam bir denge içinde var edilmiştir.

Çiçeklerde renk O'ndan,
Kuşlarda ahenk O'ndan.
Süslemiş her varlığı,
Cemil'dir O'nun adı
(Şiir, komisyon tarafından bu kitap için oluşturulmuştur.)

Yüce Allah'ın yarattığı her şeyde bir güzellik ve hikmet olduğunu fark ettiğimizde hem dış dünyaya hem de iç dünyamıza daha derin bir anlamla bakarız. Böylece güzelliği görmeyi, hissetmeyi ve yansıtmayı öğreniriz.

Görsel 4.17
Tabiattaki güzellikler Allah'ın (cc) eseridir.

Etkinlik-5

Adı	İsimleri Bul
Amaç	Allah'ın (cc) güzel isimlerini ayırt edebilme
Süre	15 dk.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. Aşağıda verilen örnek olayları dikkatlice okuyunuz.

• Ömer; kışın ağaçların yapraklarını döktüğünü, ilkbaharda ise yeniden çiçek açtığını fark eder. Mevsimlerin belli bir düzen içinde değişmesi ona evrende hiçbir şeyin boşuna olmadığını, her şeyin yerli yerince yaratıldığını düşündürür.

• Meryem, bahçeye dikilen küçük bir fidanın zamanla büyüdüğünü görür. Küçücük bir fidanın kök salması, dallanması ve meyve verecek hâle gelmesi ona Yüce Allah'ın her şeye gücünün yettiğini hatırlatır.

• Nurbanu, sınıf panosu hazırlarken yazıların düzgün, resimlerin uyumlu, panonun özenli olmasına dikkat eder. Düzenli ve güzel bir ortamın insanı mutlu ettiğini fark eder. Güzelliğin hem çevremizde hem de davranışlarımızda görülebileceğini düşünür.

• Alperen, okul bahçesinde yağmurdan sonra toprağın yumuşadığını ve bitkilerin daha canlı göründüğünü fark eder. Öğretmeni, yağmurun canlılar için çok önemli olduğunu; bitkilerin, hayvanların ve insanların suya ihtiyaç duyduğunu söyler. Alperen, yağmurun belli bir düzen içinde yağmasının birçok canlıya fayda sağladığını düşünür. Bu olay, ona Yüce Allah'ın her şeyi hikmetle yarattığını hatırlatır.

2. Her örnek olayın Muktedir, Hakim ve Cemil isimlerinden hangisiyle ilişkili olduğunu gerekçesiyle birlikte açıklayınız.

3. Aşağıdaki bilmecelerin Allah'ın (cc) Muktedir, Hakim ve Cemil isimlerinden hangisiyle ilgili olduğunu yazınız.

Bir renk, bir desen, her şey yerli yerinde,
Dağlarda, denizde, göklerin derininde.
Sanki fısıldar her varlık sessizce,
"Gör güzelliklerimi." der içten içe.

_____

"Ol!" der olur, yoktan var eder,
Karanlığı bir anda nur eder.
Gökler, yerler O'na boyun eğer,
Bu kudret kimde, bilen söyler.

_____

Her işinde bir hikmet,
Her hükmünde bir adalet.
Ona inanan herkesin
Ömrüne gelsin bereket.

_____

Değerlendirme

Muktedir, Hakim ve Cemil isimlerinin anlamını öğrenmiş bir Müslüman olarak günlük hayatınızdaki davranışlarınızda nelere dikkat edersiniz? Her bir isim için birer örnek vererek yazınız.

_____

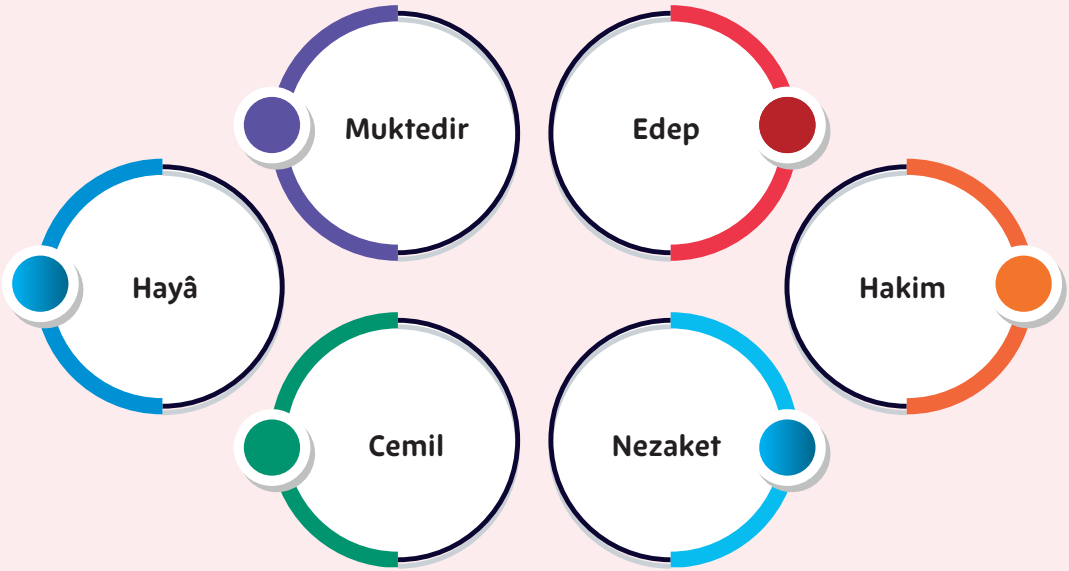
_____

_____

_____

Kontrol Noktası

Aşağıdaki kutucuklarda Allah'ın (cc) isimleri ve güzel ahlakla ilgili bazı kavramlar verilmiştir. Size yöneltilen soruları kutucuklardaki kavramları kullanarak cevaplayınız.

1. "Başkalarına karşı saygılı ve kibar davranma" anlamına gelen kavram hangisidir?

2. Allah'ın (cc); zatında, isimlerinde, sıfatlarında ve yarattığı her şeyde sonsuz güzellik sahibi olması anlamındaki ismi hangisidir?

3. İnsanların söz ve davranışlarının güzel olması hangi kavramla ifade edilir?

4. Allah'ın (cc) "hüküm veren, her şeye hükmeden; hükümlerin koyucusu ve kaynağı" anlamına gelen ismi hangisidir?

5. İnsanın, Allah'a (cc) olan içten sevgi ve saygısından dolayı kötü, ahlak dışı ve günah olan davranışlardan rahatsız olup onlardan kaçınması hangi kavramla ifade edilir?

6. Allah'ın (cc) "her şeye gücü yeten, yarattığı varlıklara hâkim olan, evrendeki her şeyin idaresini elinde tutan tek varlık" anlamına gelen ismi hangisidir?

PERFORMANS GÖREVİ

Amaç:
- Müslüman'ın iradesine sahip çıkmasını ve onu bilinçli biçimde kullanmasını müşahede edebilme

Görev: Bir hafta boyunca günlük programlarınızı nasıl planladığınızı gözlem formuna kaydetmeniz ve gözlemlerinizden yola çıkarak iradeyi bilinçli kullanmak konulu bir metin yazmanız beklenmektedir.

Beceriler: Müşahede etme

Süre: Hazırlık: 1 hafta
Sınıf İçi Performans: 40 dakika

Ürün: Gözlem formu

Puanlama Yöntemi: Dereceli Puanlama Anahtarı ve Öz Değerlendirme Formu

Yönerge:

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

Hazırlık Aşaması

1. Hazırlayacağınız gözlem formunun değerlendirilmesinde kullanılacak Dereceli Puanlama Anahtarı'nı inceleyiniz.
2. Bir hafta boyunca günlük programlarınızı nasıl planladığınızı, planlarınıza ne ölçüde uyabildiğinizi, planlarınıza uyamadığınız durumlarda buna nelerin sebep olduğunu aşağıdaki gözlem formuna not alınız.

Sınıf İçi Performans Aşaması

3. Bir haftalık gözlemlerinizden hareketle Müslüman'ın iradesine sahip çıkması ve onu bilinçli kullanmasının hayatını nasıl etkilediğini açıklayan bir metin yazınız. Metninizde düşüncelerinizi gözlemlerinizle destekleyiniz.

- Günlük hayatınızın gerçeklerine uygun bir planlama yapınız.
- Plana uyup uyamadığınızı dürüstçe not ediniz.
- Önemli olanın gerçekçi bir plan hazırlayıp ona riayet etmek olduğunu unutmayınız.
- Planlamanızı yaparken öğretmeninizden ve ailenizden destek alabilirsiniz.

Değerlendirme Ölçütleri:

Bu çalışmada ortaya koyduğunuz ürün aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir.

- **Gözlem:** Planlara ne ölçüde uyulduğu ile ilgili bilgilere yer verme
- **Müşahede etme:** Müslüman'ın iradesine sahip çıkması ve onu bilinçli biçimde kullanmasıyla ilgili çıkarım yapma
- **İçerik:** Yönergede istenen bilgilere yer verme

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Ölçütler	Geliştirilmesi gerekir (1)	Kabul edilebilir (2)	Başarılı (3)	Puan
Gözlem	Gözlem formu düzensiz doldurulmuştur. Planlanan ve yapılan işler arasında net bir ayrım yapılmamıştır.	Gözlem formu hafta boyunca düzenli doldurulmuştur. Planlara ne ölçüde uyulduğu genel hatlarıyla belirtilmiştir.	Gözlem formu her gün detaylı ve dürüstçe doldurulmuştur. Plana uyamama nedenleri (engeller/bahaneler) açıkça not edilmiştir.	
Müşahede Etme	İrade ve seçimler arasındaki ilişki tam kurulamamıştır. Olaylar sadece "yaptım/yapmadım" şeklinde yüzeysel aktarılmıştır.	Planlarını uygularken iradesinin rolünü fark etmiştir. Kendi kararlarının sonuçları üzerine temel düzeyde çıkarım yapmıştır.	İradesini bilinçli kullanmanın (nefsine hâkim olma, sabır vb.) günlük hayatını nasıl etkilediğini derinlemesine ve örneklerle fark etmiştir.	
İçerik	Metin, gözlemlerden kopuk veya çok kısadır. Ayet/hadislerle (İnsan suresi 3. ayet vb.) bağ kurulmamıştır.	Metin anlaşılır ve gözlemlerle ilişkilidir. İradenin önemi vurgulanmış ve ilgili ayet/hadislerden en az birine değinilmiştir.	Metin giriş-gelişme-sonuç bütünlüğüne sahiptir. İrade, sorumluluk ve emanet bilinci ayet/hadislerle mükemmel harmanlanmıştır.	
Toplam				

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Bu form, kendi performansınızı değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda verilen maddeleri dikkatlice okuyunuz ve her bir madde için size en uygun seçeneği (X) ile işaretleyiniz. Bu değerlendirme not verme amacıyla değil güçlü yönlerinizi ve geliştirilmesi gereken alanları belirlemek amacıyla kullanılacaktır.

	İFADELER	EVET	KISMEN	HAYIR
1	Çalışmayı yapmadan önce konuyla ilgili bir ön hazırlık yaptım.			
2	Çalışma boyunca ilgili ve istekliydim.			
3	Çalışmamı yazım kurallarına uyarak yazmaya çalıştım.			
4	Çalışmanın bütününü kendim yaptım.			
	Açıklama:			

Aşağıdaki soruları, çalışmayla ilgili görüşlerinizi dikkate alarak cevaplayınız.
Öğretmeninizin çalışmanızla ilgili geri bildirimini "Öğretmenin Yorumu" bölümüne yazınız.

1 Çalışma sırasında şu noktaları kolaylıkla yaptım:

2 Çalışma sırasında şu kısımlarda zorlandım:

3 Çalışmayı yeniden yapacak olsaydım şunlara dikkat ederdim:

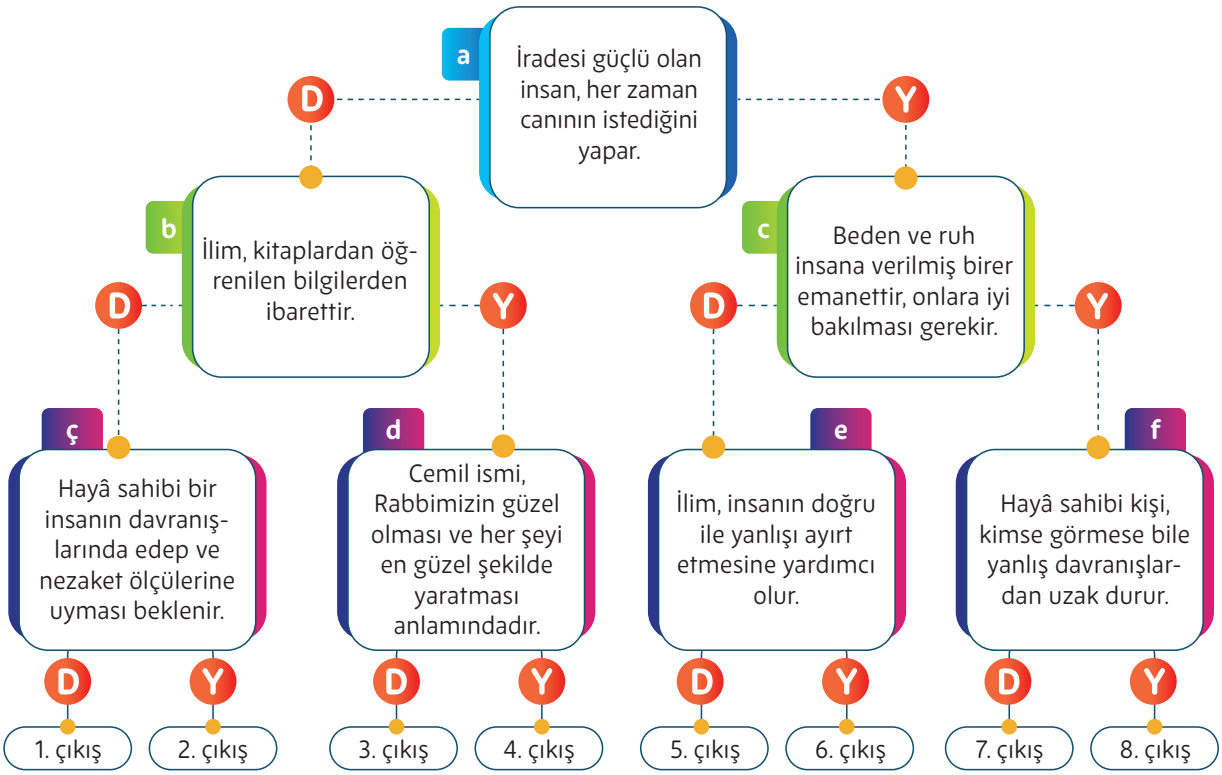
Öğretmenin Yorumu:

ÜNİTE SONU ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

Üniteyle İlgili
Daha Fazla Soru

Aşağıdaki soruyu tanılayıcı dallanmış ağaca göre cevaplayınız.

1. En üstteki ifadeden başlamak şartıyla ifadelerin doğru veya yanlış olduğuna karar vererek ilerleyiniz ve ulaştığınız tek çıkışı işaretleyiniz.

Aşağıdaki önermeleri okuyunuz. Önermelerin doğru veya yanlışlığını uygun kutucuğu işaretleyerek gösteriniz. Cevabınızın gerekçesini yazınız.

2. Müslüman, iradesini bilinçli kullanmaya özen göstermelidir.

Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

3. İnsanın doğru olanı bildiği hâlde bazen yanlış davranabilmesi irade ile ilgilidir.
Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

4. Bilgi sahibi olmak, bilgiyi her zaman doğru ve faydalı kullandığımız anlamına gelir.
Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

5. Gerçek ilim, insanın öğrendiklerini güzel davranışlara dönüştürmesine katkı sağlar.
Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

6. Hayâ sahibi bir insan, arkadaşlarını kırmamak için onların yanlış davranışlarına ortak olur.
Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

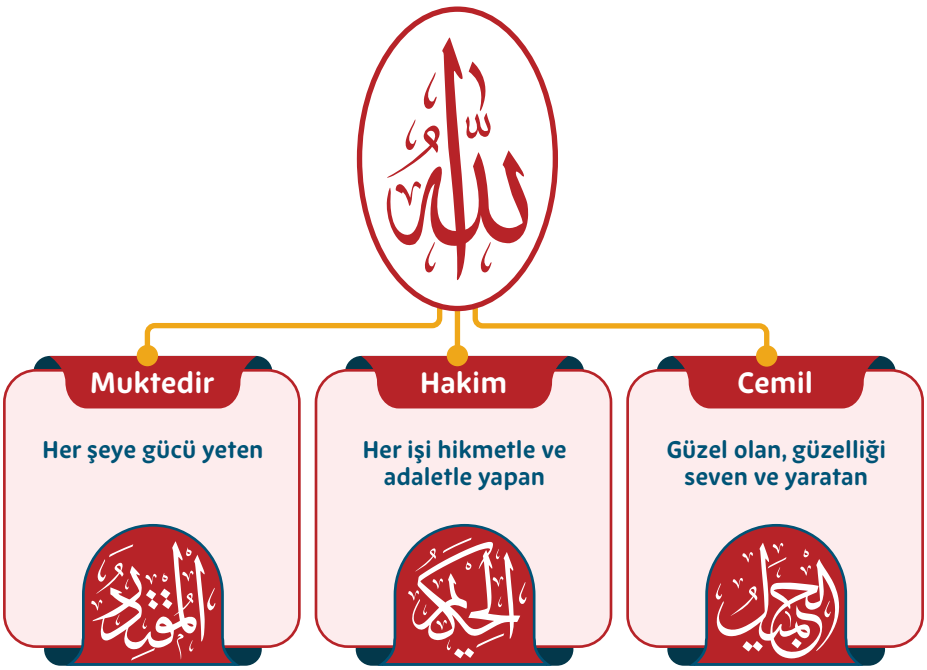
7. Hayâ sahibi olmanın insanın karakterine ve topluma katkısı sınırlıdır.
Doğru ( ) Yanlış ( )

Çünkü_____

_____

_____

Bilgi görselinden yararlanarak aşağıdaki 8-12. numaralı günlük hayat durumlarının Allah'ın (cc) güzel isimlerinden hangisiyle ilişkili olduğunu yazınız.

Günlük Hayattaki Durum	Alakalı Olduğu İsim
8. Evrendeki düzeni ve her şeyin bir ölçüyle yaratıldığını gördüğümüzde Rabbimizin her işi en uygun şekilde yaptığını düşünürüz.	
9. Doğadaki güzellikleri gördüğümüzde Rabbimizin yaratmasının ve yaşatmasının ne kadar hoş olduğunu fark ederiz.	
10. Zor bir durumla karşılaştığımızda Yüce Allah'ın kudretinin her şeye yettiğini bilerek O'na güveniriz.	
11. İşimizi en güzel şekilde yapmaya özen gösterir, bunun Allah'ın (cc) sevdiği bir özellik olduğunu düşünürüz.	
12. Yaptığımız işin iyi ve faydalı olması için bilgi ve hikmetle hareket ederiz.	

Aşağıdaki 13-17. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.
13-15. soruları verilen metinden hareketle cevaplayınız.

DOĞRUYU BİLMEK, DOĞRUYU SEÇMEK

Rukiye, apartman girişinde yerde bir miktar para buldu. Yanındaki arkadaşı heyecanla "Kimse görmedi, haydi parayı alalım!" dedi. Rukiye bir an duraksadı. Parayı cebine koymak kolaydı fakat o, bunun doğru olmadığını biliyordu. Kul hakkının ne kadar önemli olduğunu hatırladı, bu para ona ait değildi. Ayrıca kimse görmese bile Allah'ın (cc) kendisini gördüğünü biliyordu.
Bu düşüncelerle "Bu para bize ait değil, sahibine ulaşması için görevliye teslim edelim." dedi. Arkadaşı önce istemese de Rukiye kararından vazgeçmedi. Konuşurken arkadaşını kırmamaya da dikkat etti.

13. Rukiye'nin bildiklerini hayatına yansıtması, ilmin insan davranışına nasıl etki ettiğini gösterir? Açıklayınız.

_____
_____
_____
_____

14. Rukiye'nin parayı almak yerine görevliye teslim etmeyi seçmesi, irade hakkında bize ne düşündürür? Açıklayınız.

_____
_____
_____
_____

15. Rukiye'nin kimse görmese bile yanlış davranıştan uzak durmasının, hayâ ile ilişkisi nedir? Açıklayınız.

_____
_____
_____
_____

16. Rabbimizin Muktedir, Hakim ve Cemil isimlerini doğru kavramış bir insan günlük hayatta nelere dikkat etmelidir? Örnek vererek açıklayınız.

_____
_____
_____
_____

17. Bir arkadaşınız sizi yanlış bir davranışa yönlendirdiğinde ne yaparsınız? İlim, irade ve hayâ kavramları bağlamında açıklayınız.

_____

_____

_____

_____

Aşağıdaki 18-22. soruların doğru cevabını işaretleyiniz.

18. Bir öğrenci, yapması gereken işleri sürekli erteler. "Şimdi yapmak istemiyorum, sonra nasılsa yaparım." diyerek sorumluluklarını geciktirir. Zamanla bu durum hem kendisine hem de çevresine zarar vermeye başlar.

Metinde bahsi geçen öğrencinin bu durumu aşağıdakilerden hangisiyle en doğru şekilde açıklanır?

A) Yeterli bilgiye sahip olmasıyla

B) İradesinin zayıf olmasıyla

C) Başkalarının etkisinde kalmasıyla

D) Hayâ duygusunun güçlü olmasıyla

19. İnsan, bazen sorumlulukları ile istekleri arasında kalabilir. Bu durumda sorumluluğu seçmek çoğu zaman daha fazla çaba gerektirir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu duruma örnek gösterilebilir?

A) Asaf'ın odasını toplamak yerine oyuna devam etmeyi tercih etmesi

B) Esma'nın sırasını beklemek yerine kalabalıkta öne geçmeyi tercih etmesi

C) Tarık'ın sanal ortamda vakit geçirmek yerine ödevlerini yapmayı tercih etmesi

D) Nil'in söz verdiği işi yapmak yerine televizyon izlemeyi tercih etmesi

20. İlim, öğrenilen bilginin hayata yön vermesiyle değer kazanır. Doğru bilgi; kişiyi düşünmeye, araştırmaya, güzel davranışlara yönelmeye ve çevresine faydalı olmaya teşvik eder. Bilgi, kibir ve üstünlük aracı hâline getirildiğinde ise ilmin asıl amacı gözden kaçırılmış olur.

Bu metinden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

A) İlim, insanın davranışlarına yön verdiğinde değer kazanır.

B) Doğru bilgi, kişiyi faydalı davranışlara yöneltir.

C) Öğrenilen bilginin hayata yansıması önemlidir.

D) Bilgili kişilerin başkalarını küçümsemesi normaldir.

21. Evrende her varlık, rastgele değil belli bir ölçü ve düzen içinde yaratılmıştır. Doğadaki estetik uyum insanın dikkatini çeker. Zor zamanlarda ise Müslüman, Allah'ın (cc) her şeye gücünün yettiğini bilerek O'na yönelir.

Bu metinde Yüce Allah'ın aşağıdaki isimlerinden hangisine değinilmemiştir?

A) Cemil

B) Hakim

C) Muktedir

D) Vekil

22. Hayâ, insanın söz ve davranışlarında edebe riayet etmesini sağlar. Hayâ sahibi kişi; başkalarını küçük düşüren sözlerden, kaba davranışlardan ve mahremiyeti zedeleyen tutumlardan uzak durur. Bu duygu, kişinin hem Allah'a (cc) hem de insanlara karşı sorumluluk bilinciyle davranmasına katkı sağlar.

Bu metinden hareketle hayâ ile ilgili

I. İnsanın söz ve davranışlarında ölçülü olmasına yardımcı olur.
II. Başkalarının onurunu ve mahremiyetini korumaya yöneltir.
III. İnsanın toplum içinde istediği gibi davranmasını sağlar.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) I ve II
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

Sonnotlar

1 bk. Sürmeli vd., "irade", 173.
2 İnsan suresi 3. ayet.
3 Müslim, "Birr", 107.
4 İnşirah suresi 7. ayet.
5 Buhari, "Rikâk", 1.
6 Ebu Davud, "Tatavvu", 27.
7 bk. Nisa suresi 103. ayet.
8 bk. Sürmeli vd., "ilim", 165-166.
9 Alak suresi 1 ve 5. ayetler.
10 Zümer suresi 9. ayet.
11 Mücadele suresi 11. ayet.
12 Fatır suresi 28. ayet.
13 Kasas suresi 14. ayet.
14 Darimi, "Mukaddime", 32.
15 bk. Tirmizi, "İlim", 7.
16 bk. İbn Mace, "Mukaddime", 17.
17 bk. Müslim, "Birr", 152.
18 Tirmizi, "İlim", 19.
19 bk. Nesai, "İstiâze", 64.
20 bk. Sürmeli vd., "hayâ", 130.
21 bk. Sürmeli vd., "edep", 66.
22 Tirmizi, "Birr", 33.
23 Nahl suresi 90. ayet.
24 Araf suresi 26. ayet.
25 Müslim, "İman", 58.
26 bk. *Güncel Türkçe Sözlük*, "nezaket."
27 İbni Mace, "Zühd", 17.
28 Buhari, "Edebü'l-Müfred", 271.
29 bk. Tirmizi, "Sıfatü'l-kıyâme", 24.
30 bk. Topaloğlu, "Muktedir", 31/143.
31 bk. Sürmeli vd., "Muktedir", 249.
32 Kamer suresi 54-55. ayetler.
33 bk. Topaloğlu, "Hakîm", 15/181.
34 bk. Sürmeli vd., "Hakîm", 116.
35 Zuhruf suresi 84. ayet.
36 *Güncel Türkçe Sözlük*, "cemil".
37 Secde suresi 7. ayet.
38 bk. Uludağ, "Cemal", 7/296.
39 Müslim, "İman", 147.

SÖZLÜK

A

adalet: 1. Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme. 2. Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme.

ahenk: Bir bütünün parçaları arasında bulunan uygunluk; uyum.

ahiret: Dünya hayatından sonra başlayıp ebediyen devam edecek olan ikinci hayat.

alçak gönüllü: Başkalarını küçük görmeyen, büyüklenmeyen (kimse); engin gönüllü, tevazulu, mütevazı.

âlem: 1. Gök varlıklarının bütünü; kâinat, evren. 2. Dünya, yeryüzü, cihan.

aleyhisselam: "Selam, esenlik, huzur, güven, sevgi ve bağlılık onun üzerine olsun." anlamında peygamberler için kullanılan dua cümlesi.

amel: Yapılan iş, eylem, fiil.

ashap: Hz. Muhammed'i (sav) görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar; ashabıkiram, sahabe.

B

bahşetmek: Bir kimse, kuruluş veya ülke ayni veya nakdi varlıklarını kendi iradesi ile bir başka kişi, kurum veya tüzel kişiliklere karşılıksız olarak devretmek; bağışlamak, bağış yapmak, hibe etmek.

bilinç: 1. İnsanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği; şuur. 2. Temel bilgi, temel görüş.

böbürlenmek: Övünerek kabarmak, üstünlük taslamak.

C-Ç

cellecelalüh: "O'nun şanı yücedir." anlamında Allah (cc) için kullanılan dua cümlesi.

cömert: Para ve malını esirgemeden veren, eli açık.

D

disiplin: Kurallara titizlikle uymak, sıkı düzen.

E

edep: İyi ahlak, incelik, terbiye.

eğilim: Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme; meyil.

elçi: Resul, peygamber, nebi.

empati: Kendini başka birinin yerine koyarak onun duygularını anlamaya çalışma; duygudaşlık.

erdem: Ahlakın övdüğü iyi olma, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklerin genel adı.

ergenlik: Bir insanın çocukluk döneminden çıkıp dinî emirlere muhatap olma yaşı.

erteleme: Yapılması gereken bir işi sonraya bırakma.

esenlik: 1. Esen olma durumu; selamet, hastalık karşıtı. 2. Ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı, sıhhatli olan; salim.

esmayıhüsna: Allah'ın (cc) her an, her yerde ve her zerrede tecelli eden varlığını, birliğini, kâinat üzerindeki mutlak hâkimiyetini ve bütün yönleriyle erişilmez bir mükemmelliğe sahip bulunduğunu belirten en güzel adlar; esmayışerife.

evrensel: 1. Bütün insanlığı ilgilendiren. 2. Dünya ölçüsünde, dünya çapında.

F

fedakârlık: Bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi çıkarlarından vazgeçme; özveri.

G-Ğ

gayret: Herhangi bir işi yapmak için ortaya konan güç, zorlu, sürekli çalışma; çaba.

gıybet: Başkalarını çekiştirmek ve kınamak üzere yapılan konuşma; dedikodu.

göz dikmek: Bir şeyi ele geçirmek isteğine kapılmak.

gözetmek: 1. Korumak, bakmak; özen göstermek, himaye etmek. 2. Önem vermek, göz önünde bulundurmak.

H

had: 1. Bir şeyin yayılabileceği veya genişleyebileceği son çizgi; uç, sınır. 2. Bir şeyin nicelik bakımından inebileceği veya çıkabileceği en alt ve en üst yer; limit.

hayıflanmak: Yapılamayan bir şey için üzüntü duymak.

helal: Dinin kurallarına aykırı olmayan, dinî bakımdan yasaklanmamış olan, haram karşıtı.

hicret: 1. Göç. 2. İslam takviminde tarih başı sayılan Hz. Muhammed'in (sav) Mekke'den Medine'ye göç etmesi.

hikmet: Hak ve hakikate uygun, kısa ve anlamlı söz.

hüküm: Allah'ın (cc), sorumluluk çağına gelmiş insanların inanç, ibadet, ahlak ve davranışlarına dair yapınız veya yapmayınız şeklindeki emirleri, yasakları.

hürmet: Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu; saygı.

I-İ

iffet: 1. Bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık; namus. 2. Dürüst olma, temiz olma.

iftar: 1. Oruç tutan bir kimsenin güneşin batıp akşam vaktinin girmesiyle beraber yiyip içmeye başlaması, başladığı orucunu bitirmesi. 2. Oruçlunun orucunu açmasını sağlama.

ihlal: 1. Bozma, zarar verme. 2. Yasa ve düzene uymama.

ihsan: 1. İyilik etme, iyi davranma. 2. Bağışlama, bağışta bulunma. 3. Lütuf. 4. İyilik.

ilah: 1. Hak olsun batıl olsun tapınılan her türlü varlık, tanrı, mabut. 2. Tapınılan, yüceliği karşısında hayranlık duyulan, gönülden bağlanılıp sığınılan,duyularla idrak edilemeyen varlık.

ilahi: Allah'a (cc) ait, Allah'la (cc) ilgili.

ilke: Temel düşünce, temel inanç; umde, prensip.

imar: Bir yerin gelişip güzelleşmesi, hayat şartlarının uygun duruma getirilmesi için üzerinde çalışma; bayındır duruma getirme işi.

imsak: Oruca başlama zamanı.

itaat: Söz dinleme, boyun eğme, buyruğa uyma.

J-K

kâinat: 1. Gök varlıklarının bütünü; evren, cihan, âlem. 2. Düzenli ve uyumlu bir bütün olarak düşünülen bütün varlıklar; evren.

kararlılık: Verilen bir kararı sürdürmede kararlı davranma durumu, istikrar.

kelam: 1. Söz. 2. Allah'ın (cc) sıfatlarından biri. 3. Allah'ın (cc) varlığı, birliği, peygamberlik ve ahiret konularını araştıran ilim.

kibar: Davranış, düşünce, duygu bakımından ince, nazik olan (kimse).

kuraklık: Yağış olmama durumu; yağışsızlık.

kuşatmak: Çevresini sarmak; çevirmek, sarmak.

kutsal: 1. Yüce Allah'a adanmış olan, Allah'la (cc) ilgili olan. 2. Güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken; kutsi, mukaddes, mübarek.

küresel: Dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısıyla benimsenen; global.

L

lütuf: Önem verilen, sayılan birinden gelen iyilik; armağan, kayra, ihsan, inayet, atıfet.

M

mahcubiyet: Utanma ve çekinme duygusu.

mahrem: 1. Kendisiyle evlenilmesi dinen yasak olan kimse. 2. Başkalarından saklanan, duyurulmayan, saklı kalan.

merhamet: Başkalarının sıkıntısına acıyıp iyilikle yaklaşma duygusu.

minnet: Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma; gönül borcu.

motivasyon: İnsanı bir işi yapmaya yönelten istek ve güç.

mushaf: Kur'an-ı Kerim ayetlerinin iki kapak arasında toplanmasından oluşan kitap.

mütevazı: Kendi değerini olduğundan aşağı gösteren, başkalarını küçük görmeyen, büyüklenmeyen (kimse); engin gönüllü, alçak gönüllü.

N

nankör: İyilik gördüğü kimseye hainlik yapan, aldığı yardımı inkâr eden; iyilikbilmez.

nefis: İnsanın içindeki istek ve arzular bütünü.

nezih: 1. Kötülükten, kabalıktan uzak olan (kimse). 2. Temiz ahlaklı.

nezaket: Başkalarına karşı saygılı ve kibar davranma; naziklik.

nimet: 1. Yaşamak için gerekli her şey. 2. Allah'ın (cc) kullarına verdiği her çeşit iyilik.

O-Ö

öz denetim: Kişinin davranışlarını ve duygularını kontrol edebilmesi.

öz güven: Kişinin kendisine güven duyması.

P-R

radıyallahüanh: "Allah ondan razı olsun." anlamında daha çok sahabe için kullanılan dua cümlesi.

rehber: Birinin doğruyu bulmasına yardımcı olan, yol gösteren.

rekât: Namazın, ayakta durma, rükû ve iki secdenin tamamlanmasıyla oluşan bölümü.

riayet etmek: Bir inanca, bir anlayışa, bir duruma veya egemen bir güce uygun davranışta bulunmak, uymak.

S

sabır: 1. Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi. 2. Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme.

sahur: Ramazan ayında oruç tutanların gün doğmadan önce belirli saatte yedikleri yemek.

sallallahü aleyhi vesellem: "Allah (cc) ona salat ve selam eylesin." anlamında Hz. Muhammed (sav) için kullanılan dua cümlesi.

samimiyet: İçten ve dürüst davranma durumu.

sorumluluk: Kişinin yerine getirmesi gereken görevler.

suizan: Kötü zan.

Ş

şefkat: Acıyarak ve koruyarak sevme; sevecenlik, müşfiklik.

şehadet: 1. Tanıklık, şahitlik, bir şeyin doğruluğuna inanma. 2. Kendisinden tanıklık istenen kişinin görmüş olduğu bir olayı Allah'ın (cc) huzurunda bulunuyor gibi bir duyguyla dosdoğru haber vermesi, şahitlik yapması.

şükür: Kulun, Allah'ın (cc) vermiş olduğu sayısız nimetlerin O'nun sonsuz iyilik ve bağışının sonucu olduğunu fark ederek kalbinin teşekkür duygusuyla dolması ve bunu diliyle ifade etmesi; tutum ve davranışlarıyla haramlardan kaçınarak ve farzları yerine getirerek Allah'a (cc) bağlanması.

T

takva: Allah (cc) korkusu ile O'nun yasakladığı şeylerden, günah ve haram olması ihtimali bulunan şüpheli durumlardan, gereksiz şeylerden korunma; züht.

tasdik etmek: Bir şeyin doğru olduğunu ortaya koymak; desteklemek, doğrulamak.

tebliğ: 1. Ulaştırma, duyurma, açıklama. 2. Peygamberlerin Allah'ın (cc) kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmesi. 3. Allah'ın (cc) kendi katından göndermiş olduğu ilahi emirleri inkârcılara duyurma, inkâra düştükleri hususlarda onları ikna etmeye veya inanç alanıyla ilgili şüpheleri varsa şüphelerini gidermeye çalışma; İslam'ı inkârcılara anlatma.

tecelli: 1. Belirme, görünme, ortaya çıkma, zuhur etme, meydana çıkma. 2. Tanrı'nın kudretinin insanlarda ve eşyada görünmesi.

tedbir: Bir şeyin sonucu düşünülerek önceden yapılan hazırlık.

terbiye: Edeplendirme, eğitme, eğitim verme, yetiştirme, yetenekleri geliştirme, davranışları kontrol etme.

tevazu: Alçak gönüllü olma durumu; alçak gönüllülük, huşu, mahviyet, mütevazılık.

U-Ü

umar: Bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol; çare.

V-Y

yaradılış: 1. Bir kimsede doğuştan bulunan vücut ve ruh özelliklerinin tümü; tıynet. 2. Bir şeyin yaratılırken kazanmış olduğu özellikler bakımından durumu; fıtrat, hilkat.

yükümlü: Bir şeyi yapma zorunluluğu olan; mükellef.

Z

zan: Sanma durumu veya sonucu; sanı.

KAYNAKÇA

1. Ahmed bin Hanbel. *el-Müsned*. Ürdün: Beytü'l-Efkâri'd-Düveliyye, 2005.
2. Algül, Hüseyin. "Ensar". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11/251-252. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
3. Algül, Hüseyin. "Muâhât". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 30/314-315. İstanbul: TDV Yayınları, 2005.
4. Bardakoğlu, Ali. "Fıkıh". *İlmihal*. 1/141-182. Ankara: TDV Yayınları, 18. Basım, 2012.
5. Bozkurt, Nebi - Küçükaşcı, Mustafa Sabri. "Medine". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 28/305-311. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
6. Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmiʿu's-sahîh*. nşr. Muhammed Züheyr b. Nasr. 8 Cilt. b.y.: Dâru Tavki'n-Necât, 2. Basım, 1422/2001.
7. Çağrıcı, Mustafa. "Kardeşlik". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/485-486. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
8. Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman b. Fadl, *Sünen-i Dârimî*; el-Kütübü's-Sitte, (Mevsûatü'l-Hadîs eş-Şerîf içinde, haz. Sâlih b. Abdulazîz) Arabistan: Dâru's-Selâm, 2000.
9. Dönmez, İbrahim K. "Farz", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 12/184. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
10. Dönmez, İbrahim K. "Vâcip", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/410-414. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
11. Dönmez, İbrahim K. "Niyet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/169-172. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
12. Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî. *es-Sünen*. 4 Cilt, Beyrut: 1409/1988.
13. İbn Mâce, Ebû Abdullâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, *es-Sünen*. nşr. Heyet. 4 Cilt, Kahire: Dâru't-Te'sîl, 1435/2015.
14. Koca, Ferhat. "İbadet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 19/240-247. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
15. Koca, Ferhat, "Sünnet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/154-155. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
16. Martı, Huriye vd., *Sorularla Mahremiyet Bilinci*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2019.
17. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu. *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni.* Ankara: 2026.
18. Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. *el-Câmiʿu's-sahîh*. nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkī. Kahire: y.y., 1374-75/1955-56.
19. Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb b. Ali. *es-Sünen*. nşr. Abdülfettâh Ebû Ğudde. 8 Cilt. Halep: Mektebetü'l-matbuât el-İslâmiyye, 1406/1986.
20. Sürmeli, Mehmet vd. *Dinî Terimler Sözlüğü*. ed. Ahmet Nedim Serinsu. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2009.
21. Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyûb el-Lahmî. *el-Muʻcemü'l-Kebîr*. thk. Hamdî Abdulmecîd es-Selefî. y.y.: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 2002.
22. Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleyman b. Ahmed b. Eyyûb el-Lahmî. *el-Muʻcemu's-Sağîr.* nşr. Muhammed Şekûr Mahmûd el-Hâc Emrîr. 2 Cilt, Beyrut: el-Mektebu'l-İslâmî, Dâru ʿAmmâr, 1405/1985.
23. Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ. *es-Sünen*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir. 5 Cilt. Mısır: 1395/1975.
24. Topaloğlu, Bekir. "Esmâ-i Hüsnâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 11/404. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
25. Topaloğlu, Bekir. "Hamd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15/442-445. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.
26. Topaloğlu, Bekir. "Hamîd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15/458-459. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

27. Topaloğlu, Bekir. “Hakîm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 15/181. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

28. Topaloğlu, Bekir. “Kerîm”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/287-288. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

29. Topaloğlu, Bekir. “Muktedir”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 31/143. Ankara: TDV Yayınları, 2020.

30. Topaloğlu, Bekir. “Rakîb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34/431. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

31. Topaloğlu, Bekir. “Şekûr”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/493. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

32. Topaloğlu, Bekir. “Vedûd”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/598-599. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

33. Uludağ, Süleyman. “Cemal”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi.* 7/296. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

34. Yaşaroğlu, M. Kâmil. “Namaz”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/350-357. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

35. Yavuz, Y. Vehbi. “Fitre”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/160-161. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

36. Yılmaz, Mustafa. *Esmâu’l-Hüsnâ Çocuklar ve Gençlere, 4 Satır 7 Hece*. İstanbul: DEM Yayınları, 2017.

Bu kitapta, İSNAD Sonnot Atıf Sistemi’nden yararlanılmıştır.

Cevap Anahtarı

Görsel ve Genel Ağ Kaynakçası

25°D
30°D
35°D
40°D
45°D
50°D
40°K
35°K
ROMANYA
Bükreş
UKRAYNA
RUSYA FEDERASYONU
HAZAR DENİZİ
Sofya
BULGARİSTAN
K A R A D E N İ Z
GÜRCİSTAN
Tiflis
ERMENİSTAN
AZERBAYCAN
Erivan
YUNANİSTAN
Edirne
Kırklareli
Tekirdağ
İstanbul
MARMARA DENİZİ
Gökçeada
Bozcaada
Çanakkale
Bursa
Yalova
Kocaeli
Sakarya
Düzce
Bolu
Bilecik
Balıkesir
Eskişehir
Kütahya
Afyonkarahisar
Manisa
İzmir
Atina
Uşak
Aydın
Denizli
Muğla
Isparta
Burdur
Antalya
Konya
Karaman
Mersin
Adana
Niğde
Aksaray
Nevşehir
Kırşehir
Kırıkkale
Ankara
Çankırı
Karabük
Zonguldak
Bartın
Kastamonu
Çorum
Amasya
Sinop
Samsun
Tokat
Yozgat
Sivas
Erzincan
Tunceli
Elâzığ
Bingöl
Muş
Van
Bitlis
Malatya
Kayseri
Kahramanmaraş
Osmaniye
Gaziantep
Kilis
Şanlıurfa
Adıyaman
Diyarbakır
Batman
Siirt
Şırnak
Hakkâri
Mardin
Ordu
Giresun
Trabzon
Rize
Artvin
Ardahan
Kars
Gümüşhane
Bayburt
Erzurum
Ağrı
Iğdır
NAHÇIVAN Ö.C. (AZERBAYCAN)
ACARA Ö.C.
İRAN
Urumiye Gölü
Tuz Gölü
Yarımca
Gediz N.
Küçük Menderes N.
Büyük Menderes N.
Sakarya N.
Kızılırmak N.
Yeşilırmak N.
Çoruh N.
Kura N.
Aras N.
Fırat N.
Dicle N.
Ceyhan N.
Seyhan N.
Göksu N.
Meriç N.
Tuna N.
EGE DENİZİ
AKDENİZ
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
Erenköy
Lefkoşa
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
SURİYE
IRAK
LÜBNAN
Beyrut
Şam
Bağdat
Hatay
LİBYA
MISIR
Tel Aviv
FİLİSTİN
Batı Şeria
Doğu Kudüs
FİLİSTİN
Gazze Şeridi
İSRAİL
Savaş K.
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
Ankara
İL MERKEZİ
Elâzığ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400
km
Harita Genel Müdürlüğü tarafından üretilmiştir.

TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1.000 1.500 2.000 km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İSV
KARADAĞ KRD
KOSOVA KSV
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SRB
RUSYA FEDERASYONU
KAZAKİSTAN
TÜRKİYE
İRAN
AFGANİSTAN
PAKİSTAN
HİNDİSTAN
MOĞOLİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
SAHA (YAKUT) C.
TUVA C.
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
Akdeniz
Karadeniz
Hazar Denizi
Kara Denizi
Barents Denizi
Norveç Denizi
Ohotsk Denizi
Bering Denizi
Umman Denizi
Yemen Denizi
Kızıldeniz